

บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา
วิเคราะห์ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.

นางสาวพรรณัน มุยะมัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2563

Prosecutor's Role in Criminal Investigation
Analyzing the draft of the Criminal Investigation Act B.E.

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2020

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา วิเคราะห์ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.
ชื่อและนามสกุล	นางสาวพรรรัตน์ มุ่ยละมัย
วิชาเอก	กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณี ไพรทอง

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2564

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณี ไพรทอง)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์)

(รองศาสตราจารย์วรุฒิ เทพทอง)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา วิเคราะห์ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.

ผู้ศึกษา นางสาวพรรัตน์ มุขละมัย **รหัสนักศึกษา** 2624001711 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณี ไพรทอง **ปีการศึกษา** 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา (2) ศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ที่เกี่ยวกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา (3) ศึกษา วิเคราะห์ปัญหาและความเหมาะสมของบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. (4) เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร เป็นการศึกษาค้นคว้าตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องของไทย ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. และกฎหมายต่างประเทศ ตำราและหนังสือ รายงานการวิจัยต่างๆ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ คำพิพากษาศาลฎีกาและสืบค้นทางระบบอินเทอร์เน็ตในเรื่องที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทั้งกฎหมายไทยและต่างประเทศ

ผลการศึกษาพบว่า (1) ตามหลักการแล้วในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย พนักงานอัยการไม่มีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไป เว้นแต่บางประเภทคดีที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น คดีอาญาที่มีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร (2) บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบและมีบทบาทสำคัญในการสอบสวนคดีอาญา โดยมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ด้วยตนเอง ส่วนประเทศอังกฤษ แม้พนักงานอัยการไม่มีบทบาทในการสอบสวน แต่ในคดีที่มีความสำคัญ พนักงานอัยการจะให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งแต่เริ่มทำการสอบสวน ประเทศไทยได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. โดยเพิ่มบทบาทของพนักงานอัยการให้มีอำนาจเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญา (3) ผู้ศึกษา วิเคราะห์และพบปัญหาว่าร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. แม้กำหนดให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีอาญา แต่มีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดอำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการและไม่สอดคล้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศอยู่บางประเด็น ได้แก่ การจำกัดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนในคดีที่พนักงานสอบสวนเป็นข้าราชการตำรวจเท่านั้น การจำกัดไม่ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้น การจำกัดประเภทคดีที่พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้ การจำกัดสถานที่ที่พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้ การจำกัดบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนเพิ่มเติม (4) ผู้ศึกษาจึงเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. โดยให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนในคดีที่พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพนักงานสอบสวน ซึ่งรวมถึงพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนได้ตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวน ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนในคดีที่อัยการสูงสุดเห็นหรือได้รับการร้องขอว่าเป็นคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนในการสอบสวนหรือในการแสวงหาพยานหลักฐาน หรือคดีที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ หรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ ให้พนักงานอัยการมีอำนาจไปเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้ในทุกสถานที่ ให้พนักงานอัยการร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเองได้ในทุกกรณี เพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพตรงตามเจตนารมณ์ของร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

คำสำคัญ การสอบสวน พนักงานอัยการ คดีอาญา

Independent title: Prosecutor's Role in Criminal Investigation Analyzing the draft of the Criminal Investigation Act B.E.

Author: Miss Pornrat Muilamai ; **ID:** 2624001711 ; **Degree:** Master of Laws ;

Independent advisor: Dr. Pawinee Praithong, Assistant Professor ; **Academic year:** 2020

Abstract

The purposes of this independent study were (1) to study the principles and concepts of the prosecutor's role in criminal investigations, (2) to study the Thai law and foreign laws, including France, Japan, England and United States of America relating to the role of prosecutors in criminal investigations, (3) to study and analyze a problem and suitability of the role of prosecutors in criminal investigations according the Criminal Investigation Act B.E. (4) to suggest guideline to amend the law relating to the role of prosecutors in criminal investigations.

This independent study was a qualitative research using documentary research which is a study of the relevant laws of Thailand, the draft of the Criminal Investigation Act B.E. and foreign laws, textbooks and books, various research reports, thesis, academic articles, supreme court judgments, and internet searches on related matters, including the analysis of data obtained from both studies Thai and foreign laws.

The result of this research indicated that (1) in principle, in the criminal justice of Thailand, the prosecutor do not have power to investigate general criminal cases, except stipulated by law such as offense punishable under Thai law committed outside the Kingdom of Thailand. (2) In France, Japan and United States of America, the prosecutor is responsible and plays a key role in criminal investigations and in England, prosecutors are police adviser from the start of the investigation in the special cases. Thailand have the draft of the Criminal Investigation Act B.E. which increase prosecutor's power to investigate criminal cases. (3) The researcher analyzes and finds that some provisions in the draft of the Criminal Investigation Act B.E. limit the investigative powers of prosecutors and differ from the role of prosecutors in investigating criminal cases abroad. Such limitation are that prosecutors are able to investigate only in the case that inquiry official is police, are not able to active at the beginning of investigation, participate in limited criminal case and only some location and are limited the role in further investigation. (4) the researcher suggested that to reconsider the draft of the Criminal Investigation Act B.E.especially the role of the prosecutors since the beginning of the investigation, prosecutors participation may be able to investigate in cases that the Attorney General deems or is requested to be a complex case of investigation or in seeking evidence or cases that affect the public interest or cases that people are interested, enhance prosecutors' power to investigate in any location and also may join in additional investigation in any case to provide justice, accurately, quickly, and effectively in accordance with the intent of the draft of the Criminal Investigation Act B.E.

Keywords: Investigation, Prosecutor, Criminal Case

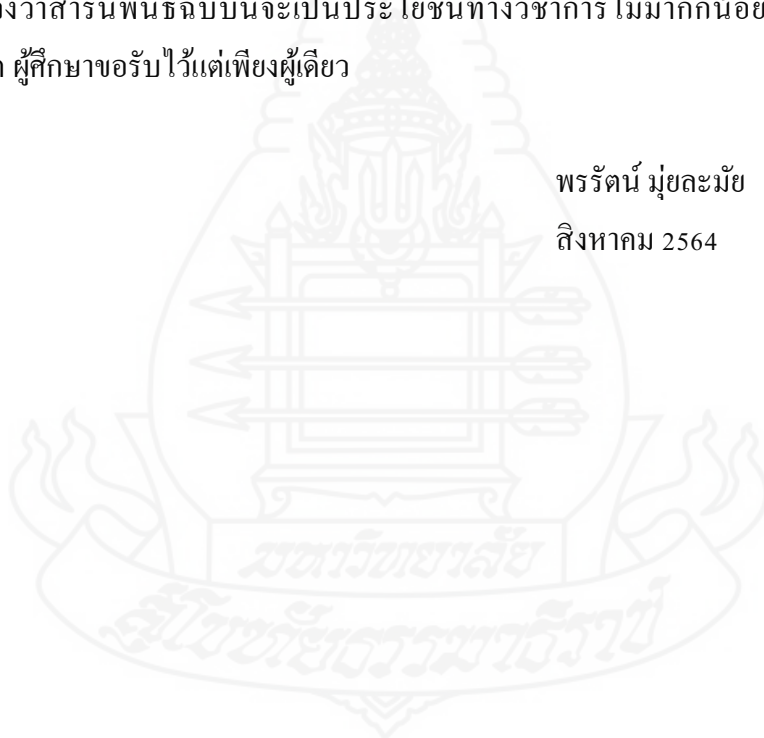
กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณี ไพรทอง ที่ได้กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้กับผู้ศึกษา และได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการเขียนสารนิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์ ที่ได้กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์ และได้สละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อให้สารนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณบุพการี และบุคคลในครอบครัวที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ผู้ศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นทำการศึกษาจนสารนิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ท้ายที่สุดนี้ผู้ศึกษาหวังว่าสารนิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการไม่มากนักน้อย หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้ศึกษาขอรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พรรัตน์ มุ่ยละมัย

สิงหาคม 2564

สารบัญ

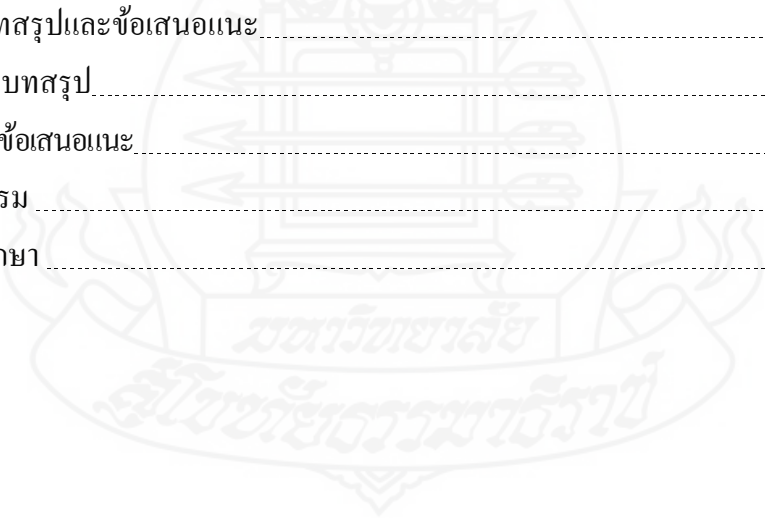
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	6
3. สมมติฐานการศึกษา	6
4. ขอบเขตการศึกษา	7
5. ระเบียบวิธีวิจัย	7
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา	8
1. การดำเนินคดีอาญา	8
1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา	8
1.1.1 การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา (Accusatorial System)	9
1.1.2 การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน (Inquisitorial System)	10
1.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution)	12
1.3 การสอบสวนคดีอาญา	15
1.3.1 หลักการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา	15
1.3.2 ความหมายของการสอบสวน	20
1.3.3 ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา	21
2. ความเป็นมาและบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา	31
2.1 ความเป็นมาและบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา ในระดับสากล	31
2.2 ความเป็นมาและบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา ในประเทศไทย	36
2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.1 ความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (Vertical Relationship).....	43
2.3.2 ความสัมพันธ์ในแนวนอน (Horizontal Relationship).....	43
บทที่ 3 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา.....	46
1. หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการ	
ในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย.....	46
1.1 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา	
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	46
1.1.1 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา	
ที่มีโทษตามกฎหมายไทยซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร.....	47
1.1.2 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีในฐานะ	
ผู้เสียหายหรือพยานหรือในฐานะผู้ต้องหาตามมาตรา 133 ทวิและมาตรา 134/2.....	50
1.1.3 บทบาทของพนักงานอัยการในการกลั่นกรองสำนวนสอบสวน	
และสั่งสอบสวนเพิ่มเติมตามมาตรา 143.....	52
1.1.4 บทบาทของพนักงานอัยการในการเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ	
คดีวิสามัญฆาตกรรมตามมาตรา 150 วรรคสาม.....	56
1.2 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา	
ตามกฎหมายองค์กรอัยการ.....	61
1.3 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา	
ตามกฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ.....	62
1.4 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา	
ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.	67
2. หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการ	
ในการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ.....	70
2.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการ	
ในการสอบสวนคดีอาญาในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร.....	70
2.1.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	70
2.1.2 ประเทศญี่ปุ่น.....	74

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการ	
ในการสอบสวนคดีอาญาในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี.....	78
2.2.1 ประเทศอังกฤษ.....	78
2.2.2 สหรัฐอเมริกา.....	80
3. เปรียบเทียบบทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา.....	82
บทที่ 4 วิเคราะห์บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา	
ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.	90
1. ประเด็นพนักงานสอบสวนที่พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้	92
2. ประเด็นขั้นตอนการสอบสวนที่พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวน	93
3. ประเด็นประเภทคดีที่ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวน	96
4. ประเด็นสถานที่ที่พนักงานอัยการร่วมการสอบสวน.....	97
5. ประเด็นเหตุที่พนักงานอัยการร่วมสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนเพิ่มเติมเอง.....	99
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	101
1. บทสรุป.....	101
2. ข้อเสนอแนะ.....	102
บรรณานุกรม.....	106
ประวัติผู้ศึกษา.....	113

ญ

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	
เปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา ในประเทศไทยกับต่างประเทศ.....	87

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสอบสวนถือได้ว่าเป็นต้นธารแห่งความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่จะส่งผลให้คู่ความในคดีได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริง โดยการสอบสวนคดีอาญามีวัตถุประสงค์หลัก คือ การรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามทา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยกระบวนการเพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น การถามปากคำ การชี้ตัว การตรวจตัว การตรวจสิ่งของ การค้น การยึด การทำแผนที่ การทำภาพถ่าย การพิมพ์ลายนิ้วมือ เป็นต้น โดยในแต่ละกระบวนการกฎหมายได้กำหนดวิธีการปฏิบัติไว้ เช่น การสอบปากคำผู้เสียหาย พยานหรือผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในบางฐานความผิดจะต้องจัดให้มีบุคคลที่กฎหมายกำหนดเข้าร่วมในการสอบปากคำด้วย ซึ่งหากพนักงานสอบสวนไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว จะส่งผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นศาล กล่าวคือ พยานหลักฐานที่ได้มานั้นอาจต้องห้ามรับฟังตามกฎหมาย นอกจากนี้ การสอบสวนคดีอาญายังเป็นเงื่อนไขสำคัญของการฟ้องคดีของพนักงานอัยการอีกด้วย ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 กำหนดว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมิได้ทำการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน” ดังนั้น พนักงานอัยการจึงไม่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาที่ไม่ได้มีการสอบสวนมาก่อน และแม้มีการสอบสวนคดีอาญาเรื่องใดมาก่อนแล้ว แต่หากการสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบ พนักงานอัยการย่อมไม่มีอำนาจฟ้องเช่นกัน ซึ่งสาเหตุที่ทำให้การสอบสวนคดีอาญาไม่ชอบมีหลายประการ เช่น การแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาไม่ชอบ การดำเนินการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนที่ไม่มีเขตอำนาจ เป็นต้น

แม้การสอบสวนจะต้องกระทำเพื่อให้ได้พยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา แต่มิใช่ว่าพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนนานเพียงใดก็ได้ โดยกฎหมายได้กำหนดระยะเวลาให้พนักงานอัยการจะต้องฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลภายในระยะกำหนดฝากขัง ซึ่งกำหนดระยะเวลาดังกล่าวอาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ในกรณีที่พนักงานสอบสวนใช้ระยะเวลาในการสอบสวนนานจนเกือบครบระยะเวลาฝากขัง

แล้วจึงทำความเข้าใจและสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการในระยะเวลาที่กระชั้นชิดใกล้ครบระยะเวลา ผ่ากัซง ย่อมส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีระยะเวลาเพียงพอที่จะพิจารณาพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาได้ อย่างรอบครอบ ส่งผลให้พนักงานอัยการจำต้องมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาเป็น จำเลยต่อศาลไปก่อน แล้วจึงไปพิสูจน์หักล้างกัน ในชั้นศาล ซึ่งแม้ต่อมาศาลจะพิพากษายกฟ้อง จำเลย แต่ก็ทำให้จำเลยได้รับผลกระทบทั้งในด้านจิตใจ ชื่อเสียง การขาดโอกาสในการใช้ชีวิตและ การประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังอาจทำให้จำเลยถูกสังคมตราว่าเป็นผู้กระทำความผิด

นอกจากนี้ปัญหาที่พบในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนอีกประการหนึ่งคือ การที่พนักงานสอบสวนมีสำนวนอยู่ในความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก ทำให้บางครั้งคดีต้องใช้เวลา ในการสอบสวนเป็นเวลานานจนทำให้คดีขาดอายุความ ไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาได้ทันภายใน กำหนดระยะเวลา หรือการที่พนักงานสอบสวนขาดทักษะในการรวบรวมพยานหลักฐาน จนทำให้ พยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลย เป็นผู้กระทำความผิดจริง ทำให้ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง ทั้งที่จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง ซึ่งส่งผลให้สิทธิภาคีอาญามาฟ้องระงับไม่สามารถฟ้องจำเลยเป็นคดีต่อศาลได้อีก เพราะขัดต่อ หลักการที่ว่าบุคคลย่อมไม่ถูกดำเนินคดีในการกระทำใดถึงสองครั้ง (Ne Bis In Idem) ซึ่งเป็น หลักการสากล ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการสอบสวนตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น นอกจากจะส่งผล ต่อการดำเนินคดีในชั้นพิจารณาของศาลแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานและก่อให้เกิด ความเครียดสะสมของพนักงานสอบสวนอีกด้วย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยได้แยกอำนาจในการการสอบสวนคดีอาญา และการฟ้องคดีอาญาออกจากกัน โดยกำหนดให้อำนาจในการสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจ ของพนักงานสอบสวน ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 กำหนดว่า “พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง” และอำนาจในการฟ้องร้องเป็นของ พนักงานอัยการและผู้เสียหาย ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 กำหนดว่า “บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล (1) พนักงานอัยการ(2) ผู้เสียหาย” โดยเมื่อพนักงาน สอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน เห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบในการสอบสวนจะต้องทำความเข้าใจ และส่งความเห็นพร้อมสำนวนไปยังพนักงาน อัยการเพื่อที่พนักงานอัยการจะได้พิจารณาพยานหลักฐานในสำนวนและมีคำสั่งฟ้องหรือคำสั่ง ไม่ฟ้องต่อไป แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วม ในการสอบปากคำกับพนักงานสอบสวนในบางกรณี เช่น ร่วมสอบปากคำในบางประเภทคดี ที่ผู้เสียหาย พยาน หรือผู้ต้องหาเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 134/2 แต่การร่วมในการสอบปากคำดังกล่าว มิได้ส่งผล

ให้พนักงานอัยการกลายเป็นผู้สอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนที่จะมีอำนาจในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ คืบ ยืด อาศัย เรียกพยานหรือสอบปากคำบุคคลอื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนดไว้แต่อย่างใด และแม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 จะกำหนดให้พนักงานอัยการที่ได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว สามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อส่งต่อไปได้ แต่พนักงานอัยการไม่มีอำนาจทำการสอบสวนด้วยตนเอง หากประสงค์จะนำพยานเข้าสำนวนการสอบสวน พนักงานอัยการต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้เพิ่มเติมพยานดังกล่าว¹

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการสอบสวนคดีอาญามีความสำคัญอย่างมาก และมีจุดที่อาจเป็นข้อบกพร่องอันส่งผลถึงอำนาจฟ้องและการพิจารณาคดีพิพากษาคดีของศาล แต่การที่กฎหมายไทยแยกอำนาจในการการสอบสวนคดีอาญาและการฟ้องคดีอาญาออกจากกัน ทำให้พนักงานอัยการไม่มีส่วนร่วมในการสอบสวนทั้งที่พนักงานอัยการควรเป็นผู้ที่ต้องรับรู้ข้อเท็จจริง พยานหลักฐานในสำนวนคดีทั้งหมด เพื่อให้สามารถต่อสู้คดีในชั้นศาลได้อย่างเต็มที่ อาจทำให้การสอบสวนมีจุดบกพร่อง เป็นเหตุให้ศาลไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดที่แท้จริงได้หรืออาจส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ได้รับความเสียหายดังที่กล่าวมาแล้ว

ปัจจุบันมีการบัญญัติและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนคดีร่วมกับพนักงานสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวนคดี เช่น คดีความผิดที่มีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20² การเข้าร่วมในการทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ กรณีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม³ การเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในคดีความผิดทางอาญาบางประเภทตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นต้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมายไทยมีแนวโน้มในการให้อำนาจพนักงานอัยการในการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนมากยิ่งขึ้นเพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวน

¹ สหรัญ กิติ ศุภการ. *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. 2563. หน้า 369.

² มาตรา 20 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551

³ มาตรา 150 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542

นอกจากนี้ได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ขึ้น เพื่อให้มีกฎหมายกลางว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานสอบสวนร่วมกันระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนกับนักสอบสวนได้ ในหลักการมีผลดี คือ การให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนจะทำให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความรอบคอบ และพนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการรวบรวมพยานหลักฐานและทราบพยานหลักฐานที่จะนำมาใช้ในคดีตั้งแต่ต้น ซึ่งเป็นการนำระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์มาใช้กับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของไทย แต่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีรายละเอียดบางประการที่อาจส่งผลกระทบต่อพนักงานอัยการไม่มีส่วนร่วมในการสอบสวนอย่างแท้จริงตั้งแต่เริ่มคดี จึงไม่สามารถแก้ปัญหาจากการสอบสวนที่เกิดขึ้นตามที่กล่าวข้างต้นได้ โดยปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ได้แก่

1. การกำหนดให้ใช้บังคับกับการสอบสวนของตำรวจเท่านั้น ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 3 และมาตรา 4 เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคหนึ่ง นอกจากจะกำหนดให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาแล้ว ยังกำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาเช่นเดียวกัน การที่ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. กำหนดให้ใช้บังคับการสอบสวนของตำรวจเท่านั้น ทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจเข้าร่วมการสอบสวนในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้ทำการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคหนึ่ง

2. การกำหนดว่าเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนและได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 กล่าวคือ พนักงานอัยการจะเข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนเมื่อได้มีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ซึ่งทำให้พนักงานอัยการไม่ได้เข้าร่วมการสอบสวนตั้งแต่พนักงานสอบสวนเริ่มสอบสวน กระบวนการสอบสวนที่เกิดขึ้นก่อนมีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบจึงเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียว เช่นเดียวกับหลักกฎหมายในปัจจุบัน

3. การกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนในคดีบางประเภทเท่านั้น ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคหนึ่ง โดยกำหนดว่าเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนในคดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษขั้นต่ำให้จำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

หรือโทษสถานหนักกว่านั้น คดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ หรือคดีอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เมื่อได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้วให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย ทำให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนได้เฉพาะคดีตามที่กำหนดเท่านั้น แต่คดีประเภทอื่นที่มีความซับซ้อนในการทำความผิดหรือในการรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น คดีเกี่ยวกับความผิดทางเทคโนโลยี หรือคดีที่มีอัตราโทษขั้นต่ำให้จำคุกไม่ถึง 10 ปี แต่เป็นคดีที่มีความสำคัญพยานหลักฐานในคดีมีน้อย พนักงานอัยการไม่สามารถเข้าร่วมในการสอบสวนได้ จึงอาจทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาเพื่อให้การสอบสวนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้

4. การกำหนดให้พนักงานอัยการไปเข้าร่วมการสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคสอง ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 กำหนดว่า การสอบสวนจะทำการในที่ใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร จะเห็นว่าการสอบสวนสามารถกระทำได้ทุกที่ไม่แต่เฉพาะ ณ ที่ทำการสอบสวนของพนักงานสอบสวน เท่านั้น บทบัญญัติตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคสอง จึงเป็นการตัดอำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการ ณ สถานที่อื่นไปโดยปริยาย

5. การกำหนดให้เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานให้ซักถามหรือส่งพยานหลักฐานอื่นมาใช้ประกอบสำนวน หรือเมื่อมีเหตุอันควรพนักงานอัยการจะไปร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเองก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องก็ได้ ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 19 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ หากเป็นคดีที่พนักงานอัยการไม่ได้ร่วมสอบสวนมาตั้งแต่ต้น เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการจะไปร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเองต่อเมื่อมีเหตุอันควรเท่านั้น ซึ่งอาจทำให้เกิดการตีความคำว่า “เหตุอันควร” และส่งผลให้พนักงานอัยการไม่สามารถร่วมสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนเพิ่มเติมเองได้

ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษา บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา โดยวิเคราะห์ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. เปรียบเทียบกับกฎหมายที่กำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญา และเปรียบเทียบกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติม

กฎหมายเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา
- 2.2 เพื่อกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ที่เกี่ยวกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา
- 2.3 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ปัญหาและความเหมาะสมของบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.
- 2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา

3. สมมติฐานการศึกษา

ปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้แยกกระบวนการในการสอบสวนและกระบวนการในการฟ้องร้องออกจากกัน โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนและพนักงานอัยการทำหน้าที่กลั่นกรองสำนวนคดีเพื่อพิจารณาว่าจะตั้งฟ้องหรือไม่ ซึ่งเป็นหลักการที่แตกต่างจากระบบพนักงานอัยการ โดยสมบูรณ์ที่จะกำหนดให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งที่ผ่านมากระบวนการสอบสวนของไทยยังมีจุดอ่อนอยู่บางประการ เช่น การรวบรวมพยานหลักฐานมาโดยไม่ชอบทำให้ศาลไม่อาจรับฟังลงโทษจำเลยได้ การรวบรวมพยานหลักฐานไม่เพียงพอให้ศาลลงโทษผู้กระทำผิดได้ การใช้เวลาสอบสวนนานเกินไปทำให้พนักงานอัยการไม่มีเวลาในการพิจารณาสำนวนอย่างรอบคอบ หรือในกรณีที่เกิดความยุ่งยากซับซ้อนที่พนักงานอัยการต้องใช้ระยะเวลาในการศึกษาสำนวนเป็นเวลานาน ดังนั้น การกำหนดให้พนักงานอัยการที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีและสืบพยานในศาลเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดีอาจแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

4. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา และศึกษาบทบัญญัติตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยที่ให้อำนาจพนักงานอัยการสอบสวนคดีอาญา เช่น ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 20 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 150 วรรคสาม พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และหลักกฎหมายในต่างประเทศ ได้แก่ กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ คือ สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ คือ ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็น การ ศึกษา ค้นคว้า ทบทวน ทฤษฎี กฎหมาย ที่ เกี่ยวข้อง ของ ไทย ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. และกฎหมายต่างประเทศ ตำราและหนังสือ รายงานการวิจัยต่างๆ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ คำพิพากษาศาลฎีกาและสืบค้นทางระบบ อินเทอร์เน็ตในเรื่องที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทั้งกฎหมายไทย และต่างประเทศ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา

6.2 ทำให้ทราบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา

6.3 ทำให้ทราบผลการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาและความเหมาะสมของบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.

6.4 เพื่อเสนอแนะการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

บทที่ 2

หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการ ในการสอบสวนคดีอาญา

การศึกษารolesในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ จำเป็นจะต้องศึกษาระบบการดำเนินคดีอาญา หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ความหมายของการสอบสวน ผู้มีอำนาจสอบสวน ความเป็นมาและบทบาทของพนักงานอัยการทั้งของประเทศไทยและในระดับสากล รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ เพื่อให้ทราบแนวคิดและหลักการในการดำเนินคดีอาญา ว่าพนักงานอัยการควรมีอำนาจและบทบาทในการสอบสวนคดีอาญามากน้อยเพียงใด

1. การดำเนินคดีอาญา

1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญา

วัตถุประสงค์หลักในการเนิกระบวนพิจารณาอาญา คือ กระบวนการเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมารับโทษตามความผิดที่ได้กระทำลง โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางความคิด ค่านิยม วัฒนธรรมและนิติวิธีต่อวิธีพิจารณาความอาญาที่แตกต่างกันออกไป ในปัจจุบันหลักการดำเนินคดีอาญาสามารถจำแนกได้เป็นระบบใหญ่ ๆ 2 ระบบ ได้แก่ ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) และระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) โดยกฎหมายทั้งสองระบบดังกล่าวจะมีกระบวนการดำเนินคดีอาญาที่แตกต่างกัน โดยการดำเนินคดีอาญาของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร จะใช้ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) และการดำเนินคดีอาญาของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี จะใช้ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)⁴

⁴จรมนต์ ศิริฤกษ์วัฒนา. บทบาทพนักงานอัยการในกรณีเจ้าพนักงานของรัฐตกเป็นจำเลยในคดีอาญาในความคิดต่อต้านแห่งหน้าที่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2554. หน้า 5.

1.1.1 การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

การดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหาเป็นระบบค้นหาความจริงตามระบบกฎหมายจารีตประเพณี มีคู่ความ คือ โจทก์และจำเลยต่อสู้กัน จำเลยอาจมีทนายความมาช่วยเหลือในการดำเนินคดี โดยมีกติกาส่งฟ้องที่เท่าเทียมกัน ศาลจะทำหน้าที่เป็นคนกลางควบคุมคู่ความทั้งสองฝ่ายให้ปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัด โจทก์มีหน้าที่หรือภาระการพิสูจน์ โดยหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยหรือพิสูจน์ความจริง ถ้าหากไม่อาจหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดได้หรือพิสูจน์ได้แต่พยานหลักฐานนั้นยังเป็นที่น่าสงสัย ศาลก็จะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย โดยศาลจะพิพากษายกฟ้อง ระบบกล่าวหานี้ศาลจะพิจารณาเฉพาะพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนความของศาลเท่านั้น ข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่ไม่ได้จดบันทึกไว้ศาลจะไม่ได้นำมารับฟัง⁵

หลักการและสาระสำคัญของระบบกล่าวหา⁶ กระบวนการพิจารณาระบบกล่าวหา มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยดั้งเดิม นับแต่ที่มนุษย์ได้รวมตัวกันเป็นสังคมได้เน้นเรื่องหน้าที่และสิทธิของคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ คู่ความไม่เพียงแต่เป็นฝ่ายกำหนดขอบเขตของข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายของคดี แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณา รวมทั้งการรวบรวมพยานหลักฐานตามที่กฎหมายกำหนดและห้ามไม่ให้ศาลตัดสินคดีตามความเชื่อส่วนตัวของตน และมักมีลักษณะเป็นกระบวนการพิจารณาด้วยวาจา ไม่มีลักษณะเด่นหรือเน้นในเรื่องเอกสาร มีการนั่งพิจารณาและสืบพยานโดยเปิดเผยและมีการโต้แย้งต่อสู้ซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความ

ระบบกล่าวหาพบเห็นมากในประเทศที่ใช้กฎหมายแองโกล – อเมริกา ซึ่งอาศัยการต่อสู้กันระหว่างคู่ความสองฝ่าย กระบวนการพิจารณาระบบกล่าวหาส่วนใหญ่จะนำมาใช้ในการพิจารณาคดีแพ่งเนื่องจากคดีแพ่งเป็นเรื่องสิทธิประโยชน์ส่วนตัวของคู่ความ จึงเป็นธรรมดาที่คู่ควรจะมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ระบบกล่าวหาจะยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาขึ้นเป็น ประธานในคดี โดยยึดหลักการที่ว่า คู่ความมาศาลในฐานะเท่าเทียมกัน (On Equal Footing) ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดที่ว่าศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางมิให้คู่ความเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ลักษณะของการดำเนินคดีเริ่มต้นจากการที่เอกชนกล่าวหากันว่ากระทำความผิด

⁵ อรรถพล ใหญ่สว่าง. บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา. ใน *แนวทางการศึกษาวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง* เล่มที่ 1, หน่วยที่ 5, ปรับปรุงครั้งที่ 1. นนทบุรี : สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2562. หน้า 24.

⁶ คีตงาม คงตระกูล. *ระบบได้ส่วนในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2546. หน้า 26-27.

ทางอาญา และฟ้องร้องให้ศาลตัดสินคดี ในขณะที่คู่ความฝ่ายที่หนึ่งกล่าวหาฟ้องร้องเพื่อให้มีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก็มีสิทธิเสนอข้อต่อสู้เพื่อหักล้างข้อกล่าวหา⁷ ซึ่งผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาจะอยู่ในฐานะคู่ความที่มีสิทธิเท่าเทียมกัน

การดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหานี้ คู่ความทั้งสองฝ่ายจะต่อสู้พิสูจน์ความจริงกัน หน้าที่ในการค้นหาความจริงเป็นเรื่องที่ฝ่ายโจทก์หรือผู้กล่าวหาหน้าพยานหลักฐานมาสืบต่อศาล โดยคู่ความอีกฝ่ายซึ่งคือฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยมีสิทธิถามค้านเพื่อทำลายน้ำหนักพยานหลักฐานของฝ่ายผู้กล่าวหา⁸ โดยการต่อสู้ของทั้งสองฝ่ายต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบที่แน่นอนตายตัว กระทำต่อหน้าผู้พิพากษาที่เป็นกลาง โดยศาลจะวางตัวเป็นกลาง ปราศจากอคติต่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และศาลมักจะไม่ว่างเข้ามาช่วยการเตรียมคดีและการนำเสนอพยานหลักฐานที่คู่ความทั้งสองฝ่ายนำสืบ โดยศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานนอกเหนือจากที่คู่ความนำสืบ และจะมีบทบาทเพียงเป็นผู้ชี้ขาดตัดสินคดีเท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับบทบาทของศาลในระบบไต่สวน⁸

1.1.2 การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

ระบบไต่สวนเป็นระบบค้นหาความจริงตามระบบระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยการดำเนินคดีอาญาในระบบนี้มีอิทธิพลอยู่ในแถบประเทศภาคพื้นยุโรป ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี⁹ มีวิวัฒนาการเริ่มแรกจากการชำระความของพระโรมันคาทอลิกในสมัยโบราณ โดยเป็นเรื่องของศาลกับจำเลยโจทก์และทนายจำเลยมีหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริง ศาลมีบทบาทในการแสวงหาความจริงให้ได้มากที่สุด โดยมีอำนาจเต็มที่ มีอำนาจลงไปสืบถึงพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้เอง จะซักถามพยานบุคคลด้วยตนเอง แม้คู่ความจะมีได้นำพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนความของศาล ศาลก็ยอมนำมาได้ เมื่อได้ความจริงอย่างไรศาลจะพิพากษาดำเนิน ซึ่งอาจพิพากษายกฟ้องหรือลงโทษ ไม่มีการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยศาลจะไม่เคร่งครัดในกติกการรับฟังพยานหลักฐานมากนัก จะมีอำนาจเต็มที่ในการที่จะรับฟังพยานหลักฐานทั้งปวง แม้จะฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความไปบ้าง

ในส่วนระบบไต่สวนนั้นเน้นเรื่องบทบาทของศาลในการควบคุมกระบวนการพิจารณาเป็นสำคัญ โดยศาลไม่ถูกจำกัดเฉพาะข้อเท็จจริงที่คู่ความเสนอต่อศาล ศาลเป็นผู้กำหนด

⁷ อุดม รัฐอมฤต. การฟ้องคดีอาญา. ใน *รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์ ไพโรจน์ ชัยนาม*. 2535. หน้า 481.

⁸ ปิยพร เกษมศักดิ์พงษ์. *บทบาทของอัยการในการกำกับดูแลการสอบสวน: ศึกษากรณีการตรวจสอบการขอลอกรหมายอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2556 หน้า 12.

⁹ ไสภณ รัตนการ. *หลักวิชาชี้พนักงานกฎหมาย: ตุลาการ*. ใน *รวมคำบรรยายหลักวิชาชี้พนักงานกฎหมาย*. 2543. หน้า 154.

ทิศทางการดำเนินกระบวนการพิจารณาและสามารถยกระดับที่เกี่ยวเนื่องกับความสงบเรียบร้อย และพิจารณาเองได้ กระบวนการพิจารณาในระบบนี้มักจะเป็นกระบวนการพิจารณาโดยเอกสาร หรือเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ กล่าวคือ ระหว่างคู่กรณีส่วนใหญ่จะทำกันในรูปแบบ และแลกเปลี่ยนบันทึกต่าง ๆ ในชั้นรวบรวมข้อมูลและเอกสารของคดีและไม่ค่อยมีการดำเนินการโต้แย้งต่อสู้คดีกัน

กระบวนการพิจารณาระบบไต่สวนได้มีวิวัฒนาการเกิดขึ้นที่หลัง กระบวนการพิจารณาระบบกล่าวหา โดยในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 นักกฎหมายในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร เริ่มเห็นถึงความจำเป็นเกี่ยวกับอำนาจของศาลในการควบคุมดูแลการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการที่ศาลต้องรู้จักวิธีเริ่มใช้อำนาจดังกล่าวให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา นอกจากนี้การที่กฎหมายจำกัดขอบเขตอำนาจของศาลมากเกินไปหรือตัวศาลเองไม่พยายามที่จะใช้อำนาจที่มีอยู่นั้น ทำให้คู่ความไม่กระตือรือร้นในการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือทำให้คู่ความที่ไม่สุจริตพยายามที่จะหาทางประวิงทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความล่าช้า

ดังนั้น การพิจารณาคดีค้นหาความจริงให้ง่ายขึ้นและเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคหรือเกิดความผิดพลาดอันเกิดจากการไม่เอาใจใส่หรือด้อยความรู้ ความสามารถของคู่ความ จึงควรให้ศาลมีบทบาทมากขึ้นในการซักถาม ในการสนับสนุน หรือแนะนำคู่ความ ทนายความและพยานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องครบถ้วน ศาลมีอำนาจที่จะเริ่มดำเนินกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยไม่ต้องรอให้คู่ความร้องขอและยังไม่ถูกจำกัดให้พิจารณาเฉพาะข้อเท็จจริงเท่าที่มีอยู่และศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจว่าพยานหลักฐานใดน่าเชื่อถือ โดยอาจจะไม่จำเป็นพิจารณาเฉพาะพยานหลักฐานที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ กระบวนการพิจารณาแบบนี้จึงขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของศาลเป็นสำคัญและเป็นกระบวนการพิจารณาที่คำนึงถึงประโยชน์ของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหลัก¹⁰

การดำเนินคดีอาญาระบบไต่สวนนั้น องค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลต่างก็ร่วมกันทำหน้าที่ในการค้นหาความจริง โดยทุกองค์กรที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการค้นหาความจริงจะมีการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กรอย่างเคร่งครัดเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปด้วยความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง ไม่ปฏิบัติหน้าที่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และเจ้าหน้าที่ของรัฐจะได้รับความเชื่อมั่นเป็นอย่างมากในการค้นหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดี โดยทั้งตำรวจและพนักงานอัยการจะมีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริง และศาลมีบทบาท

¹⁰ อรรถพล ใหญ่สว่าง. บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา. ใน *แนวทางการศึกษาศุวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง*. หน้า 24-25.

สำคัญในการค้นหาความจริง รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมาสู่การพิจารณาพิพากษาคดี และเป็นผู้นำในการสืบทั้งในกระบวนการชั้นก่อนการฟ้องคดีและกระบวนการในชั้นภายหลังฟ้องคดี¹¹

1.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution)

ในอดีตสมัยโบราณ การที่ความผิดอาญาเกิดขึ้นถือว่าการกระทำผิดต่อบุคคลหรือเอกชนคนนั้นเท่านั้น โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องที่บุคคลอื่นหรือสังคมจะเข้าไปเกี่ยวข้อง แต่เป็นหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับความเสียหายจะต้องดำเนินการหาและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ มาศาลเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย ดังนั้น ในอดีตการดำเนินคดีอาญาจึงเป็นเรื่องเฉพาะของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเท่านั้น โดยรัฐจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง ต่อมาด้วยเหตุที่คู่ความแต่ละฝ่ายต่างมีพวกพ้องที่พร้อมจะแก้แค้นผู้กระทำความผิดร่วมกับผู้เสียหายส่งผลให้การแก้แค้นทดแทนส่วนตัวได้ขยายออกไปจนกระทบความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงเกิดแนวความคิดการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) อันเป็นแนวคิดแบบปัจเจกชนนิยม โดยให้สิทธิแก่ประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ได้รับความเสียหายหรือไม่ มีสิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ แม้ประชาชนนั้นไม่ได้เป็นผู้เสียหายที่แท้จริงก็ตาม

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนที่ประเทศอังกฤษเป็นต้นแบบนั้น ถือว่าหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นของประชาชนทุกคน โดยเมื่อการกระทำความผิดอาญาเป็นการสร้างผลกระทบต่อสังคมโดยรวม เมื่อประชาชนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ประชาชนทุกคนจึงเป็นผู้เสียหายในความผิดนั้น ดังนั้น ประชาชนจึงมีหน้าที่ในการร่วมกันดำเนินคดีอาญาและฟ้องร้องผู้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมที่ตนเปี่ยมสมาชิก¹² ประชาชนในสังคมนั้นจึงเป็นผู้เสียหายที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล เมื่อผู้ฟ้องคดีอาญาเป็นประชาชนคนหนึ่งและผู้ถูกฟ้องคดีอาญาก็เป็นประชาชนอีกคนหนึ่ง ผู้ฟ้องและผู้ถูกฟ้องคดีอาญาจึงมีฐานะเท่าเทียมกัน การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนจึงเป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความ สองฝ่ายที่มีฐานะเท่าเทียมกัน โดยไม่มีรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องเช่นเดียวกับการดำเนินคดีแพ่ง¹³

การที่รัฐปล่อยให้ประชาชนมีอำนาจฟ้องคดีอาญาเช่นที่ผ่านมามีโอกาสก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมได้ จึงเกิดแนวคิดให้รัฐเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย จึงเกิดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) ขึ้น ซึ่งเป็นหลักการที่เกิดขึ้นใหม่

¹¹ ปิยพร เกษมศักดิ์พงษ์. บทบาทของอัยการ ในการกำกับดูแลการสอบสวน: ศึกษากรณีการตรวจสอบการขอลอกรหัสอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 11.

¹² คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2531. หน้า 69.

¹³ คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. 2549. หน้า 57.

ภายหลังหลักการดำเนินคดีอาญา โดยผู้เสียหายหรือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนี้ เป็นหลักการในการดำเนินคดีอาญาที่ใช้อยู่ในประเทศไทยปัจจุบัน¹⁴ หลักการนี้เกิดขึ้นในภาคพื้นยุโรป เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งเป็นหลักโดยยึดหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและประชาชนเป็นหลัก โดยประชาชนทุกคนในสังคมมอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ไม่ใช่หน้าที่ของประชาชนทุกคนในสังคม¹⁵ เมื่อเกิดการกระทำความผิดอาญาที่ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายไม่สงบสุขแล้ว รัฐจึงมีฐานะเป็นผู้เสียหายโดยตรง โดยประชาชนในสังคมเป็นเพียงเหยื่อของการกระทำความผิดอาญา รัฐจึงต้องดำเนินการหาข้อเท็จจริง หาตัวผู้กระทำความผิดเพื่อฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อศาล โดยไม่ต้องคำนึงว่าประชาชนที่เป็นเหยื่อของการกระทำผิดต้องการให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือไม่¹⁶

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ได้รับอิทธิพลมาจากการชำระความของอาณาจักรโรมัน และศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก โดยมีแนวความคิดว่า “ผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนการดำเนินคดีอาญาเป็นผู้กระทำความผิดต่อรัฐด้วย รัฐจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาเอากับผู้กระทำความผิด พร้อมทั้งจัดหาพยานหลักฐานและลงโทษเองด้วย” จึงมีผลให้องค์กรของรัฐทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมต่างก็ร่วมมือในการค้นหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ รัฐจึงเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าพนักงานของรัฐ คือ “พนักงานอัยการ” เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้อง ซึ่งเป็นหลักการของระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์ โดยถือว่ากระบวนการในการสอบสวนและฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ โดยตำรวจเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการในการสอบสวนเท่านั้น การที่องค์กรต่าง ๆ ของรัฐ คือ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ และตำรวจ ต่างก็มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกหน่วยงานของรัฐจึงไม่อาจเป็นคู่ความกับประชาชนได้ ตำรวจและพนักงานอัยการมีหน้าที่ที่ต้องค้นหาความจริงโดยไม่ผูกมัดกับคำร้องขอของผู้หนึ่งผู้ใด ส่วนศาลก็ต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง โดยศาลจะเป็นผู้ค้นหาความจริงโดยการถามพยานในชั้นพิจารณาซึ่งเป็นลักษณะของหลักการที่เรียกว่า หลักการค้นหาความจริงในทางเนื้อหา หลักการดำเนินคดีอาญา

¹⁴ ปิยพร เกษมภักดีพงษ์. บทบาทของอัยการในการกำกับดูแลการสอบสวน : ศึกษากรณีการตรวจสอบการขอออกหมายอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 15.

¹⁵ อรรถน ขาวแสง. บทบาทของพนักงานอัยการ ในการคุมประพฤติในชั้นก่อนฟ้อง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2558. หน้า 7.

¹⁶ อรรถพล ใหญ่สว่าง. ผู้เสียหายในคดีอาญา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2524. หน้า 8.

โดยรัฐจึงเป็นลักษณะที่เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องกระตือรือร้นในการตรวจสอบค้นหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ตั้งแต่ขั้นสอบสวน ขั้นพิจารณา และพิพากษาคดี เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้

ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ที่มีพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน และฟ้องร้องนั้น ทำให้พนักงานอัยการเป็นองค์กรที่มีความสำคัญขององค์กรหนึ่ง โดยพนักงานอัยการจะไม่ใช่คู่แข่งกับผู้ต้องหาและจำเลย พนักงานอัยการจึงไม่ใช่คู่ความในเนื้อหา¹⁷ การที่พนักงานอัยการจะตัดสินใจว่าจะฟ้องร้องดำเนินคดีอาญากับผู้หนึ่งผู้ใดหรือไม่เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการฟ้องร้องดำเนินคดีย่อมกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการฟ้องร้องดำเนินคดีย่อมมีผลกระทบเกี่ยวพันไปถึงพยาน ผู้เสียหาย และครอบครัวของผู้เสียหาย ในการพิจารณาสั่งฟ้องคดีนั้นนอกจากพนักงานอัยการจะพิจารณาจากพยานหลักฐานและข้อกฎหมายแล้ว พนักงานอัยการยังต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษด้วย เพราะการฟ้องคดีของพนักงานอัยการนั้นนอกจากจะเป็นไปเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดอันเป็นการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนหรือสาธารณะชนโดยส่วนรวมแล้วยังมีความมุ่งหมายให้ผู้กระทำความผิดสำนึกในการกระทำของตน และกลับตัวไม่กระทำความผิดหรือสร้างความเดือนร้อนให้แก่สังคมหรือบุคคลอื่นอีกตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษในปัจจุบันที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเยียวยาสังคมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด

จะเห็นได้ว่าหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น มีความสัมพันธ์กับการดำเนินคดีอาญา เพราะเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว รัฐจะเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการค้นหาความจริง รวบรวมพยานหลักฐานและพิจารณาพิพากษาคดี โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้อง โดยตำรวจเป็นเพียงผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้นเท่านั้น เมื่อกระบวนการในการสอบสวนและฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแบ่งแยกจากกันได้แล้ว ทำให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการเข้ามาแทรกแซงการสอบสวนของตำรวจเพื่อให้ได้ซึ่งข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการพิจารณาสั่งฟ้อง หรือสั่งไม่ฟ้องคดีต่อไป¹⁸

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 28¹⁹ กำหนดให้ทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญา โดยผู้เสียหายนั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายที่ได้รับ

¹⁷ คณิต ฒ นกร. แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลของพนักงานอัยการ. ใน 100 ปี อัยการ. สำนักงานอัยการสูงสุด. 2536.

¹⁸ อรรถน ขาวแสง. บทบาทของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิในชั้นก่อนฟ้อง. หน้า 9.

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 บัญญัติว่า “บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล (1) พนักงานอัยการ (2) ผู้เสียหาย”

ความเสียหายจากกระทำผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งโดยตรงเท่านั้น²⁰ ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้รับความเสียหายจากกระทำผิดอาญาไม่อาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ และเมื่อพิจารณา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 32²¹ ที่ให้อำนาจพนักงานอัยการในการขอให้ศาลสั่งห้ามไม่ให้ผู้เสียหายดำเนินกระบวนการพิจารณาไปในทางที่อาจทำให้เสียหายแก่คดีของพนักงานอัยการได้ ในกรณีที่พนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน แต่ผู้เสียหายไม่อาจขอให้ศาลสั่งห้ามพนักงานอัยการได้ แสดงให้เห็นว่า กระบวนการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้นให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ หรืออาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยนั้นใช้ระบบหรือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ²²

1.3 การสอบสวนคดีอาญา

1.3.1 หลักการเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญา

1) หลักการฟังความทุกฝ่าย

ในการดำเนินคดีอาญาระบบกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิในการต่อสู้คดีให้การแก้ข้อกล่าวหาเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้ ซึ่งการที่ผู้ถูกกล่าวหาจะสามารถต่อสู้คดีและให้การแก้ข้อกล่าวหาได้นั้น ผู้ถูกกล่าวหาต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาที่ถูกกล่าวหาให้ทราบก่อนซึ่งเป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่าย (Audiatur Et Altera Pars)²³ หลักการนี้ เป็นหลักการพื้นฐานของหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติและเป็นหลักกฎหมายจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษ ซึ่งศาลได้ใช้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานหลายศตวรรษ

หลักฟังความทุกฝ่าย มีหลักให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทจะต้องฟังความจากคู่ความทุกฝ่าย และให้โอกาสคู่ความทุกฝ่ายในการต่อสู้คดี ซึ่งถือเป็นหน้าที่ที่เจ้าพนักงานจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และเป็น หลักที่คุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา โดยการให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการให้การแก้ข้อกล่าวหาต่อสู้คดี

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4 มาตรา 5 และ มาตรา 6”

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา มาตรา 32 บัญญัติว่า “เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าผู้เสียหายจะกระทำให้คดีของพนักงานอัยการเสียหาย โดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใด ๆ ในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้น ๆ ได้”

²² ปิยพร เกษมศักดิ์พงษ์. บทบาทของอัยการในการกำกับดูแลการสอบสวน : ศึกษากรณีการตรวจสอบการขออกหมายอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 17.

²³ คณิต ฒ นคร. ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. 2551. หน้า 105-115.

และต้องให้โอกาสตามสมควรในการต่อสู้คดีด้วย จากหลักฟังความทุกฝ่ายนี้ในการสอบสวน จึงต้องทำการสอบปากคำผู้ต้องหา และให้โอกาสผู้ต้องหาในการแก้ข้อกล่าวหาและต่อสู้คดีด้วย ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้กำหนดให้การสอบสวนเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้น ก่อน” และได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด และขอให้ผู้ต้องหาทราบ และต้องให้โอกาสผู้ต้องหาในการแก้ข้อกล่าวหาและมีโอกาสในการแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ตน ตามมาตรา 134 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ” และมาตรา 134 วรรคสี่ ที่บัญญัติว่า “พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้” บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 จึงเป็นการนำเอาหลักฟังความทุกฝ่ายมาบังคับใช้กับการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย แม้ว่าตามกฎหมายผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ หรือจะให้การอย่างไรก็ได้ก็ตาม แต่ถ้าผู้ต้องหาเต็มใจให้การแล้ว กรณีอาจช่วยขจัดความผิดพลาดของการสอบสวนคดีนั้นได้ และเป็นการช่วยคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา²⁴

การแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ จึงเป็นขั้นตอนของการสอบสวน ที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติก่อนที่จะสอบปากคำผู้ต้องหาตาม มาตรา 134 หากการสอบสวนผู้ต้องหาในฐานะความคิดใด มิได้มีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ย่อมเป็นการสอบสวนที่กระทำไปโดยฝ่าฝืนหลักฟังความทุกฝ่าย ซึ่งศาสตราจารย์คณิต ณ นคร ได้กล่าวถึงผลของการสอบสวน โดยมีขอบเช่นนี้ว่า “การที่กฎหมายบังคับให้ต้องแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบนั้น สืบเนื่องมาจากสิทธิของผู้ต้องหาในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ในฐานะที่เขาเป็นประธานในคดี สิทธิดังกล่าวก็คือสิทธิที่จะให้การแก้ข้อกล่าวหา การไม่แจ้งข้อหาให้

²⁴ ศุภันธุ์ ชูลาก. บทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบสวนความผิดนอกราชอาณาจักร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2556. หน้า 35.

ผู้ต้องหาทราบ มีผลทำให้พนักงานอัยการฟ้องคดีนั้นไม่ได้ตามความในมาตรา 120” ซึ่งสอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1250/2521 (ประชุมใหญ่) ที่วินิจฉัยว่า พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาแก่จำเลยฐานชกขอก แต่ไม่ได้แจ้งข้อหาตามพระราชกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ พ.ศ. 2499 มาตรา 46 ฐานทำงบบุคเท็จ ถือไม่ได้ว่ามีการสอบสวนในความผิดฐานนี้แล้ว พนักงานอัยการฟ้องจำเลยในความผิดฐานทำงบบุคเท็จไม่ได้²⁵ โดยการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบนั้น ศาลฎีกาได้พิพากษาเป็นบรรทัดฐานตลอดมาว่า พนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องระบุตัวบทกฎหมายและไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาทุกบทหรือทุกกระทงความผิด หากได้แจ้งข้อหาอันเป็นหลักความผิดทั่วไปแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาความผิดอันเกี่ยวพันด้วย²⁶ และแม้เดิมจะแจ้งข้อหาหนึ่ง แต่เมื่อสอบสวนไปแล้วเป็นการกระทำผิดข้อหาอื่น ก็ถือว่ามีการสอบสวนความผิดนั้นแล้ว²⁷

²⁵ ธานีศ เกสวพิทักษ์, ปัญหากฎหมายในกรณีที่พนักงานสอบสวนมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134 ที่แก้ไขใหม่ ใน *รพี 49 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2549, หน้า 19-20.

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1347/2536 ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 กำหนดให้พนักงานสอบสวนต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหานั้นก็เพื่อประสงค์ให้ผู้ต้องหาทราบว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิด และเพื่อให้ผู้ต้องหาเข้าใจถึงการกระทำของผู้ต้องหาซึ่งเป็นความผิดนั้น โดยไม่ต้องระบุอ้างถึงตัวบทกฎหมายที่ผู้ต้องหากระทำผิด ในกรณีที่การกระทำอันหนึ่งผิดกฎหมายหลายบท พนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องระบุถึงกฎหมายที่เป็นความผิดทุกบทมาตรา ในเมื่อได้แจ้งข้อหาอันเป็นหลักความผิดทั่วไปแล้ว ไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อหาความผิดอันเกี่ยวพันกันด้วย พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจสอบสวนความผิดทุกข้อหาได้ เมื่อพนักงานสอบสวนแจ้งข้อหาว่า จำเลยพาอาวุธปืนไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะ โดยไม่มีเหตุอันสมควรแล้วแม้ไม่แจ้งข้อหาว่าพาอาวุธปืนไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะ โดยไม่ได้รับใบอนุญาตด้วย ก็มีอำนาจสอบสวนความผิดฐานพาอาวุธปืนไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาตได้ถือว่ามีการสอบสวนความผิดฐานนี้แล้ว พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจฟ้องจำเลยในข้อหาความผิดดังกล่าวได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7422/2547 การสอบสวนเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งการแจ้งข้อหาตาม ป.วิ.อ. มาตรา 134 ก็เป็นขั้นตอนหนึ่งของการสอบสวนเพื่อต้องการให้ผู้ต้องหา รู้ตัวก่อนว่าตนจะถูกสอบสวนในคดีอาญาเรื่องใดเท่านั้น แม้เดิมจะแจ้งข้อหาหนึ่งแต่เมื่อสอบสวนไปแล้วปรากฏว่าการกระทำของผู้ต้องหาเป็นความผิดฐานอื่นก็ถือว่ามีการสอบสวนในความผิดฐานดังกล่าวแล้ว โจทก์มีอำนาจฟ้องโจทก์ฟ้องว่าจำเลยที่ 1 มีโคคาอินไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งโทษตาม พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษฯ มาตรา 69 วรรคสาม จำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี จึงไม่จำเป็นต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำให้การรับสารภาพตาม ป.วิ.อ. มาตรา 176 วรรคหนึ่ง และเมื่อจำเลยที่ 1 ให้การรับสารภาพตามฟ้องโดยสมัครใจ ข้อเท็จจริงฟังได้ตามที่โจทก์ฟ้อง แม้โคคาอินที่จำหน่ายที่ 1 มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายจะมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่ถึงจำนวนถึงข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ศาลก็ลงโทษจำเลยที่ 1 ตามพฤติการณ์แห่งคดีที่ได้ความ หาได้ลงโทษจำเลยที่ 1 โดยฟังข้อสันนิษฐานของกฎหมายมาใช้ไม่

อย่างไรก็ตาม หากการสอบสวนการกระทำคามผิดอาญาฐานใดที่พนักงานสอบสวนสอบข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่าผู้ต้องหามิได้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนสามารถสรุปสำนวนและทำความเห็นส่งไปยังพนักงานอัยการได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการสอบปากคำผู้ต้องหา ก่อน เพราะเมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าผู้ต้องหา มิได้กระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนย่อมไม่มีอำนาจที่จะใช้มาตรการบังคับใดๆ แก่ผู้ต้องหาได้²⁸

2) หลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน

ประเทศที่ใช้ระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์นั้น จะถือว่ากระบวนการสอบสวนและกระบวนการฟ้องร้องเป็นกระบวนการดำเนินคดีอาญาที่อยู่ในกระบวนการเดียวกัน ไม่อาจแบ่งแยกจากกันได้ โดยพนักงานอัยการจะมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา โดยตำรวจมีฐานะเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาเท่านั้น²⁹ และการสอบสวนของตำรวจอยู่ภายใต้การตรวจสอบและดูแลของพนักงานอัยการ โดยพนักงานอัยการมีอำนาจในการกำหนดทิศทางในการสอบสวนคดี

การที่กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนคดี กำหนดทิศทาง การสอบสวน หรือกำกับดูแลการสอบสวนคดีตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวนนั้น เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่เริ่มต้นคดี ทำให้คุณภาพของพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริง ตลอดจนข้อมูลของบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีจะถูกนำสู่การพิจารณา คดีของศาลได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ นำไปสู่ “หลักการดำเนินคดีและบังคับโทษที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล”³⁰

สำหรับประเทศไทย แต่เดิมก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 พนักงานอัยการเคยมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับระบบพนักงานอัยการสากล คือ มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาครบถ้วนทุกขั้นตอน ดังปรากฏหลักฐานอำนาจหน้าที่พนักงานอัยการในสมัย ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2546) ว่า พนักงานอัยการ “... เป็นทนายแผ่นดินทั้งในด้านคดีแพ่งและคดีอาญา เป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนและไต่สวนพยานหลักฐานในคดีที่มีโทษหลวง เป็นเจ้าหน้าที่ปราบปรามจับกุมคนร้าย เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจการให้เป็นไปตามคำพิพากษาและเป็น

²⁸ ศุภณัฐ ชูลาก. บทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบสวนความผิดนอกราชอาณาจักร. หน้า 34.

²⁹ ศิริรักษา สมภาร. ปัญหาอำนาจการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพมหานคร. 2560. หน้า 26.

³⁰ อิงคริต ดลเจิม และคณะ. การตรวจสอบค้นหาความจริงในวัตถุแห่งคดีของพนักงานสอบสวน. ใน วารสารมหา จุฬานาครทรรณ, 6(10), หน้า 4722.

เจ้าหน้าที่ทำสถิติคดีอาญา”³¹ นอกจากนี้ข้อบังคับการปกครองหัวเมือง ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) ตามตราสารที่ 26534 เรื่อง ส่งข้อบังคับลักษณะปกครองหัวเมือง ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 116 ข้อ 87 บัญญัติว่า “พนักงานรักษาพระพนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่จะต้องสืบสวนเอาตัวโจรผู้ร้ายและสมักรพรรคพวกซึ่งล่วงพระราชอาญาสถานอุจกรรจ์ และได้สวนเอาหลักฐานพยานให้เห็นจริงในข้อพิพาทของคนเหล่านั้น และฟ้องร้องต่อโรงศาลให้พิพากษาโทษผู้ล่วงพระราชอาญาตามกฎหมาย ทั้งคอยตรวจตราการลงโทษพระราชอาญาแก่ผู้ผิดให้ต้องคำพิพากษา”³²

ปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้แยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาด โดยให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาแต่เพียงลำพัง ตั้งแต่การรับคำร้องทุกข์ สอบสวน จนกระทั่งสรุปสำนวนและความเห็นเสนอพนักงานอัยการ การแยกอำนาจสอบสวนออกจากการฟ้องร้องคดีนี้ ทำให้พนักงานอัยการของไทยไม่มีอำนาจเข้าไปเกี่ยวข้องในขั้นตอนการสอบสวน พนักงานอัยการจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนสรุปสำนวนและทำความเข้าใจส่งมายังพนักงานอัยการเท่านั้น ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถรับทราบข้อเท็จจริง พยานหลักฐานในสำนวนคดีตั้งแต่ชั้นเริ่มต้น โดยมีข้อสันนิษฐานว่าเหตุที่ไม่ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมตั้งแต่กระบวนการในชั้นสอบสวน เนื่องจากหากพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนตั้งแต่ต้นแล้วจะทำให้พนักงานอัยการปักใจเชื่อว่ามีผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่กระทำตามที่ถูกกล่าวหา

การแยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาดตามระบบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนี้ แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาของประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในโลกที่ถือว่าการสอบสวนกับการฟ้องร้องคดีเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน พนักงานอัยการในประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นจึงเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแลการสอบสวนตั้งแต่ได้รับแจ้งว่ามีกรณีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และมีอำนาจทำการสอบสวนด้วยตนเองและเป็นผู้พิจารณาว่าจะฟ้องร้องคดีด้วยหรือไม่³³

1.3.2 ความหมายของการสอบสวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) ให้คำนิยามของคำว่าสอบสวน ไว้ว่า “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการ

³¹ โกเมน กัทกริมย์. งานอัยการในกระบวนการยุติธรรม. ใน *อัยการนิเทศ*, เล่มที่ 31. ฉบับที่ 4. 2512. หน้า 486.

³² โกเมน กัทกริมย์. การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส. ใน *อัยการนิเทศ*, เล่มที่ 31. ฉบับที่ 4. 2512. หน้า 342.

³³ วรณนภัส ตั้งสมชัยศิลป์. *การสอบสวนคดีพิเศษ : กระบวนการสอบสวนฟ้องร้องที่เป็นกระบวนการเดียวกัน*.

ทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

จากคำนิยามดังกล่าว การสอบสวนจึงเป็นการดำเนินการทั้งหลายของพนักงานสอบสวนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่กล่าวหา ทั้งนี้ เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131³⁴ ได้กำหนดให้ พนักงานสอบสวนจะต้องทำการรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยพยานหลักฐานนั้น ไม่คำนึงว่าเป็นพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนสืบได้มาเอง หรือที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายยื่นต่อพนักงานสอบสวนเพื่อเป็นพยานหรือเป็นพยานหลักฐานที่บุคคลภายนอกส่งมา³⁵ แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติดังกล่าวมิได้เป็นบทบัญญัติที่บังคับให้พนักงานสอบสวนจำต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีทั้งหมดรวมเข้าไปในสำนวนแต่อย่างใด พนักงานสอบสวนย่อมมีดุลพินิจที่จะรวบรวมหรือไม่รวบรวมพยานหลักฐานใดเข้าสำนวนการสอบสวนก็ได้³⁶ แม้แต่กรณีที่จำเลยขอแสดงความบริสุทธิ์ใจด้วยการขอให้พนักงานสอบสวนหา

³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547.

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1390/2522 ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นหลักฐานที่พนักงานสอบสวนสืบหาได้เอง หรือที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหายื่นต่อพนักงานสอบสวนเพื่อเป็นพยานหรือที่บุคคลภายนอกส่งมา ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด

³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5766/2549 แม้ตามบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 (เดิม) จะบัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด” แต่บทบัญญัติดังกล่าวหาได้บังคับให้พนักงานสอบสวนจำต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีทั้งหมดรวมเข้าไปในสำนวนแต่อย่างใด พนักงานสอบสวนย่อมมีดุลพินิจที่จะรวบรวมหรือไม่รวบรวมพยานหลักฐานใดเข้าสำนวนการสอบสวนก็ได้ อีกทั้งเฉพาะการสอบสวนคดีนี้ก็ปรากฏตามบันทึกคำให้การผู้ต้องหาด้วยว่าในชั้นสอบสวนจำเลยก็ให้การปฏิเสธโดยมิได้ให้การในรายละเอียด อ้างว่าจะไปแถลงความจริงในชั้นศาล กับตอบคำถามพนักงานสอบสวนยืนยันว่าไม่ประสงค์อ้างผู้ใดเป็นพยานด้วย ดังนั้น แม้ บ. ภิรัชจำเลยจะรู้เห็นเป็นประจักษ์พยานเพราะร่วมอยู่ในที่เกิดเหตุด้วยก็ตาม การที่พนักงานสอบสวนมิได้สืบปากคำ . ไว้เป็นพยานก็หาเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 131 (เดิม) แต่อย่างใด

สารพันธุกรรมหรือดีเอ็นเอ แต่พนักงานสอบสวนไม่ดำเนินการย้อมเป็นculpinิจของพนักงานสอบสวน ไม่มีผลทำให้การสอบสวนไม่ชอบแต่อย่างใด³⁷

การสอบสวนนอกจากจะมีความสำคัญเนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญา อันถือได้ว่าเป็นต้นธารแห่งความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการอีกด้วย โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 บัญญัติว่า ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ดังนั้น พนักงานอัยการจะฟ้องคดีอาญาใดต่อศาล โดยที่ไม่มีการสอบสวนมาก่อนมิได้ นอกจากนี้แม้คดีนั้นจะมีการสอบสวนมาก่อน แต่หากปรากฏว่าการสอบสวนนั้นได้ดำเนินการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถือว่าการสอบสวนนั้นไม่ชอบ เท่ากับยังไม่มีสอบสวนมาก่อน ส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องเช่นกัน เช่น พนักงานสอบสวนไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหาในความผิดที่พนักงานอัยการยื่นฟ้อง ถือว่ายังไม่มีสอบสวนความผิดนั้นมาก่อน การสอบสวนความผิดต่อส่วนตัวโดยผู้เสียหายไม่ได้ร้องทุกข์ตามกฎหมาย เป็นต้น³⁸

1.3.3 ผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา

หากพิจารณานิยามคำว่า “การสอบสวน” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11) แล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา คือ พนักงานสอบสวน ซึ่งมาตรา 2 (6) ให้คำนิยามว่า “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญามีใช้หมายถึงเพียงพนักงานสอบสวนเฉพาะที่เป็นข้าราชการตำรวจเท่านั้น แต่ยังคงหมายความรวมถึงเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 หรือเจ้าพนักงานที่มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายอื่นอีกด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 “ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจ

³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 869/2557 จำเลยขอแสดงความบริสุทธิ์ใจด้วยการขอให้พนักงานสอบสวนหาสารพันธุกรรมหรือดีเอ็นเอ แต่พนักงานสอบสวนไม่ดำเนินการให้ ซึ่งเป็นculpinิจของพนักงานสอบสวนและโจทก์ในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อเห็นว่าพยานหลักฐานที่รวบรวมไว้เพียงพอแล้ว จึงสรุปสำนวนความเห็นสั่งฟ้องจำเลย การสอบสวนจึงชอบแล้ว ส่วนที่จำเลยเห็นว่าควรจะต้องมีการตรวจหาสารพันธุกรรม เมื่อพนักงานสอบสวนไม่ดำเนินการให้ จำเลยก็สามารถดำเนินการให้มีการตรวจหาสารดังกล่าวเองได้ การที่ไม่มีการตรวจหาสารพันธุกรรม จึงไม่มีผลทำให้การสอบสวนไม่ชอบแต่อย่างใด

³⁸ สหรัฐ กิติ ศุกการ. *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 308.

สอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรือ อ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือ ผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

สำหรับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศ ตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับ ภายในเขตอำนาจของตนได้

ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา 19 มาตรา 20 และมาตรา 21 ความผิด อาญาได้เกิดในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด โดยปกติให้เป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนผู้นั้น เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้น ๆ เพื่อดำเนินคดี เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความ สะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ผู้ต้องหามีที่อยู่หรือถูกจับเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ สอบสวน

ในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน การดำเนินการสอบสวนให้อยู่ใน ความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้น หรือผู้รักษาการแทน”

ในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ผู้ที่มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญา ซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับ ภายในเขตอำนาจของตน คือ ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นาย ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ผู้ที่มีอำนาจ สอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหา มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตน คือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรี ขึ้นไป โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (17) ให้นิยามคำว่า “พนักงานฝ่าย ปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่” หมายความว่า เจ้าพนักงานดังต่อไปนี้

- (ก) ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- (ข) รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
- (ค) ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย
- (ฅ) ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย
- (ง) อธิบดีกรมการปกครอง
- (จ) รองอธิบดีกรมการปกครอง
- (ฉ) ผู้อำนวยการกองการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง

ปกครอง

(ข) หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้างานในกองการสอบสวนและนิติการกรมการ

(ซ) ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง

(ฅ) ผู้ว่าราชการจังหวัด

(ญ) รองผู้ว่าราชการจังหวัด

(ฎ) ปลัดจังหวัด

(ฏ) นายอำเภอ

(ฐ) ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

(ฑ) อธิบดีกรมตำรวจ

(ฒ) รองอธิบดีกรมตำรวจ

(ณ) ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

(ด) ผู้บัญชาการตำรวจ

(ต) รองผู้บัญชาการตำรวจ

(ถ) ผู้ช่วยบัญชาการตำรวจ

(ท) ผู้บังคับการตำรวจ

(ธ) รองผู้บังคับการตำรวจ

(น) หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด

(บ) รองหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด

(ป) ผู้กำกับการตำรวจ

(ผ) ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเขต

(ฝ) รองผู้กำกับการตำรวจ

(พ) รองผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดเขต

(ฟ) สารวัตรใหญ่ตำรวจ

(ภ) สารวัตรตำรวจ

(ม) ผู้บังคับกองตำรวจ

(ย) หัวหน้าสถานีตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นาย

ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

(ร) หัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า

นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

ทั้งนี้ หมายความว่ารวมถึงผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว แต่ผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานใน (ม) (ย) และ (ร) ต้องมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปด้วย”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี นอกจากข้าราชการตำรวจแล้ว เจ้าพนักงานอื่น เช่น ปลัดกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคแรก กำหนดให้ทั้งตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองต่างมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เกิดในจังหวัดอื่น นอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีทำให้ทั้งสององค์กรต่างพยายามรักษาความสำคัญขององค์กรของตนให้มีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญามาโดยตลอด เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2478 การสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจของฝ่ายปกครองในส่วนภูมิภาค โดยกระทรวงมหาดไทยได้มอบอำนาจให้พนักงานสอบสวนฝ่ายอำเภอเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน และฝ่ายตำรวจมีอำนาจหน้าที่ในการจับกุมและปราบปราม ส่วนการสอบสวนในนครบาลอยู่ในอำนาจของฝ่ายตำรวจ หลังจากนั้นอำนาจในการสอบสวนก็มีการสลับสับเปลี่ยนระหว่างองค์กรทั้งสองมาโดยตลอด จนกระทั่ง พ.ศ. 2520 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขอำนาจการสอบสวนคดีอาญาบางประเภท ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของฝ่ายปกครองให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวนได้ ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2520 เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการ ต่อมาในปี พ.ศ. 2523 กระทรวงมหาดไทยได้ปรับปรุงแก้ไขการสอบสวนคดีอาญา ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ฉบับที่ 2-4 กำหนดให้อำนาจการสอบสวนคดีอาญาเป็นของฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครอง โดยกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้ความเห็นชอบในการออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 61 เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ความพยายามในการรักษาอำนาจสอบสวนระหว่างองค์กรทั้งสองยังคงดำเนินมาจนกระทั่ง พ.ศ. 2556 สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีคำสั่งที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 ออกมาเพื่อวางระเบียบเฉพาะด้านการสอบสวน ให้พนักงานสอบสวนและข้าราชการตำรวจ ปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญาหรือกฎหมายอื่นที่เปลี่ยนแปลงไปและสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าวให้กระทรวงมหาดไทยและสำนักงานอัยการสูงสุดทราบ

อย่างไรก็ตาม กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 แล้ว เห็นว่า คำสั่งดังกล่าวเป็นเพียงการวางระเบียบปฏิบัติภายในของพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจโดยเฉพาะ ไม่มีผลยกเลิกการใช้อำนาจควบคุมการสอบสวนคดีอาญาโดยทั่วไปของพนักงานฝ่ายปกครองชั้นผู้ใหญ่ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 และข้อบังคับแก้ไขเพิ่มเติมแต่ประการใด³⁹ กระทรวงมหาดไทยจึงได้ประสานชักชวนความเข้าใจกับผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอให้ถือปฏิบัติตามนโยบายและข้อสั่งการของกระทรวงมหาดไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจควบคุมการสอบสวนตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฯ ต่อไป

ในส่วนสำนักงานอัยการสูงสุดเห็นว่า คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 มิใช่กฎกระทรวงตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 แต่เป็นเพียงคำสั่งภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงไม่อาจใช้บังคับกับพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองหรือหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ได้ สำนักงานอัยการสูงสุดจึงได้ออกหนังสือเวียน ค่วนที่สุด ที่ อส 0007(พก) /ว 92 ลงวันที่ 22 เมษายน 2557 แจ้งแนวทางปฏิบัติให้พนักงานอัยการยึดถือหลักการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นเกณฑ์ โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงระเบียบปฏิบัติภายในหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนคดี หากการสอบสวนกระทำโดยพนักงานสอบสวนที่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว พนักงานอัยการย่อมที่จะมีอำนาจสั่งคดีนั้น ๆ ได้ตามกฎหมาย⁴⁰

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 300/2527 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 มาตรา 17 และมาตรา 18 ให้นายอำเภอเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้ ระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่ให้ตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนฝ่ายเดียวเป็นเรื่องภายในกระทรวง หากคำสั่งอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติไว้ไม่ นายอำเภอจึงเป็นเจ้าพนักงานมีอำนาจสืบสวนสอบสวน เมื่อจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายไปมาแล้วปล่อยให้มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 200

⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 300/2527 นายอำเภอเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 และเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย จึงมีอำนาจสืบสวนสอบสวนความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ ความผิดตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ หรือความผิดอาญาอื่นใดที่เกิดขึ้นภายในเขตอำนาจของตนได้ ระเบียบของกระทรวงมหาดไทยที่ให้ตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนฝ่ายเดียวนั้นเป็นแต่ระเบียบภายในกระทรวง หากได้ปลงอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้โต้แย้งตลอดมาว่าข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ไม่มีบังคับใช้อีกต่อไป เพราะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจตราข้อบังคับเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการปกครองบังคับบัญชาเท่านั้น หากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประสงค์จะวางข้อกำหนดเกี่ยวกับการสอบสวนอย่างไร จะต้องตราเป็นกฎกระทรวงโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ด้วยเหตุนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้มีหนังสือ ดช 0004.6/2258 ลงวันที่ 26 มีนาคม 2544 หรือไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติมยังมีผลบังคับใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจอยู่หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 11) ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชกฤษฎีกาโอนกรมตำรวจกระทรวงมหาดไทยไปจัดตั้งเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2541 ไม่มีผลกระทบถึงข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ที่เป็นการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ออกข้อบังคับ โดยมีมาตรา 16 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รองรับหลักการในเรื่องนี้ไว้แล้ว ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวจึงยังมีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน (เรื่องเสร็จที่ 183/2545)

อนึ่ง ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติก็อาศัยอำนาจตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 2.5 แก้ไขเพิ่มเติม โดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2536 ข้อที่ 3 แต่งตั้งเจ้าพนักงานตำรวจเป็นพนักงานสอบสวนร่วมทำการสอบสวนคดีอาญาที่สำคัญ ๆ อยู่เสมอ มา โดยศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า การแต่งตั้งเจ้าพนักงานตำรวจเป็นพนักงานสอบสวนเป็นพิเศษในคดีที่มีพนักงานสอบสวนรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 อยู่แล้ว โดยอาศัยอำนาจตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 2.3 นั้น ชอบด้วยกฎหมาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6732/2548)

อย่างไรก็ตาม ต่อมาสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้หาหรือไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาอีกครั้งหนึ่งว่า ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 หรือหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยต่าง ๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับกฎกระทรวงที่ออกใหม่ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 หรือระเบียบที่ออกตามมาตรา 11 (4) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 จะมีผลใช้ได้ต่อไปหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1) ได้พิจารณาข้อหาหรือแล้ว เห็นว่า นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงหรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีอำนาจออกระเบียบเกี่ยวกับการสอบสวนในส่วนของตำรวจโดยเฉพาะได้ ดังนั้น กรณีที่มีเนื้อหาใดในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวงระเบียบที่จะออกขึ้นใหม่ เนื้อหานั้นก็ย่อมสิ้นผลใช้บังคับลงตามหลักกฎหมายใหม่ยกเลิกกฎหมายเก่า แต่เนื้อหาส่วนใดที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎกระทรวง ระเบียบ หรือคำสั่งที่จะออกใหม่ย่อมยังคงใช้บังคับต่อไปได้ (บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ 66/2553)

ในปี พ.ศ. 2554 ได้มีกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติมซึ่งอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 โดยข้อ 2⁴¹ กำหนดให้ความผิดอาญาตามกฎหมายดังต่อไปนี้ เป็นความผิดที่พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวนได้

- (1) กฎหมายว่าด้วยกองอาสารักษาดินแดน
- (2) กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการขายทอดตลาดและค้ำของเก่า
- (3) กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเรียไร
- (4) กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร
- (5) กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- (6) กฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ
- (7) กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข
- (8) กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน
- (9) กฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่
- (10) กฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย
- (11) กฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน
- (12) กฎหมายว่าด้วยยศและเครื่องแบบผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่

กองอาสารักษาดินแดน

- (13) กฎหมายว่าด้วยโรงรับจำนำ

⁴¹ ข้อ 2 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2555 โดยตัดความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน กฎหมายว่าด้วยสถานบริการ และกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืนฯ ออกไปจากกฎกระทรวง พ.ศ. 2554

(14) กฎหมายว่าด้วยโรงแรม

(15) กฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ

(16) กฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนสถาน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีหนังสือ ที่ ดช 0011.22/3807 ลงวันที่ 29 กันยายน 2558 หรือไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นว่า คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติขึ้นใหม่ โดยมีเนื้อหาที่ขัดหรือแย้งกับเนื้อหาสาระเดิมของข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 12.5-12.6 ดังนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี จะใช้ดุลพินิจเข้าควบคุมการสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรของชาติ ในฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีที่พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจดำเนินการสอบสวนอยู่อาจขัดกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 และมาตรา 140 ได้อีกหรือไม่ และผลตามกฎหมายจะเป็นเช่นไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1) พิจารณาแล้ว เห็นว่า บทบัญญัติตาม มาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ถือเป็นหลักทั่วไปเกี่ยวกับอำนาจพนักงานสอบสวน จึงทำให้พนักงานสอบสวนดังกล่าวมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง แต่อำนาจในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนดังกล่าวอาจถูกจำกัดให้มีอำนาจในการสอบสวนเฉพาะความผิดอาญาบางประเภทหรือจะให้มีความผิดอาญาได้เพียงใดนั้น ย่อมเป็นไปตามกฎกระทรวงซึ่งออกตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2547 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 หรือข้อบังคับซึ่งออกตามมาตรา 16 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี

ดังนั้น การที่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ออกกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร โดยพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 เพื่อกำหนดความผิดอาญาที่พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองสอบสวนได้ จึงมีผลเป็นการจำกัดอำนาจสอบสวนในคดีความผิดอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานครของฝ่ายปกครองไว้เพียง 16 ประเภท เมื่อกรณีคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรของชาติ ตามที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติขอหาหรือดังกล่าวมิได้เป็นคดีความผิดที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงดังกล่าว พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง

จึงมิใช่ผู้มีอำนาจในการสอบสวนในคดีอื่นนอกจากเหนือจากคดี 16 ประเภทดังกล่าว และเมื่อไม่มีอำนาจสอบสวนแล้ว ย่อมไม่มีอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวนในฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบและเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรของชาติได้ (สคก. เรื่องเสร็จที่ 216/2559)

สำหรับสำนักงานอัยการสูงสุดได้พิจารณาความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 1) ดังกล่าวแล้ว เห็นว่า มิได้มีผลลดล้างหรือจำกัดอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคแรก แต่ประการใด พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองยังคงมีอำนาจสอบสวนคดีความผิดอาญาทุกประเภท ซึ่งรวมทั้งคดีความผิดเกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรของชาติในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร สำนักงานอัยการสูงสุดจึงได้ออกหนังสือ ที่ อส 0007(พก)/ว 163 ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2559 ให้พนักงานอัยการถือปฏิบัติตามหนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ด่วนที่สุด ที่ 0007(พก)/ว 200 ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2558 โดยให้พนักงานอัยการยึดถือหลักเกณฑ์ความเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาอำนาจสอบสวน⁴²

นอกจากตำรวจและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 แล้ว มีกฎหมายฉบับอื่นที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนหรือเข้าร่วมสอบสวน หรือใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน ตามความจำเป็นและความเหมาะสมกับภารกิจของแต่ละองค์กร เช่น⁴³

- ประธานกรรมการ ป.ป.ช. กรรมการ ป.ป.ช. อนุกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. แต่งตั้ง ตามพระราชบัญญัติความด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ให้ประธานกรรมการและกรรมการ ป.ป.ช. เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้อนุกรรมการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

⁴² อุทัย อาภิเวช. การสอบสวน. กรุงเทพมหานคร: วิ.เจ. ฟรีนดิง. 2562. หน้า 31 – 38.

⁴³ ศุภณัฐ ชูลาก. บทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบสวนความผิดนอกราชอาณาจักร. หน้า 30-33.

- พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีให้เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในท้องที่ใดไม่มีพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรี ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้”

- เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 160 ซึ่งบัญญัติว่า “ในระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย ถ้ามีเหตุควรเชื่อได้ว่าลูกหนี้หรือผู้หนึ่งผู้ใดได้กระทำความผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลาย ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย”

- ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 3 ซึ่งให้คำนิยามคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และมาตรา 29 ซึ่งบัญญัติว่า มาตรา 29 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือรับคำกล่าวโทษ และมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนเฉพาะความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

- ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ กรรมการ และอนุกรรมการสอบสวนตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 มาตรา 24 ซึ่งบัญญัติว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ กรรมการ และอนุกรรมการสอบสวนเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา และมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

- พนักงานอัยการ ตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 7 ซึ่งบัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 6 (5) พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องเมื่อเห็นสมควรหรือเมื่อบุคคลตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6 (1) (2) (3) หรือ (4) ร้องขอก็ได้ และเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานให้พนักงานอัยการมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

2. ความเป็นมาและบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา

ประเทศในภาคพื้นยุโรปที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) มีแนวคิดในเรื่องการรักษาความปลอดภัยในสังคมว่า การรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของรัฐ จึงเป็นระบบการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐ หน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้ง ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล จึงต้องร่วมมือกันในการค้นหาความจริง โดยในภาคพื้นยุโรปนั้น ระบบพนักงานอัยการมีในสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศแรก และในเวลาต่อมารูปแบบพนักงานอัยการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น ได้เป็นแบบอย่างของระบบพนักงานอัยการในประเทศอื่น ๆ โดยพนักงานอัยการในหลายๆ ประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น มีอำนาจหน้าที่ในการเข้าไปร่วมสอบสวนและควบคุมการสอบสวนด้วย

2.1 ความเป็นมาและบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญาในระดับสากล

เดิมการดำเนินคดีอาญาไม่มีการแยกองค์กรที่มีหน้าสอบสวนฟ้องร้องและองค์กรที่มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน แต่มีการกำหนดให้องค์กรศาลทำหน้าที่รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องและรับผิดชอบในการพิจารณาพิพากษาคดี⁴⁴ โดยศาลหรือผู้พิพากษาจะทำหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบความจริงเพียงองค์กรเดียว ศาลหรือผู้พิพากษามีหน้าที่ในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ถามพยาน และชำระความด้วยตนเองตลอด หรือกล่าวว่าเป็นทั้งผู้ต้องหาพยานหลักฐานในคดี ผู้ฟ้องคดี และเป็นผู้ตัดสินคดีในองค์กรเดียวกัน ระบบนี้ผู้ไต่สวนจึงมีแนวโน้มไปในทางมุ่งปราบปรามการกระทำความผิด โดยผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกไต่สวนแทบจะไม่มีสิทธิใด ๆ เลย ผู้ถูกไต่สวนจึงเป็นเพียงวัตถุในคดี หรือกรรมในคดี ต่อมาเมื่อเห็นว่าการไต่สวนที่องค์กรที่รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาคดีมีเพียงองค์กรเดียวมิได้แยกจากกันนั้น ทำให้เกิดการใช้อำนาจโดยไม่ชอบ และการใช้อำนาจรัฐในการลงโทษทางอาญาอย่างปราศจากหลักเกณฑ์และไม่เป็นธรรมนี้เอง จึงมีการตัดอำนาจตุลาการในทางอาญาส่วนหนึ่งออกมาให้องค์กรอีกองค์กรหนึ่งแยกต่างหาก โดยองค์กรที่เป็นผู้ใช้อำนาจส่วนที่ถูกตัดออกมานี้ คือ “พนักงานอัยการ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพนักงานอัยการมีประวัติและความเป็นมาโดยแยกตัวออกมาจากอำนาจตุลาการนั่นเอง⁴⁵

สาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกมีระบบพนักงานอัยการในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเปลี่ยนจากการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนตามแบบดั้งเดิม

⁴⁴ อรรถพล ใหญ่สว่าง. ผู้เสียหายในคดีอาญา. หน้า 8.

⁴⁵ คณิต ฌ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 96-97.

เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐบาลแบบสมัยใหม่ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกไต่สวนในกระบวนการพิจารณาคดีมากขึ้น ภายหลังจากการปฏิวัติได้มีความพยายามนำระบบลูกขุน ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาของระบบกล่าวหามาใช้ในการค้นหาความจริง โดยผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยมีสิทธิมีทนายความในการต่อสู้คดี และทนายของคู่ความทั้งสองฝ่ายสามารถซักถามพยานได้ ต่อมาพบว่าระบบลูกขุน ซึ่งเป็นแนวคิดของระบบกฎหมายจารีตประเพณี ไม่สามารถใช้ได้อย่างได้ผลในสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งใช้ระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีอาญา จึงได้มีการเปลี่ยนโครงสร้างขอดำเนินคดีอาญาอีกครั้ง โดยมีการสร้างระบบตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กร กล่าวคือ มีการแยกองค์กรตุลาการที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี ออกจากองค์กรที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องโดยเด็ดขาด โดยมีการก่อตั้งองค์กรอัยการขึ้นให้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องคดีต่อศาล กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นแล้ว พนักงานอัยการจะทำหน้าที่ในการสอบสวนเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงในคดีอาญา และหากพบว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงแล้ว พนักงานอัยการจะเป็นผู้ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาล เพื่อให้ศาลตรวจสอบความจริงในชั้นต่อไป โดยศาลมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น พนักงานอัยการซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินคดีในฐานะตัวแทนของรัฐรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญา หรือดำเนินการในชั้นเจ้าพนักงานแทนองค์กรศาลในอดีต และมีการยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีเป็นประธานในคดี และให้ผู้ถูกกล่าวหาสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ถูกฟ้องคดี⁴⁶

องค์กรอัยการจึงเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นใหม่ มีความเป็นเอกลักษณ์ โดยเป็นผลจากความคิดของนักกฎหมายสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ต้องการสร้างองค์กรที่สามารถกำกับดูแลให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ⁴⁷ และเป็นองค์กรที่เกิดจากแนวความคิดในเรื่องการแยกอำนาจในการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญา ออกจากอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งในอดีตทั้งสองอำนาจเป็นอำนาจขององค์กรเพียงองค์กรเดียวกัน คือ องค์กรศาล⁴⁸

การดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการเป็นกระบวนการสำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความในคดีและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อยซึ่งถือ

⁴⁶ คณิต ฒ นคร. บทบาทของศาลในคดีอาญา ใน *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต*, 1(1), หน้า 52.

⁴⁷ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. *กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: วิญญชน. 2543. หน้า 22.

⁴⁸ ศิริชัย พลการ. *บทบาทของพนักงานอัยการในตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม* (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2550. หน้า 7.

ว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ ในระบบพนักงานอัยการสากลหรือระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์ จึงกำหนดให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการดำเนินคดีอาญาแบบครบวงจร

องค์การสหประชาชาติได้มีการกำหนด “แนวทางว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการ” (Guidelines on the Role of Prosecutors) ในที่ประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ครั้งที่ 8 (Crime Congress) ณ กรุงฮาวาย ประเทศคีวบา เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม – 7 กันยายน 2533 โดยแบ่งออกเป็น 7 ส่วน รวม 24 ข้อ กล่าวถึง คุณสมบัติพื้นฐาน การคัดเลือก การฝึกอบรม สถานภาพ และเงื่อนไขของการปฏิบัติงาน เสรีภาพในการแสดงออก บทบาทในการดำเนินคดีอาญา ความเอาใจใส่ที่ควรมีต่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจรัฐที่ไม่ถูกต้อง การใช้ดุลพินิจในการสั่งคดี ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ มาตรการทางเลือกที่อาจนำมาใช้แทนการดำเนินคดีอาญา เป็นต้น⁴⁹

แนวทางว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการ ได้มีบทบัญญัติถึงบทบาทในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการไว้ ในข้อ 10 ถึง ข้อ 14 ดังนี้⁵⁰

“ข้อ 10 หน่วยงานของพนักงานอัยการจะต้องแยกขาดจากองค์กรศาล โดยเด็ดขาด”

“ข้อ 11 พนักงานอัยการพึงดำเนินบทบาทเชิงรุกในการดำเนินคดีอาญาและการดำเนินงานอื่น ๆ ในสถาบันพนักงานอัยการตลอดจนในกรณีที่มีกฎหมายหรือทางปฏิบัติ กำหนดให้พนักงานอัยการมีบทบาทหรือควบคุมในการสอบสวนคดีอาญา การควบคุมการบังคับคดีตามคำพิพากษาลงโทษของศาล ตลอดจนการดำเนินบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้แทนเกี่ยวกับการรักษาผลประโยชน์ของสาธารณชน”

“ข้อ 12 พนักงานอัยการพึงปฏิบัติหน้าที่อย่างเที่ยงธรรม ต่อเนื่องและประหยัด ตลอดจนเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้โดยเป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งในการนี้พนักงานอัยการจะต้องส่งเสริมมาตรการที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในหลักนิติธรรมและประสิทธิภาพของระบบในกระบวนการยุติธรรม”

“ข้อ 13 ในการดำเนินบทบาทหน้าที่ พนักงานอัยการจะต้องถือปฏิบัติดังนี้

(ก) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมและหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุผลทางการเมือง สังคม ศาสนา เชื้อชาติ วัฒนธรรม เพศ หรือเหตุใด ๆ

⁴⁹ กิติพงษ์ กิตยารักษ์ ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพฑูริย์. *ประมวลจริยธรรมและมาตรฐานการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการในนานาประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา. 2551. หน้า 7.

⁵⁰ *เรื่องเดียวกัน* หน้า 9-10.

(จ) คุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชน ดำรงในความยุติธรรมโดยปราศจากอคติ ปฏิบัติอย่างเหมาะสมทั้งต่อผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย ให้ความใส่ใจอย่างละเอียดรอบคอบต่อพหุติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในคดี โดยไม่คำนึงว่าตนจะได้รับผลกระทบในทางที่เป็นคุณหรือโทษจากผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

(ค) เก็บรักษาความลับที่ได้รับรู้มาจากการทำหน้าที่ในวิชาชีพ เว้นแต่กรณีที่ต้องเปิดเผยตามหน้าที่ หรือโดยความจำเป็นในการอำนวยความสะดวกกำหนดให้ต้องเปิดเผยข้อมูลนั้น

(ง) คำนึงถึงความรู้สึกสำนึกผิดและฐานะของผู้เสียหายซึ่งถูกกระทบหรือได้รับความเสียหายโดยเฉพาะนั้น และจะต้องจัดวางมาตรการให้ผู้เสียหายได้ทราบถึงสิทธิที่พึงจะได้รับตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง”

“ข้อ 14 พนักงานอัยการจะต้องไม่สั่งฟ้องหรือดำเนินการฟ้องร้องในกรณีที่จะทำการสอบสวนโดยชอบพวายังไม่มีข้อมูลเพียงพอ หากแต่พนักงานอัยการจะต้องใช้ความพยายามให้มีการค้นหาความจริงหรือสอบสวนเพิ่มเติมให้ได้ความแน่ชัด”

จากแนวทางว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการ ขององค์การสหประชาชาติข้างต้น เห็นได้ว่า ต้องการให้การดำเนินการของพนักงานอัยการมีความเป็นอิสระ โดยแยกจากการดำเนินการของศาล เพื่อให้มีการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างองค์กรและให้แต่ละองค์กรสามารถดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างชัดเจน โดยพนักงานอัยการนั้นจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในเชิงรุก ต้องมีความตื่นตัวในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการนั้นจะต้องพิจารณาและตรวจสอบพยานหลักฐานในคดีเพื่อนำเสนอในการพิจารณา คดีของศาล การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการจึงมิใช่เพียงการรอคอยพยานหลักฐานจากตำรวจเท่านั้น และจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย⁵¹ โดยสามารถพิจารณาบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการแยกตามโครงสร้างการดำเนินคดีอาญา ได้ดังนี้

1) ในชั้นเจ้าพนักงาน

ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นแล้วจะถือว่าเป็นการทำลายความสงบสุขของสังคม รัฐจึงเป็นผู้เสียหายในคดี ทำให้รัฐมีสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ พนักงาน

⁵¹ วรณิศา เพชรสุทธิ. บทบาทพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกคุมขัง โดยมีขอบด้วยกฎหมาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2559. หน้า 31-32.

อัยการ จะเป็นผู้ฟ้องคดีต่อศาล หากเป็นการดำเนินคดีตามระบบพนักงานอัยการสากลหรือระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์จะกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญา โดยศาลเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี⁵² ดังนั้น ในหลาย ๆ ประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น ที่ยึดถือระบบพนักงานอัยการสากลหรือระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์ จะถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ โดยกำหนดให้กระบวนการในการสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ เนื่องจากในท้ายที่สุดแล้วผู้จะพิจารณาว่าจะมีการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อศาลหรือไม่คือ พนักงานอัยการ ดังนั้น จึงสมควรกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่เริ่มต้นคดี และสมควรให้พนักงานอัยการสามารถเข้าไปควบคุมดูแลการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายได้ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการสอบสวน นอกจากนี้ในประเทศที่ยึดถือระบบพนักงานอัยการสากลหรือระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์นั้น จะกำหนดให้พนักงานอัยการสามารถรับคำร้องทุกข์ รับคำกล่าวโทษ มีอำนาจในการใช้มาตรการบังคับบางประการหรือพิจารณาถอนการร้องคำขออนุญาตใช้มาตรการบังคับบางประการของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เข้าให้คำแนะนำในการสอบสวนของตำรวจ หรือสั่งการแก่ตำรวจตามที่เห็นสมควร เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาสั่งคดีได้ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นมีใช้เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบการสอบสวน แต่ถือว่าตำรวจนั้นเป็นเพียงพนักงานของรัฐมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานอัยการ เท่านั้น

2) ในชั้นศาล

ในการพิจารณาคดีอาญาในชั้นศาลนั้น เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบและแสดงต่อศาล รวมถึงกระทำการอื่น ๆ ในการค้นหาความจริงคดี เพื่อให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำลง นอกจากนี้พนักงานอัยการจะต้องคำนึงและรักษาสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีด้วย โดยในระหว่างการพิจารณาคดีในชั้นศาลนั้น พนักงานอัยการ ไม่ใช่คู่ความกับจำเลยในทางเนื้อหา พนักงานอัยการคงเป็นคู่ความกับจำเลยในความหมายทางเทคนิคเท่านั้น พนักงานอัยการจึงยึดถือเอาประโยชน์ฝ่ายตนอย่างคู่ความทั่วไปไม่ได้⁵³ พนักงานอัยการจึงต้องคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของสังคม ผู้เสียหาย และผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาในชั้นศาลด้วย

3) ในชั้นบังคับคดี

⁵² คณิศ ฌ นคร. *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 61.

⁵³ อุททิศ แสตนโกติก. บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา. ใน *อัยการนิเทศ*, เล่มที่ 37. 2508. หน้า 45.

ในประเทศที่ยึดระบบพนักงานอัยการสากลหรือระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์นั้น เมื่อศาลได้พิจารณาคดีและมีคำพิพากษาคดีแล้ว พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้ว รวมถึงการวินิจฉัยสั่งการอันเกี่ยวกับการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาถึงที่สุดด้วย เช่น ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ถ้าศาลฟ้องพิพากษาปล่อยตัวจำเลย พนักงานอัยการจะเป็นผู้ออกคำสั่งให้พักปล่อยตัวจำเลยตามคำพิพากษาของศาล หากศาลพิพากษาลงโทษปรับ การเก็บค่าปรับจะทำในนามของพนักงานอัยการ ถ้าจำเลยไม่ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาพนักงานอัยการจะสั่งให้เอาตัวจำเลยไปกักขังบังคับให้ชำระค่าปรับ หากศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลย พนักงานอัยการจะเป็นผู้แจ้งให้พักติราบผลของคำพิพากษา เป็นต้น

2.2 ความเป็นมาและบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย

ประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้มีการตั้งตำแหน่ง “ขกกระบัตร” ขึ้น โดยมีหน้าที่สอดส่องคิดความในหัวเมืองและสอดส่องความประพฤติของเจ้าเมืองและกรมการเมือง โดยก่อน ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) การฟ้องคดีอาญาต่อศาลเป็นหน้าที่ของราษฎรที่เป็นผู้เสียหายจะต้องดำเนินคดีอาญาเอง เว้นแต่คดีบางประเภทที่ศาลจะชำระคดีและเป็นผู้ถามพยานเอง โดยไม่ต้องมีโจทก์และจำเลยในคดีไม่มีทนายความแก่ต่างให้ เท่ากับว่าศาลเป็นทั้งโจทก์และผู้ชำระความเอง โดยถือว่าเป็นการปราบปรามโจรผู้ร้ายไปในตัวด้วย⁵⁴ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขณะนั้นจึงยังไม่มีพนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดี

ใน ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) ได้มีการจัดให้มีเจ้าพนักงานเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาในนามของแผ่นดิน จึงเป็นครั้งแรกที่มีพนักงานอัยการในประเทศไทย⁵⁵ เพื่อทำหน้าที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมควบคู่กันกับศาลยุติธรรม โดยมีหน้าที่ฟ้องคดีอาญาต่อศาล ในคดีที่มีข้อหาฉกรรจ์ โดยปรากฏหลักฐานขึ้นแรกที่พบว่าพนักงานอัยการเป็นโจทก์คดีอาญา คือ หนังสือธรรมศาสตร์วินิจฉัย เล่ม 1 ในบทข่าวชำระความสถิตยุติธรรม เรื่อง พระยาสิทธิราชเดโชชัย ต้องหาว่าเข็มนายโตตาย ว่าคดีนี้ได้มีการพิจารณาโดยกรมอัยการเป็นโจทก์ คดีเรื่องนี้พิจารณาเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน ร.ศ. 111 โดยหลวงรัตนาศูปติ พนักงานอัยการเป็นผู้ว่าคดี จึงเห็นได้ว่า เมื่อวันที่ 20

⁵⁴ สำนักงานอัยการสูงสุด. *ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ก่อนการก่อตั้งสถาบันอัยการ*. 1 พฤษภาคม 2564. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน.

มิถุนายน ร.ศ. 111 นั้น มีการตั้งตำแหน่ง พนักงานอัยการ ขึ้นแล้ว คือ หลวงรัตนัญญัติ แต่ยังไม่ได้มีการจัดตั้งกรมอัยการขึ้น⁵⁶

ต่อมาวันที่ 1 เมษายน ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) จึงมีการจัดตั้งกรมอัยการ สังกัดกระทรวงยุติธรรม ขึ้น ปรากฏหลักฐานตาม กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม อันเป็นข้อบังคับสำหรับราชการในกรมอัยการ ลงวันที่ 1 เมษายน ร.ศ. 112 โดยทางราชการถือว่าพนักงานอัยการเป็นข้าราชการตุลาการสามารถสลับสับเปลี่ยนหน้าที่กันได้ ดังเห็นได้จาก เมื่อวันที่ 5 เมษายน ร.ศ. 116 กระทรวงยุติธรรมสั่งย้ายขุนหลวงพระยาไกรสิทธิบดีกรมอัยการเป็นอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา และต่อมาได้สลับเปลี่ยนกันเช่นนี้อีกหลายท่าน⁵⁷ โดยกรมอัยการในขณะนั้นมีอำนาจหน้าที่จำกัดเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนการดำเนินคดีนอกเขตกรุงเทพมหานครนั้น ให้ข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการ โดยให้ขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทยและต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงยุติธรรมก่อน⁵⁸

จากการที่พนักงานอัยการ ในกรุงเทพมหานคร สังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม แต่พนักงานอัยการในหัวเมืองสังกัดอยู่ในกระทรวงมหาดไทยนั้น ทำให้พนักงานอัยการที่แยกสังกัดกันอยู่มีอำนาจหน้าที่แตกต่างกันตามหน่วยงานที่ตนสังกัด ทำให้เกิดข้อขัดข้องในการปฏิบัติหน้าที่ ในปี พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้รวมพนักงานอัยการหัวเมืองกับพนักงานอัยการกรุงเทพมหานครตาม ประกาศรวมพนักงานอัยการ ลงวันที่ 11 มีนาคม 2458 ให้เข้าไว้ในกรมอัยการ กระทรวงยุติธรรม และเปลี่ยนตำแหน่งพนักงานอัยการหัวเมืองที่เรียกว่า ขกกระบัตรมณฑล และขกกระบัตรมือง เป็นอัยการมณฑลและอัยการเมือง โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2459⁵⁹

ต่อมาในปี พ.ศ. 2465 ได้มีพระบรมราชโองการให้โอนกรมอัยการจากกระทรวงยุติธรรมไปสังกัดกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2465 แต่ก็เกิดข้อขัดข้องหลายประการ และไม่สอดคล้องกับองค์กรอัยการในนานาประเทศที่ได้ให้การรับรององค์กรอัยการไว้

⁵⁶ สำนักงานอัยการสูงสุด. *การก่อกำเนิดสถาบันอัยการไทย*. 1 พฤษภาคม 2564. สืบค้นจาก

<http://www.ago.go.th/history.php>.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน

⁵⁸ คณะกรรมการบริหารและการยุติธรรมมุติสภา. พัฒนาการขององค์กรหรือ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง. ใน *บทบัญญัติ เนติบัณฑิตยสภา*, เล่มที่ 52 ตอน 1, 2539. หน้า 149 – 150.

⁵⁹ สำนักงานอัยการสูงสุด. *อัยการไทยยุคหลังจัดตั้งกรมอัยการ*. 1 พฤษภาคม 2564. สืบค้นจาก

<http://www.ago.go.th/history.php>.

ในกฎหมายสูงสุดของประเทศ คือ รัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับองค์กรตุลาการ ในปี พ.ศ. 2534 คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ จึงได้มีประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 47 และฉบับที่ 49 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534 แยกกรมอัยการออกจากกระทรวงมหาดไทย ไปเป็นหน่วยงานราชการอิสระไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีกระทรวงหรือทบวงใด อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีโดยตรง โดยเปลี่ยนชื่อจาก “กรมอัยการ” เป็น “สำนักงานอัยการสูงสุด” ทั้งนี้ เพื่อการปรับปรุงการบริหารงานยุติธรรมในส่วนของพนักงานอัยการให้มีความเป็นอิสระ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ ไม่ให้ถูกก้าวก่ายการปฏิบัติงานจากอิทธิพลทางการเมือง และทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น⁶⁰

ภายหลังการปฏิรูปการเมืองใน พ.ศ. 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้มีการจัดระเบียบบริหารราชการกระทรวงยุติธรรมใหม่ โดยได้แยกศาลยุติธรรม และ สำนักงานอัยการสูงสุด ให้เป็นหน่วยงานอิสระ ขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และมีฐานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้องค์กรอัยการมีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ประเภทองค์กรอื่น เพื่อเป็นการปรับปรุงระบบการบริหารงานยุติธรรมในส่วนที่เกี่ยวกับงานพนักงานอัยการให้มีความเป็นอิสระ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้น และเพื่อมิให้อิทธิพลทางการเมืองก้าวก่ายการดำเนินคดีซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน โดยส่วนรวมยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560⁶¹ ในปัจจุบัน

บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญาของไทยในระยะเริ่มแรกนั้น พนักงานอัยการมีบทบาทที่สอดคล้องกับหลักพนักงานอัยการสากล เช่นเดียวกับนานาประเทศ กล่าวคือ พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องและบังคับคดี ต่อมาความรับผิดชอบของพนักงานอัยการจึงถูกตัดทอนลง เหลือเพียงหน้าที่ในการฟ้องร้องคดีเท่านั้น⁶²

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ โดยมีพนักงานอัยการเป็นตัวแทนของรัฐในการดำเนินคดี โดยจะทำหน้าที่เสนอข้อเท็จจริงและ

⁶⁰ สำนักงานอัยการสูงสุด. *อัยการไทยในปัจจุบัน*. 1 พฤษภาคม 2564 สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>.

⁶¹ วรณิศา เพชรสุทธี. *บทบาทพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกคุมขัง โดยมีขอบด้วยกฎหมาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2559. หน้า 67-68.

⁶² คณิศ ฅ นคร. *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา : หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน. 2556. หน้า 357.

พยานหลักฐานที่ปวงต่อศาลด้วยความเป็นกลาง โดยพนักงานอัยการไม่มีฐานะเป็นคู่ความในคดี
 ดังนั้น นอกจากพนักงานอัยการจะฟ้องร้องคดีให้ฝ่ายโจทก์แล้ว พนักงานอัยการยังต้องคุ้มครองสิทธิ
 ของจำเลยในคดีด้วย นอกจากพนักงานอัยการจะมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีในศาลแล้ว
 พนักงานอัยการยังมีภารกิจและบทบาทอีกมากมาย โดยระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการ
 ดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 5 ได้กำหนดภารกิจและบทบาทของพนักงาน
 อัยการ ดังนี้

“พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม รักษาผลประโยชน์
 ของรัฐ และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยจักต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว เเท่าเทียม
 และเป็นธรรมกับทั้งต้องกระทำให้เป็นที่ยึดถือศรัทธาต่อประชาชน

พนักงานอัยการเป็นทนายแผ่นดินและเป็นตัวแทนของแผ่นดินในการตรวจสอบ
 และค้นหาความจริงในคดีอาญา ทั้งยังควบคุมการดำเนินคดีอาญาของรัฐ เพื่อรักษาความสงบ
 เรียบร้อย ของประชาชนและเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและจำเลยให้พนักงานอัยการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็น
 มนุษย์ ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นด้วย ส่วน
 บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายและพยาน พนักงานอัยการพึงให้ความคุ้มครองและการปฏิบัติที่เหมาะสม
 ตามที่กฎหมาย บัญญัติไว้”

จากระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ
 พ.ศ. 2547 ข้อ 5 ข้างต้น พนักงานอัยการมีภารกิจและบทบาทหลักที่สำคัญ ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม ได้แก่ การบริหารงานยุติธรรมในส่วน
 ฝ่ายบริหารของรัฐ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน
 โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้พิจารณาพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวน
 เสนอมาแล้ววินิจฉัยสั่งคดี ตลอดทั้งดำเนินคดีอาญาในศาลในฐานะทนายแผ่นดินตามที่ประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่น ๆ บัญญัติไว้ว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงาน
 อัยการ

2. อำนาจหน้าที่ในการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ได้แก่ การพิจารณาให้คำปรึกษา
 ทางด้านกฎหมายแก่ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ ตรวจร่างสัญญา ตอบข้อหารือ ตลอดจน
 การดำเนินคดีในศาลในฐานะทนายความของแผ่นดินแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็นนิติบุคคล
 ที่จัดตั้งขึ้น โดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา

3. อำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมาย ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิและรักษาผลประโยชน์ของประชาชนที่กฎหมายกำหนดไว้ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ เช่น ในคดีแพ่งให้อำนาจพนักงานอัยการเข้าไปคุ้มครองสิทธิของบุคคลไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ การร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดก การให้ความช่วยเหลือทางอรรถคดี ตลอดจนการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไป⁶³

นอกจากนี้พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการไว้ ดังนี้

“มาตรา 14 พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) อำนาจและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ
- (2) ในคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ
- (3) ในคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐ ที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาคในศาล หรือในกระบวนการทางอนุญาโตตุลาการทั้งปวง กับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ
- (4) ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือคดีอาญา ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่ที่ดี หรือในคดีแพ่งหรือคดีอาญาที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้สั่งการ โดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเข้าร่วม หรือช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งกระทำการในหน้าที่ราชการที่ดี เมื่อเห็นสมควร พนักงานอัยการจะรับแก้ต่างให้ก็ได้
- (5) ในคดีแพ่ง คดีปกครอง หรือกรณี มีข้อพิพาทที่ต้องดำเนินการทางอนุญาโตตุลาการที่หน่วยงานของรัฐซึ่งมิได้กล่าวใน (3) หรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐ แต่ได้มีพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้นเป็นคู่กรณีและมีไต่ถามคดีที่เป็นข้อพิพาท

⁶³ สำนักงานอัยการสูงสุด. อำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของพนักงานอัยการ. 1 พฤษภาคม 2564 สืบค้นจาก

กับรัฐบาลหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการจะรับว่าต่างหรือแก้ต่างให้ก็ได้

(6) ในคดีที่ราษฎรฟ้องเองไม่ได้โดยกฎหมายห้าม เมื่อเห็นสมควรพนักงานอัยการมีอำนาจ เป็น โจทก์ได้

(7) ดำเนินการตามที่ได้เห็นสมควรเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญาเฉพาะในส่วนของกรณียึด ทรัพย์สินใช้ค่าปรับตามคำพิพากษา ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

(8) ในกรณีที่มีการผิดสัญญาประกันจำเลย หรือประกันรับสิ่งของไปดูแลรักษาตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญา นั้น ในการนี้มีให้เรียกค่าฤชาธรรมเนียมจากพนักงานอัยการ

(9) อำนาจและหน้าที่อื่นตามที่ ก.อ. ประกาศกำหนดหรือเห็นชอบเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตาม กฎหมาย หรือมติคณะรัฐมนตรี

(10) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการ

(11) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด ตามที่ได้รับมอบหมายจากอัยการสูงสุด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการตามมาตรา 14 (3) (4) และ (5) พนักงานอัยการจะออกคำสั่งเรียกบุคคลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำก็ได้ แต่จะเรียกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมาให้ถ้อยคำ โดยคู่ความฝ่ายนั้นไม่ยินยอมไม่ได้

พนักงานอัยการตำแหน่งใดมีอำนาจดำเนินการตามวรรคหนึ่งได้เพียงใดให้เป็นไปตามระเบียบ ที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนดโดยความเห็นชอบของ ก.อ.”

ปัจจุบันในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้แยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาด โดยพนักงานสอบสวนโดยลำพังมีอำนาจสอบสวนคดีอาญา ตั้งแต่กระบวนการรับคำร้องทุกข์ สอบสวน สอบถ้อยคำ ขอออกหมายค้น ค้น จับกุมตัว ควบคุมตัว ขอฝากขัง และเมื่อเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วจึงสรุปสำนวนและทำความเข้าใจเพื่อเสนอพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เพียงกลั่นกรองข้อเท็จจริง พยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาว่า สมบูรณ์เพียงพอที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ หากเห็นว่าพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมานั้นยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ พนักงานอัยการก็มีอำนาจเพียงสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน

เพิ่มเติมในประเด็นที่กำหนดหรือให้ส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 แต่พนักงานอัยการไม่มีอำนาจในการสอบสวนเพิ่มเติมด้วยตนเองแต่อย่างใด และในการให้ส่งพยานคนใดมาให้ซักถามนั้น พนักงานอัยการจะสั่งให้พนักงานสอบสวนส่งได้เฉพาะพยานเท่านั้น ไม่สามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาให้พนักงานอัยการซักถาม⁶⁴ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่แตกต่างจากระบบพนักงานอัยการสากลที่พนักงานอัยการจะรับผิดชอบตั้งแต่การสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญา การฟ้องคดี การดำเนินคดีในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา และชั้นบังคับคดี⁶⁵

เหตุที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย แยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาดนั้น มีข้อสันนิษฐานว่า กฎหมายประสงค์ให้พนักงานอัยการวางตัวเป็นกลางในคดีอาญา โดยหากพนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนตั้งแต่ต้นแล้วจะทำให้พนักงานอัยการปักใจเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดหรือไม่กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ทำให้เสียความเที่ยงธรรม จึงไม่ควรให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ได้มีความพยายามในการค้นหารายงานการประชุมของคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 เพื่อทราบเหตุผลที่แท้จริงของการแยกการสอบสวนและการฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาด แต่ก็ไม่พบ⁶⁶

ในปี พ.ศ. 2522 พระยามานวราชเสวี ได้กล่าวถึงเหตุผลในการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจการฟ้องร้องคดีว่ามีที่มาจากกฎหมายประเทศแอฟริกาใต้ ซึ่งมีเนื้อหาเหมาะสมระหว่างระบบของประเทศอังกฤษกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส⁶⁷ เนื่องจากสภาพของบ้านเมืองในขณะนั้น หลังจากที่คณะราษฎรเข้ายึดอำนาจการปกครองของประเทศ อำนาจของคณะราษฎรยังไม่เข้มแข็งมั่นคงยังมีขบวนการต่อต้านคณะราษฎร รัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาฐานอำนาจเป็นสำคัญ จึงได้นำรูปแบบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศแอฟริกาใต้ซึ่งมีปัญหาการแบ่งแยกสีผิว การเรียกร่องสิทธิต่าง ๆ และการปะทะกันด้วยกำลังมาใช้ในประเทศไทย⁶⁸

⁶⁴ สหรัฐ กิติ สุกการ. *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 369.

⁶⁵ จิราธร เจริญวุฒิ. *วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2550. หน้า 45.

⁶⁶ สุจินต์ ทิมสุวรรณ. *กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่วินิจฉัย*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการกรมอัยการ. 2525. หน้า 71.

⁶⁷ ชันขวดี ธัญญเจริญ. *เชื่อมการาระและสัมภาษณ์พระยามานวราชเสวี ใน วารสารอัยการ*, 3(35), 2522. หน้า 19.

⁶⁸ ประพันธ์ นัยโกวิท. *การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา โดยพนักงานอัยการ*. ใน *บทบัญญัติ เนติบัณฑิตยสภา*, เล่ม 52 ตอน 4. 2539. หน้า 113.

อย่างไรก็ตาม มีความเห็นว่าการที่พนักงานอัยการจะใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีนั้น พนักงานอัยการควรต้องมีส่วนร่วมในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเนื่องจากพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการนำเสนอพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนต่อศาล

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ

ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (Vertical Relationship) และความสัมพันธ์ในแนวนอน (Horizontal Relationship) ดังนี้⁶⁹

2.3.1 ความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง (Vertical Relationship)

ประเทศในยุโรปส่วนใหญ่ ยกเว้นประเทศอังกฤษ จะมีระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มีการมอบอำนาจให้พนักงานอัยการเข้าควบคุมการปฏิบัติงานของตำรวจในการสอบสวนคดี กล่าวคือ พนักงานอัยการมีอำนาจออกคำสั่งและกำกับดูแลการสอบสวนคดีอาญาของตำรวจได้ ในประเทศเหล่านี้เมื่อตำรวจทราบว่าการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว ตำรวจจะต้องรายงานให้พนักงานอัยการทราบ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดให้ตำรวจฝ่ายคดีซึ่งเป็นพนักงานสอบสวน ต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การอำนวยการของพนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐ (มาตรา 12) และอยู่ภายใต้การสอดส่องดูแลของอธิบดีพนักงานอัยการและภายใต้การควบคุมของศาลไต่สวน (มาตรา 13) เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้พบหรือได้รับแจ้งว่าการกระทำความผิดอาญาซึ่งหน้าเกิดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องรีบแจ้งให้พนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐทราบถึงเหตุดังกล่าวโดยทันที แล้วตำรวจจะต้องรีบเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุ เมื่อไปถึงแล้วตำรวจฝ่ายคดีมีอำนาจดำเนินการที่เป็นประโยชน์ในการสอบสวน โดยหากพนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐพิจารณาเห็นว่าเป็นประโยชน์ก็จะเดินทางไปสถานที่เกิดเหตุตนเองเพื่ออำนวยการการปฏิบัติงาน

2.3.2 ความสัมพันธ์ในแนวนอน (Horizontal Relationship)

ความสัมพันธ์ในแนวนอนจะมีลักษณะที่สัมพันธ์กับหลักการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนออกจากการฟ้องร้องคดี โดยพนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวน หรืออำนวยการหรือกำกับดูแลการสอบสวนของตำรวจ บทบาทหน้าที่การดำเนินคดีของพนักงานอัยการจะเริ่มเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนที่ตำรวจส่งมายังพนักงานอัยการเท่านั้นความสัมพันธ์ในลักษณะนี้มักจะพบในระบบกล่าวหา เช่น ประเทศอังกฤษ เป็นต้น

⁶⁹ อุทัย อาทิวา, การสอบสวน, หน้า 39 – 41.

ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี นั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้ตำรวจมีอำนาจในการปฏิบัติกรสอบสวนอย่างกว้างขวางและเป็นอิสระ โดยตำรวจมีหน้าที่รับผิดชอบการสอบสวนแต่เพียงผู้เดียว โดยอำนาจหน้าที่ในการฟ้องคดีอาญาเป็นของพนักงานอัยการ แม้ในประเทศอังกฤษมีการจัดตั้งสำนักงานอัยการสูงสุดขึ้น ตามแบบอย่างในประเทศระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรแล้ว แต่ประเทศอังกฤษก็ยังคงรักษาการแบ่งแยกอำนาจระหว่างการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีไว้ต่อไป โดยคณะกรรมการฟิลิปส์ (The Philips Royal Commission) ได้เสนอผลการศึกษาว่า พนักงานอัยการไม่ควรมีบทบาทในการกำกับดูแลหรือร่วมสอบสวนกับตำรวจและไม่สมควรมีอำนาจสั่งการให้ตำรวจทำการสอบสวนต่อไปด้วย หากพนักงานอัยการกำกับดูแลการสอบสวนคดีแล้วจะทำให้พนักงานอัยการสูญเสียความเป็นภาวะวิสัยในการตรวจพิจารณาคดี

รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานอัยการกับตำรวจที่เหมาะสมนั้น จะต้องไม่กระทบถึงความเป็นอิสระของพนักงานอัยการและพนักงานอัยการจะต้องไม่ทำการเป็นพนักงานสอบสวนเสียเอง หรือสั่งให้ตำรวจดำเนินการใด ๆ โดยพนักงานอัยการมีอำนาจให้คำแนะนำในการดำเนินคดีแก่ตำรวจเท่านั้น ซึ่งคำแนะนำนั้น ได้แก่

1. คำแนะนำอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Advice)
2. คำแนะนำช่วงแรกของการสอบสวน (Early Investigative Advice)
3. คำแนะนำก่อนฟ้องคดีและคำสั่งฟ้องคดี (Pre-Charge Advice and Charge Advice)

สำหรับประเทศไทย ความสัมพันธ์ทางโครงสร้างการทำงานระหว่างตำรวจกับพนักงานอัยการนั้นมีความคล้ายคลึงกับระบบของประเทศอังกฤษเป็นอย่างมาก โดยประเทศไทยมีระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ข้อ 25 กำหนดการทำหน้าที่ของพนักงานอัยการไว้ว่าในการเข้าร่วมในการสอบสวนตามที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องร้องขอนั้น การให้คำแนะนำปรึกษาในการสืบสวนและสอบสวนถือเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่พนักงานอัยการที่พึงกระทำด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบว่า ขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปอย่างถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยประเทศที่ยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและในระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์นั้น ผู้ที่รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญา คือ พนักงานอัยการ โดยพนักงานสอบสวนมีบทบาทเป็นเพียงผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้น เท่านั้น โดยพนักงาน

อัยการมีบทบาทในการสอบสวนคดีตั้งแต่การรับคำร้องทุกข์ กล่าวโทษ และให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนคดีอย่างกว้างขวาง เพื่อให้คุณภาพของพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริง ตลอดจนข้อมูลของบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีจะถูกนำสู่การพิจารณาคดีของศาลได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยถือว่ากระบวนการสอบสวนและกระบวนการฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน ซึ่งบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยและต่างประเทศนั้นจะเป็นไปตามหลักการดังกล่าวหรือไม่ ผู้ศึกษาจะได้ศึกษาต่อไป

บทที่ 3

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการ ในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยและต่างประเทศ

พนักงานอัยการเป็นองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับระบบการพิจารณาคดีอาญาในแต่ละประเทศ การศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาทั้งตามกฎหมายประเทศไทย กฎหมายต่างประเทศทั้งในประเทศ ที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีจะทำให้เห็น บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญานานาชาติได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1. หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา ในประเทศไทย

แม้ในปัจจุบัน โดยหลักแล้วพนักงานอัยการในประเทศไทยมิได้มีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาดังเช่นพนักงานสอบสวน แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งกฎหมายเฉพาะบางฉบับ กำหนดบทบาทของพนักงานอัยการให้เข้ามามีส่วนร่วมในคดีอาญาตั้งแต่ชั้นสอบสวนในคดีอาญาบางประเภท และได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ซึ่งวางหลักให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีอาญามากยิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่าประเทศไทยมีแนวโน้มให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาเพิ่มมากขึ้น

1.1 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา

แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน แต่ได้กำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบปากคำหรือทำการสอบสวนคดีอาญาในบางกรณี

1.1.1 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาที่มีโทษตามกฎหมายไทย ซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร

ในอดีตก่อนการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 การดำเนินคดีที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรเป็นไปตามข้อบังคับว่าด้วยหน้าที่พนักงานอัยการ หัวเมือง พ.ศ. 2459 ว่าด้วยการฟ้องคดี ข้อ 4

“เมื่อใดความผิดซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้เกิดขึ้นในเมืองต่างประเทศ การว่าคดีนั้นย่อมเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการตำบล ซึ่งจำเลย ถูกจับหรือพนักงานอัยการแห่งตำบลซึ่งกองตำรวจต่างประเทศได้พาผู้ต้องหาเข้ามาในเขต ถ้าพนักงานอัยการผู้ได้รับสำนวนเป็นพนักงานอัยการในจังหวัดหรือตำบลอื่นเห็นว่าคดีนั้นมิใช่ เป็นหน้าที่ตน ไซ้ให้พนักงานอัยการนำสำนวนนั้นขึ้นเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดขอให้ส่งคดีนั้น คืบไปยังพนักงานอัยการผู้มีหน้าที่”⁷⁰

ต่อมาเมื่อมีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ได้กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาที่มีโทษตามกฎหมายไทยซึ่งได้ กระทำลงนอกราชอาณาจักรไว้ใน มาตรา 20⁷¹ ซึ่งบัญญัติว่า

“ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรไทย ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือจะมอบหมายหน้าที่นั้น ให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมอบหมายให้พนักงานสอบสวน คนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวน อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนจะมอบหมายให้พนักงาน อัยการคนใดทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนก็ได้

ให้พนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายให้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หรือให้ทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับ พนักงานสอบสวน บรรดาอำนาจและหน้าที่ประการอื่นที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นอำนาจและ หน้าที่ของพนักงานอัยการ

ในกรณีที่พนักงานอัยการทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน ให้ พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำของพนักงานอัยการในเรื่องที่เกี่ยวกับการ รวบรวมพยานหลักฐาน

⁷⁰ จีราธร เจริญวุฒิ. วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ. หน้า 99.

⁷¹ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2551.

ในกรณีจำเป็น พนักงานสอบสวนต่อไปนี้มีอำนาจสอบสวนในระหว่างรอคำสั่งจากอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน

- (1) พนักงานสอบสวนซึ่งผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจ
- (2) พนักงานสอบสวนซึ่งรัฐบาลประเทศอื่นหรือบุคคลที่ได้รับการเสียหายได้ร้องฟ้องให้ทำโทษผู้ต้องหา

เมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนแล้วแต่กรณี เห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้ทำความเข้าใจตามมาตรา 140 มาตรา 141 หรือมาตรา 142 ส่งพร้อมสำนวนไปยังอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน”

กรณีความผิดที่ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ได้กำหนดให้อธิบดีกรมพนักงานอัยการหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ จึงเป็นคดีที่เริ่มต้นที่พนักงานอัยการ ซึ่งพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 16 กำหนดว่า

“ในการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่เฉพาะในคดีที่ต้องตั้งต้นที่พนักงานอัยการหรือในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินการตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายอื่นใด ให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน สอบปากคำพยานบุคคล ออกคำสั่งเรียกบุคคลใดมาให้การต่อพนักงานอัยการ ออกคำสั่งให้ส่งพยานหลักฐาน เอกสาร หรือวัตถุ และดำเนินการอื่นตามที่เห็นสมควรรวม รวมทั้งอาจแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการได้ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ ถ้าผู้ที่ได้รับคำสั่งนั้นเป็นคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาบุคคลดังกล่าวจะไม่มา หรือไม่ให้อัยการ หรือไม่ส่งพยานหลักฐานเอกสาร หรือวัตถุตามที่เรียกก็ได้”

ปัจจุบันคดีอาญาที่มีโทษตามกฎหมายไทยซึ่งได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ผู้มีอำนาจสอบสวน คือ อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนมอบหมายให้พนักงานอัยการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือให้ทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนได้ ซึ่ง สำนักงานอัยการสูงสุดได้วางระเบียบเกี่ยวกับการสอบสวนและการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดที่ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทยไว้ใน ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ส่วนที่ 6 การสอบสวนและการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดที่ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไทย ข้อ 28 และ ข้อ 29 ดังนี้

“ข้อ 28 (การร่วมสอบสวนในคดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร)

กรณีที่ย้ายการสูงสุดหรือรักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ ในคดีความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยที่ได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร และได้มอบหมายหน้าที่ นั้นให้แก่พนักงานสอบสวนใดแล้ว หากย้ายการสูงสุดได้มอบหมายให้พนักงานอัยการในสำนักงาน ใดร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนดังกล่าว ให้พนักงานอัยการที่ย้ายการสูงสุดมอบหมาย ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) หากหรือร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อวางแผนทางการสอบสวน โดยให้ พนักงานสอบสวนเป็นผู้ปฏิบัติการ

(2) ร่วมสอบสวนพยาน หรือผู้ต้องหา และเข้าร่วมในการรวบรวม พยานหลักฐานอื่นตามที่เห็นสมควร

(3) หากไม่เห็นพ้องด้วยกับการสอบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐานใด ๆ ของพนักงานสอบสวน ให้รายงานอัยการสูงสุดเพื่อพิจารณา

(4) พิจารณาให้ความเห็นแก่พนักงานสอบสวนในกรณีที่พนักงานสอบสวน จะต้องใช้มาตรการบังคับกับบุคคลโดยการออกหมายอาญา เช่น หมายค้น หรือหมายจับ ยกเว้นใน กรณีจำเป็นและเร่งด่วนซึ่งพนักงานสอบสวนไม่อาจขอความเห็นจากพนักงานอัยการได้

(5) รายงานผลการสอบสวนให้อัยการสูงสุดทราบเป็นระยะ”

“ข้อ 29 (การพิจารณาสั่งคดีเกี่ยวกับความผิดที่ได้กระทำลงนอ กราชอาณาจักร)

ในกรณีที่อัยการสูงสุดมิได้มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น เมื่อการสอบสวนในคดี ความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรเสร็จสิ้นแล้ว ให้พนักงานอัยการ ในท้องที่ซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาสั่งคดีตามอำนาจหน้าที่ แล้วรายงานให้อัยการสูงสุดทราบ”

จะเห็นได้ว่าในกรณีมีการมอบหมายพนักงานอัยการให้เป็นพนักงาน สอบสวนผู้รับผิดชอบหรือให้ทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนในกรณีที่พนักงาน สอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบพนักงานอัยการย่อมมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นการตรวจตัวผู้เสียหายตรวจตัวผู้ต้องหา ตรวจสอบที่เกิดเหตุ หมายเรียกบุคคลมาให้ ถ้อยคำและสอบปากคำบุคคลต่างๆ และเมื่อรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดแล้วพนักงานอัยการ

เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจทำความเข้าใจเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องเช่นเดียวกัน จากนั้นจึงส่งสำนวนพร้อมความเห็นแย้งอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนผู้ออกคำสั่งต่อไป⁷²

1.1.2 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้เสียหายหรือพยานและในฐานะผู้ต้องหามาตรา 133 ทวิและมาตรา 134/2

ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับการสอบปากคำเด็กอายุที่มีไม่เกิน 18 ปี ในชั้นสอบสวนและการสืบพยานเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในชั้นพิจารณาของศาล ซึ่งเหตุผลในการเพิ่มเติมเกี่ยวกับการสอบปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เนื่องจากการสอบปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้เสียหายหรือพยานในชั้นสอบสวนนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้เช่นเดียวกับกรณีของผู้ใหญ่ โดยในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนยังมีความชำนาญในด้านจิตใจของเด็กไม่เพียงพอ รวมทั้งมิได้คำนึงถึงสภาพร่างกายและจิตใจของเด็กที่อ่อนแอเท่าที่ควรและการใช้ภาษากับเด็กไม่เหมาะสม อันเป็นเหตุให้การสอบปากคำส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กและส่งผลให้การสอบสวนคลาดเคลื่อน และเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานข้อ 12 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ข้อ 12 ซึ่งมีหลักที่รัฐต้องเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับตน และให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 4 และมาตรา 53

มาตรา 133 ทวิ⁷³ “ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชกชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนลับในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตาม

⁷² สหรัถุ กิติ ศุภการ. หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 96.

⁷³ มาตรา 133 ทวิ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2543.

ประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้ยื่นคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร⁷⁴

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่งด้วย⁷⁵

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำอาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น ภายใต้อำนาจแห่งมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอนบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

มาตรา 134/2⁷⁶ กำหนดให้นำบทบัญญัติในมาตรา 133 ทวิมาใช้บังคับโดยอนุโลมแก่การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีด้วย

การที่มาตรา 133 ทวิและมาตรา 134/2 กำหนดพนักงานอัยการต้องเข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้เสียหาย ในฐานะพยานและในฐานะผู้ต้องหานั้น ทำให้พนักงานอัยการมีบทบาทในเชิงรุกเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในคดีที่ใช้ประกอบการใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญา ให้เป็นไปอย่างรอบคอบ เหมาะสม และจะทำให้การสอบสวนถูกต้องรัดกุมมากยิ่งขึ้น หลีกเลี่ยงการสอบสวนซ้ำซึ่งอาจเป็นการกระทบกระเทือนจิตใจของเด็กซ้ำอีก และยังเป็น การเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเป็นการปฏิบัติต่อเด็กตามหลักวิทยาที่ควรจะเป็น ทั้งนี้

⁷⁴ มาตรา 133 ทวิ วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550.

⁷⁵ มาตรา 133 ทวิ วรรคสอง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550.

⁷⁶ มาตรา 134/2 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550.

การสอบสวนที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 133 ทวิ มีผลให้คำให้การในชั้นสอบสวนของเด็กไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้แต่ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไป

สำนักงานอัยการสูงสุดได้วางระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนไว้ใน ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 หมวดที่ 8 การดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ข้อ 175 ดังนี้

“ข้อ 175 (ปรัชญาและเจตนารมณ์ในการดำเนินคดี)

การดำเนินคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนมีส่วนเกี่ยวข้อง ให้พนักงานอัยการคำนึงถึงการคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ การแสวงหามาตรการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลแห่งสหประชาชาติและประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชน เป็นสิ่งที่พนักงานอัยการพึงกระทำ

การพิจารณาใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการเพื่อนำเด็กหรือเยาวชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือเข้าสู่การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปอย่างรอบคอบ เหมาะสมเพื่อการบำบัด แก้ไขและฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย โดยไม่คำนึงถึงการลงโทษ และจะนำมาใช้เป็นวิธีการสุดท้าย เมื่อไม่สามารถดำเนินการแก้ไขได้ด้วยวิธีการอื่น นอกจากนี้การพิจารณาใช้ดุลพินิจดังกล่าวต้องสอดคล้องกับข้อเท็จจริงของเด็กหรือเยาวชนแต่ละราย เป็นหลักประกันว่าการดำเนินคดีดังกล่าวเหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งคดี รวมทั้งต้องคำนึงถึงการแก้ไขเด็กหรือเยาวชนแต่ละรายพึงได้รับ”

1.1.3 บทบาทของพนักงานอัยการในการกำกับการลงสำนวนสอบสวนและสั่งสอบสวนเพิ่มเติมตามมาตรา 143

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น กระบวนการสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแต่ฝ่ายเดียว พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจตั้งแต่การรับคำร้องทุกข์ การสอบปากคำผู้เสียหาย การสอบปากคำพยาน การสอบปากคำผู้ต้องหา การค้น การรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ๆ ทั้งพยานเอกสารและพยานวัตถุ จนเมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้ว จึงจัดทำสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นเสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาส่งต่อไป พนักงานอัยการจึงเป็นเพียงผู้พิจารณาสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนต่อไป โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ได้กำหนดถึงการดำเนินการต่อไปของพนักงานอัยการภายหลังพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว ซึ่งบัญญัติว่า

“เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวในมาตรา ก่อนให้พนักงานอัยการปฏิบัติดังต่อไปนี้”

1. ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งตัวผู้ต้องหาเพื่อฟ้องต่อไป

2. ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งฟ้องให้ออกคำสั่งฟ้องแล้วฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งไม่ฟ้อง

ในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้นพนักงานอัยการมีอำนาจ

ก. สั่งตามที่เห็นสมควรให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อสั่งต่อไป

ข. วินิจฉัยว่าควรปล่อยตัวผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมตัวไว้หรือขอให้ศาลชั่ง แล้วแต่กรณีและจัดการหรือสั่งการให้เป็นไปตามนั้น”

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ข้างต้น เมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนและความเห็นจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจปฏิบัติดังต่อไปนี้⁷⁷

1. ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งตัวผู้ต้องหาเพื่อฟ้องต่อไป กรณีนี้เป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องมา ถ้าพนักงานอัยการเห็นด้วยกับความเห็นดังกล่าวก็ให้พนักงานอัยการออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นด้วยก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งตัวผู้ต้องหา

2. ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งฟ้องให้ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วยก็ให้สั่งไม่ฟ้อง ในกรณีพนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่งฟ้องมาถ้าพนักงานอัยการเห็นด้วยกับพนักงานสอบสวนก็ให้พนักงานอัยการออกคำสั่งฟ้อง ถ้าไม่เห็นด้วยก็ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง

ในกรณีใดกรณีหนึ่งข้างต้นพนักงานอัยการมีอำนาจ

1. สั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม คือ การรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อให้รู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือพิสูจน์ให้เห็นความผิด พนักงานอัยการจึงสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมได้ ไม่ว่าจะเพิ่มเติมจากพยาน หรือจากผู้ต้องหาก็ตาม และพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมผู้ต้องหาได้โดยไม่ต้องสั่งฟ้องผู้ต้องหาเสียก่อนและถึงแม้จะฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลไปแล้ว เมื่อพนักงานอัยการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมพนักงานสอบสวนก็ต้องปฏิบัติไปตามนั้น จะโต้แย้งว่า

⁷⁷ สหรัฐ กิติ ศุภการ. หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 368.

พนักงานอัยการ ไม่มีอำนาจไม่ได้⁷⁸ เมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมตามที่พนักงานอัยการสั่งเรียบร้อยแล้ว พนักงานสอบสวนจึงส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งคดีต่อไป

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 หมวดที่ 2 การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่วนที่ 3 ข้อที่ 69 ได้วางระเบียบเกี่ยวกับการสั่งสอบสวนไว้ ดังนี้

“ข้อ 69 (การสอบสวนเพิ่มเติมก่อนมีความเห็นหรือคำสั่ง)

ก่อนมีความเห็นหรือคำสั่ง ให้พนักงานอัยการพิจารณาพยานหลักฐานในคดีให้ได้ความแน่ชัดเสียก่อนว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือไม่ หากยังไม่แน่ชัดก็ให้สั่งสอบสวนเพิ่มเติมหรือสั่งให้ส่งพยานมาซักถามตามรูปคดี

ในคดีที่แม้จะมีคำรับสารภาพของผู้ต้องหาอยู่แล้วก็ตาม ก็ควรพิจารณาพยานหลักฐานให้แน่ชัดเสียก่อนตามนัยแห่งวรรค 1”

การสอบสวนเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ข้างต้น ให้อำนาจพนักงานอัยการสั่งให้พนักงานทำการสอบสวนเพิ่มเติมเท่านั้น ไม่ได้ให้อำนาจพนักงานอัยการทำการสอบสวนเพิ่มเติมด้วยตนเองแต่อย่างใด ซึ่งอาจทำให้การสอบสวนเพิ่มเติมเกิดความล่าช้า เนื่องจากพนักงานสอบสวนจะให้ความสำคัญกับคดีที่พนักงานอัยการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมเป็นลำดับรองน้อยกว่าสำนวนคดีอื่นที่อยู่ระหว่างการสอบสวนและยังมิได้ส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ และบางครั้งการที่พนักงานสอบสวนคนเดิมย้ายไปประจำที่อื่น ส่งผลให้พนักงานสอบสวนที่ทำการสอบสวนคนใหม่ทำการสอบสวนเพิ่มเติมนั้นไม่รู้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในสำนวนคดีมาตั้งแต่ต้น⁷⁹

2. การสั่งให้ส่งพยานมาเพื่อซักถาม การที่พนักงานอัยการเห็นสมควรให้พนักงานสอบสวนส่งพยานมาให้ซักถามนั้น ไม่ถือว่าเป็นการสอบสวน โดยข้อเท็จจริงที่ได้จากการที่พนักงานอัยการซักถามพยานเองตามมาตรา 143 นี้ ไม่อาจรวมเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวนได้ เป็นแต่เพียงพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงที่พนักงานอัยการใช้ประกอบการพิจารณาสั่งคดีเท่านั้น ซึ่งแตกต่างกับการที่พนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมที่ถ้อยคำที่ได้จากการที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมสามารถรวมเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนได้⁸⁰

⁷⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 369.

⁷⁹ โกเมน ภัทรภิรมย์. เผยเหตุ...คดีอำนาจสอบสวนจากมือตำรวจสู่พนักงานอัยการ ใน *มติชน*. 2533. หน้า 3.

⁸⁰ จิราธร เจริญวุฒิ. *วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ*. หน้า 103.

ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการไม่นิยมให้พนักงานสอบสวนส่งพยานมาเพื่อซักถามเพราะอาจแสดงถึงความไม่ไว้วางใจหรือข้อใจในประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในการประสานงาน และเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาว่าพนักงานอัยการซักถามพยานเพื่อปิดเป็นรูปคดี แต่บางคดีที่มีความซับซ้อน เช่น คดีขี้ยกอก คดีล้อโก่ง ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายแพ่งซึ่งมีประเด็นจะต้องซักถามมากซึ่งพนักงานสอบสวนอาจไม่มีความชำนาญในคดีประเภทนี้ พนักงานอัยการก็มีความจำเป็นต้องให้พนักงานสอบสวนนำพยานมาให้พนักงานอัยการซักถามเอง⁸¹

สำนักงานอัยการสูงสุดได้วางระเบียบเกี่ยวกับการส่งพยานมาเพื่อซักถามไว้ในระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ส่วนที่ 3 ข้อ 70 ดังนี้

“ข้อ 70 (การสั่งให้ส่งพยานมาเพื่อซักถาม)

เมื่อผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องในคดีร้องขอต่อพนักงานอัยการว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการสอบสวนก็คดี หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานให้การโดยไม่สมัครใจหรือให้การขัดต่อความจริงก็คดี หรือเมื่อมีเหตุอื่นที่เห็นสมควรและพนักงานอัยการเห็นว่าการซักถามพยานจะได้รับความชัดเจนและรวดเร็วกว่าการสอบสวนเพิ่มเติม ให้พนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนส่งพยานคนใดมาให้ซักถามก็ได้

ในการซักถาม พนักงานอัยการจะต้องกระทำร่วมกับหัวหน้าพนักงานอัยการหรือพนักงานอัยการที่มีอาวุโสถัดจากหัวหน้าพนักงานอัยการลงมาตามลำดับ และในกรณีที่พนักงานสอบสวนประสงค์จะฟังการซักถามด้วยก็ให้เปิดโอกาสให้ฟังได้ ทั้งนี้ ให้พนักงานอัยการผู้ซักถามบันทึกถ้อยคำของพยานที่ซักถามตามแบบและวิธีการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 และมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยอนุโลม”

จากระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดข้างต้น จะเห็นว่าในการซักถามพยานคนใด พนักงานอัยการจะทำการซักถามโดยลำพังไม่ได้ โดยจะต้องซักถามร่วมกับหัวหน้าพนักงานอัยการหรือพนักงานอัยการที่มีอาวุโสถัดจากหัวหน้าพนักงานอัยการลงมาตามลำดับ และหากพนักงานสอบสวนประสงค์จะฟังการซักถามของพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนก็สามารถเข้าฟังการซักถามได้ โดยการที่พนักงานอัยการเป็นผู้ซักถามพยานเองนั้นนอกจากจะทำให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงในครบถ้วนมากขึ้นแล้ว ยังทำให้พนักงานอัยการสามารถพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้รวดเร็วยิ่งขึ้นด้วย

⁸¹ เข็มชัย ชูติวงศ์. การบริหารงานยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์. 2527. หน้า 319.

1.1.4 บทบาทของพนักงานอัยการในการเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ

คดีวิสามัญฆาตกรรมตามมาตรา 150 วรรคสาม

“คดีวิสามัญฆาตกรรม” หมายถึง คดีฆาตกรรมซึ่งความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่⁸²

การชันสูตรพลิกศพคดีวิสามัญฆาตกรรม เริ่มมีขึ้นครั้งแรกตามพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 โดยมาตรา 8 วรรคสอง บัญญัติให้ ชันสูตรพลิกศพการตาย โดยฆาตกรรมอย่างวิสามัญกระทำโดยพนักงาน 3 คน ประกอบด้วย ข้าราชการหัวหน้ากรมหรือกองของพนักงานซึ่งทำให้ตายคนหนึ่ง ข้าราชการซึ่งเป็นเจ้ากระทรวงผู้ปกครองท้องที่เลือกและตั้งคนหนึ่ง และข้าราชการฝ่ายตุลาการซึ่งเจ้ากระทรวงยุติธรรมเลือกและตั้งอีกคนหนึ่ง เมื่อชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้วให้รีบทำรายงานเสนอต่อผู้สำเร็จราชการมณฑลเพื่อมีคำสั่งภายใน 7 วัน⁸³

ต่อมาเมื่อมีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 ได้กำหนดเรื่องการชันสูตรพลิกศพไว้ในมาตรา 150 โดยกำหนดให้การชันสูตรพลิกศพต้องกระทำร่วมกัน 3 ฝ่าย คือ พนักงานสอบสวน แพทย์ และผู้พิพากษาศาลชั้นต้น แต่ก็มีข้อโต้แย้งว่าการที่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพนั้น อาจทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นเนื่องจากการที่ผู้พิพากษาร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งต่อมาผู้พิพากษารายนั้นอาจเป็นผู้พิพากษาที่ต้องพิจารณาคดีดังกล่าว จึงทำให้ผู้พิพากษาต้องรับในข้อเท็จจริงที่ได้จากการชันสูตรพลิกศพ

ต่อมาปี พ.ศ. 2499 ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 โดยกำหนดให้การชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนคดีวิสามัญฆาตกรรมต้องกระทำในศาล โดยให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องและญาติผู้ตายมีสิทธินำสืบพยานและซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำเข้าสู่ได้⁸⁴ โดยพนักงานอัยการมีบทบาทในการยื่นคำร้องขอให้มีการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการสอบสวนการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนแต่อย่างใด

⁸² อนุชาติ คงมาลัย. การตรวจพิจารณาสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม. สำนักงานอัยการสูงสุด. 3 พฤษภาคม 2564.

สืบค้นจาก http://www.ago.go.th/articles_56/article_300456.pdf หน้า 1-2.

⁸³ สุจินต์ ทิมสุวรรณ. กรมพนักงานอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่วินิจฉัย. หน้า 130.

⁸⁴ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499.

ต่อมาปี พ.ศ. 2515 มีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 พ.ศ. 2515 ข้อ 2 แก้ไขวิธีการชั้นสูตรพลิกศพ โดยกำหนดให้การชันสูตรพลิกศพต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ 3 ฝ่าย คือ พนักงานสอบสวน แพทย์ และพนักงานอัยการ โดยเหตุผลในการประกาศ คือ “ในปัจจุบันนี้ภาระของอธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ตลอดทั้งวิธีการชันสูตรพลิกศพก็ไม่สะดวกและเหมาะสม สมควรแก้ไขกรณีดังกล่าว”⁸⁵

ในปี พ.ศ. 2523 มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523 โดยแก้ไขมาตรา 150 เรื่องการชันสูตรพลิกศพ กำหนดให้ บุคคลที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ สาธารณสุขจังหวัดหรือแพทย์ประจำสถานอนามัยหรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล โดยให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้น ในท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เพื่อทำการไต่สวน โดยเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติม คือ วิธีการชันสูตรพลิกศพไม่สะดวกเหมาะสม แต่เมื่อประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ประกาศใช้แล้ว ปรากฏว่าเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายบางแห่งได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ เช่น เมืองยิงราษฎรตายหรือทำร้ายราษฎรถึงแก่ความตายแล้ว มักจะทำเป็นวิสามัญฆาตกรรม และสรุปสำนวนส่งให้อธิบดีกรมพนักงานอัยการวินิจฉัย โดยไม่ต้องให้ศาลทำการไต่สวนก่อน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นแก่ผู้ตาย ซึ่งญาติผู้ตายไม่สามารถนำพยานเข้าสืบเป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนมากเกินไป⁸⁶

ต่อมาได้มีความพยายามในแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จนร่างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2533 โดยมีส่วนหนึ่งของการแก้ไข คือ เรื่องชันสูตรพลิกศพ โดยกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วย แต่ไม่มีการบังคับใช้การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังกล่าว

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในปัจจุบัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนของพนักงานอัยการ ได้แก่

⁸⁵ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 สืบค้นจาก <http://www.thailaws.com/law/thaiacts/code2145.pdf>. 4 พฤษภาคม 2564.

⁸⁶ <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2523/A/113/1.PDF>. 4 พฤษภาคม 2564.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 3 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไป แห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์และเมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้วพนักงานอัยการจะต้องเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 4”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 6 บัญญัติว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติ ตามคำสั่งของพนักงานอัยการ”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติม คือ เนื่องจากการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ยังขาดการตรวจสอบและถ่วงดุลกันของผู้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ นอกจากนี้วิธีการในการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายของบุคคลยังเป็นไปอย่างล่าช้าและมีได้คุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นญาติของผู้ตายอย่างเพียงพอ ฉะนั้น สมควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องดังกล่าว โดยกำหนดตัวบุคคลผู้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพเสียใหม่ กล่าวคือ ให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพด้วยในกรณีที่ความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่⁸⁷

ปี 2550 มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสี่

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 4 บัญญัติว่า “เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่

⁸⁷ <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2542/A/137/17.PDF>. 4 พฤษภาคม 2564.

ได้รับแจ้งถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวันแต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ”

โดยเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติม คือ การทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และการสอบสวนในคดีดังกล่าวรวมทั้งคดีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้อันตรายแก่เจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เป็นคดีที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างสำคัญ สมควรให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพและการสอบสวนคดีดังกล่าวด้วย เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากยิ่งขึ้น⁸⁸

ปัจจุบันการชั้นสูตรพลิกศพกรณีการตายที่เกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติราชการตามหน้าที่นี้ ไม่ว่าจะถูกฆ่าตายโดยเจตนาหรือประมาท หรืออุบัติเหตุใดๆ หรือเจ็บป่วยตายจึงต้องเป็นกรณีที่พนักงานอัยการร่วมในการชั้นสูตรด้วยทั้งสิ้น⁸⁹

สำนักงานอัยการสูงสุดได้วางระเบียบเกี่ยวกับคดีวิสามัญไว้ใน ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ส่วนที่ 8 คดีวิสามัญ ข้อ 88 ดังนี้

“ข้อ 88 (พนักงานอัยการกับคดีวิสามัญมาตรฐาน)

เนื่องจากการคุ้มครองสิทธิบุคคลทุกฝ่ายในคดีวิสามัญมาตรฐานเป็นเรื่องสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จักอำนวยการความยุติธรรมและก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยแก่สังคม พนักงานอัยการต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่ายในคดีดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นผู้ถูกกระทำหรือเจ้าพนักงาน โดยเข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพรวมทั้งการไต่สวนการตายให้เป็นไปตามมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพ”

⁸⁸ <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2551/A/003/15.PDF>. 4 พฤษภาคม 2564.

⁸⁹ สหรัญ กิติ ศุภการ. *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. หน้า 389.

สำนักงานอัยการสูงสุดได้มีระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชั้นสูตร พลิกศพ พ.ศ. 2543 ลงวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2543 กำหนดเกี่ยวกับการร่วมชั้นสูตรพลิกศพ ของพนักงานอัยการ ไว้

“ข้อ 11 ให้พนักงานอัยการผู้ได้รับมอบหมายเข้าร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพ ยังสถานที่ และวัน เวลาที่ได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวน

ก่อนดำเนินการชั้นสูตรพลิกศพให้พนักงานอัยการตรวจสอบให้ได้ความว่า พนักงานสอบสวนได้แจ้งให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทน โดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

ในกรณีที่ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนยังไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวใน วรรคก่อน ให้พนักงานอัยการแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ไว้เท่าที่จะทำได้ แต่ถ้ามีความจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควรที่พนักงานสอบสวนไม่สามารถปฏิบัติ ได้ ให้ชั้นสูตรพลิกศพไปได้แล้วแจ้งให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุดังกล่าวไว้เป็นหลักฐาน”

นอกจากนี้สำนักงานอัยการสูงสุดให้ความสำคัญกับการรับสำนวนที่เป็นคดี วิสามัญฆาตกรรมจากพนักงานสอบสวน โดยได้มีการออกหนังสือกำชับให้พนักงานอัยการ เข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพและสำนวนสอบสวน ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสี่ และมาตรา 155/1 โดยหนังสือสำนักงานอัยการ สูงสุด ที่ อส 0023/ว.131 ลงวันที่ 27 พฤษภาคม 2553 เรื่อง การเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำ สำนวนชั้นสูตรพลิกศพและสำนวนสอบสวน เวียนแจ้งให้พนักงานอัยการถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด สรุปลงความได้ ดังนี้ “สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า การทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสี่ และการทำสำนวนสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151/1 นั้น มีผลกระทบต่อถึงสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนอย่างสำคัญ จึงจำเป็นต้องให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำ สำนวนชั้นสูตรพลิกศพและสำนวนสอบสวน เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น จึงให้พนักงานอัยการแห่งท้องที่ที่รับสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ จากพนักงานสอบสวนเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลตรวจสอบสำนวนดังกล่าวว่าได้มีพนักงานอัยการ เข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสี่ หรือไม่ หากไม่มีพนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนให้คืนสำนวน ชั้นสูตรพลิกศพดังกล่าวไปให้พนักงานสอบสวนดำเนินการให้ถูกต้อง นอกจากนี้เมื่อพนักงาน

อัยการได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนให้เข้าร่วมทำสำนวนสอบสวน ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือในกรณีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 155/1 ด้วย⁹⁰

1.2 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายขององค์กรอัยการ

พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรอัยการต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและหลักนิติธรรม⁹¹ โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนของพนักงานอัยการนั้น กฎหมายกำหนดว่าในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในคดีที่ต้องตั้งต้นคดีที่พนักงานอัยการ หรือในการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินการตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายอื่นใด ให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานสอบปากคำพยานบุคคล ออกคำสั่งเรียกบุคคลใดให้มาให้การต่อพนักงานอัยการ ออกคำสั่งให้ส่งพยานหลักฐานเอกสารหรือวัตถุ และดำเนินการอื่นตามที่เห็นสมควร รวมทั้งอาจจะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ถ้าผู้รับคำสั่งนั้นเป็นคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือผู้ถูกกล่าวหา บุคคลดังกล่าวจะไม่ได้หรือไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่ส่งพยานหลักฐาน เอกสารหรือวัตถุตามที่เรียกก็ได้⁹²

สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาซึ่งไม่ใช่การร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน หรือทำสำนวนสอบสวนกับพนักงานสอบสวนให้พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยในการค้น การจับและการคุมขังร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าพนักงานอื่น หรือแจ้งให้พนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานอื่นดำเนินการก็ได้⁹³ โดยคำสั่งของพนักงานอัยการในการดำเนินการดังกล่าวให้ถือเป็นคำสั่งของพนักงาน

⁹⁰ อนุชาติ คงมาลัย, การตรวจพิจารณาสำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม, หน้า 5-6.

⁹¹ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 8

⁹² พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 16

⁹³ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 17

อัยการตามประมวลกฎหมายอาญา⁹⁴ และพนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและตามกฎหมายโดยสุจริตและเที่ยงธรรม⁹⁵

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่า การฟ้องคดีอาญาจะไม่ใช่ประโยชน์แก่สาธารณชนหรือจะมีผลต่อกระทบต่อความปลอดภัย หรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศให้เสนอต่ออัยการสูงสุดและอัยการสูงสุดมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่สำนักงานอัยการสูงสุดกำหนดโดยความเห็นชอบของ ก.อ.⁹⁶ และให้นำมาใช้กับกรณีที่พนักงานอัยการไม่ยื่นคำร้อง ไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ถอนฟ้อง ถอนคำร้อง ถอนอุทธรณ์และศาลฎีกาคด้วย⁹⁷ คุณพินิจของพนักงานอัยการในการพิจารณาสั่งคดีหรือการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวซึ่งได้แสดงผลอันสมควรประกอบแล้วย่อมได้รับความคุ้มครอง⁹⁸

1.3 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 ได้กำหนดลักษณะของคดีพิเศษ ไว้ดังนี้

“มาตรา 21 คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่คดีความผิดทางอาญาดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยการเสนอแนะของ กกพ. โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องมียกข้อยกเว้นอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

⁹⁴ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 18

⁹⁵ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21 วรรคหนึ่ง

⁹⁶ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21 วรรคสอง

⁹⁷ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 21 วรรคสาม

⁹⁸ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 22

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

(จ) คดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัยเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

ทั้งนี้ ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด

(2) คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (1) ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่”

ปัจจุบันมีประกาศ กคพ.⁹⁹. (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 เรื่อง กำหนดรายละเอียดลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยกำหนดให้เฉพาะความผิดที่มีรายละเอียดตามที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายประกาศ และอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมีคำสั่งให้ทำการสอบสวนเป็นคดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ความผิดในบัญชีแนบท้ายประกาศ ได้แก่¹⁰⁰

1. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน
2. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน
3. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ
4. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า
5. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด
6. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
7. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์
8. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร
9. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
10. คดีความผิดตามประมวลรัษฎากร
11. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

⁹⁹ กคพ. หมายถึง คณะกรรมการคดีพิเศษ

¹⁰⁰ http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/E/032/T_0005.PDF. 4 พฤษภาคม 2564.

12. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต
13. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
14. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว
15. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์
16. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยแร่
17. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน
18. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย
19. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า
20. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้
21. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ
22. คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ
23. คดีความผิดตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ทั้งนี้ ความผิดดังกล่าวข้างต้นจะต้องมีรายละเอียดของคดีแต่ละประเภทตามที่กำหนดในประกาศ กคพ. (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 เรื่อง กำหนดรายละเอียดลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ด้วย

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 32 กำหนดให้พนักงานอัยการ อัยการทหารมาร่วมสอบสวนหรือมาร่วมปฏิบัติหน้าที่กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งบัญญัติว่า

“ในกรณีที่ กคพ. เห็นว่า เพื่อประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำความผิดคดีพิเศษ กคพ. จะให้ความเห็นชอบให้คดีพิเศษคดีหนึ่งคดีใด หรือคดีประเภทใดต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารแล้วแต่กรณี มาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มการสอบสวนแล้วแต่กรณีก็ได้ เว้นแต่การสอบสวนคดีพิเศษที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) (ค) หรือ (ง) ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกกรณี แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ การสอบสวนร่วมกันหรือการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กคพ. กำหนด”

บทบัญญัติตามมาตรา 32 ดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

1. การเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการสอบสวนร่วมกัน หรือการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในคดีพิเศษระหว่างพนักงานสอบสวนคดีพิเศษกับพนักงานอัยการหรือ อัยการทหาร พ.ศ. 2547 ข้อ 3 กำหนดว่า “การสอบสวนร่วมกัน” หมายความว่า

1 การสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษร่วมดำเนินการกับพนักงานอัยการ หรือ

2 การสอบสวนตามกฎหมาย ว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารและกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษร่วมดำเนินการกับอัยการทหาร

ดังนั้น พนักงานอัยการจึงมีอำนาจสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และดำเนินการทั้งหลายอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยทำหน้าที่เป็นหนึ่งในคณะพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นอำนาจ สอบสวนที่เพิ่มเติมจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการสอบปากคำร่วมกันนั้น ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ เกี่ยวกับการสอบสวนร่วมกันหรือการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในคดีพิเศษระหว่างพนักงานสอบสวน คดีพิเศษกับพนักงานอัยการหรืออัยการทหาร พ.ศ. 2547 ข้อ 6 ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดี พิเศษพนักงานอัยการหรืออัยการทหาร ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแจ้งพนักงานอัยการหรืออัยการทหาร เพื่อหารือ ร่วมกันตั้งแต่ขั้นเริ่มคดี ในการวางแผนหรือแผนงานเกี่ยวกับการสอบสวน

2. ในการสอบปากคำพยานหรือผู้ต้องหาและการตรวจสอบพยานหลักฐาน ให้ ดำเนินการร่วมกัน โดยพนักงานอัยการหรืออัยการทหารต้องลงลายมือชื่อร่วมในบันทึกคำให้การ พยานบุคคลหรือผู้ต้องหาหรือบันทึกการเข้าร่วมตรวจสอบ การรวบรวมพยานหลักฐานอื่นด้วย

ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนหรือกรณีที่เป็น เรื่องเล็กน้อย พนักงานอัยการหรืออัยการทหารอาจมอบหมายให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ดำเนินการ โดยกระทำเป็นหนังสือหรือทางวาจาก็ได้ และให้บันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย

3. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องใช้มาตรการบังคับแก่บุคคลโดยจะ ขอบหมายค้นหรือหมายจับ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และพนักงานอัยการหรืออัยการทหาร เห็นชอบร่วมกันก่อนดำเนินการตามกฎหมาย”

กรณีการสอบสวนคดีพิเศษที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) (ค) หรือ (ง) กล่าวคือ เป็นคดีที่เป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ หรือกระทำโดยองค์กร อาชญากรรมหรือเป็นคดีที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน เป็นกรณีที่มี

กฎหมายบังคับให้ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารแล้วแต่กรณี มาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกคดี

เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่กำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในคดีที่เป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ หรือกระทำโดยองค์กรอาชญากรรม เนื่องจากตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 6 อัยการสูงสุดมีฐานะเป็น “ผู้ประสานงานกลาง” มีอำนาจหน้าที่ประสานงานในการให้ความร่วมมือแก่ต่างประเทศ หรือขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ซึ่งในขั้นตอนการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ อัยการสูงสุดในฐานะเป็นผู้ประสานงานกลางจะเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องเหล่านี้

ส่วนความผิดอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนสาเหตุที่กำหนดให้พนักงานอัยการร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น เนื่องจากพนักงานอัยการมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่มากกว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ¹⁰¹

เห็นได้ว่าการเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นั้น พนักงานอัยการจะมีบทบาทในการสอบสวนคดีตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวน โดยจะต้องร่วมกันในการวางแผนทางหรือแผนงานเกี่ยวกับการสอบสวนเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยรอบคอบและรวดเร็ว

2 การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการสอบสวนร่วมกันหรือการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในคดีพิเศษระหว่างพนักงานสอบสวนคดีพิเศษกับพนักงานอัยการหรืออัยการทหาร พ.ศ. 2547 ข้อ 3 กำหนดว่า การปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน หมายความว่า การมีพนักงานอัยการ อัยการทหาร ให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่มการสอบสวนในคดีพิเศษ โดยให้เริ่มดำเนินการนับแต่โอกาสแรกเท่าที่ฟังจะกระทำได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันนั้น ผู้รับผิดชอบในการสอบสวน คือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานอัยการหรืออัยการทหารเป็นผู้ให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐาน แต่ในกรณีที่มีความจำเป็นและเร่งด่วน ซึ่งอาจเกิดความเสียหายแก่การสอบสวนพนักงานสอบสวนคดีพิเศษอาจดำเนินการไปก่อนแล้วแจ้งให้พนักงานอัยการ อัยการทหารทราบ

¹⁰¹ อรรถพล ใหญ่สว่าง. บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา. ใน *แนวทางการศึกษาศึกษาวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง*. หน้า 64.

โดยเร็ว เมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการหรืออัยการทหารที่มีเขตอำนาจ เพื่อพิจารณาสั่งคดีต่อไป¹⁰²

ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการสอบสวนร่วมกันหรือการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในคดีพิเศษระหว่างพนักงานสอบสวนคดีพิเศษกับพนักงานอัยการหรืออัยการทหาร พ.ศ. 2547 ข้อ 5 กำหนดให้ ในการณินที่ต้งค้ด้เนนการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการสอบสวนหรือฟ้องคดี ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแจ้งให้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารทราบ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการพิจารณาและตรวจสอบว่าพยานหลักฐานเหล่านั้นเป็นประโยชน์ในการสอบสวนหรือการฟ้องคดีหรือไม่ ในการนี้พนักงานอัยการหรืออัยการทหารจะทำความเห็นเกี่ยวกับพยานหลักฐานเสนอไปพร้อมกับสำนวนการสอบสวนนั้นด้วยก็ได้¹⁰³

การกำหนดให้พนักงานอัยการและอัยการทหารมาร่วมสอบสวน หรือมาร่วมปฏิบัติหน้าที่กับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น มาจากแนวคิดที่ว่าคดีพิเศษเป็นคดีที่มีความซับซ้อน การกำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ในชั้นการสอบสวน จะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานการกระทำความผิดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การดำเนินคดีอาญารวดเร็วยิ่งขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาในบางกรณีกว่าที่พนักงานอัยการจะเข้ามาตรวจสอบพยานหลักฐานก็ต้งรอจนถึงชั้นการตรวจสำนวนเพื่อสั่งฟ้อง ซึ่งระยะเวลาที่ผ่านไปพยานหลักฐานบางส่วนอาจเสียหายหรือถูกทำลายไปก่อนแล้วอันอาจส่งผลกระทบต่อรูปคดี¹⁰⁴

1.4 บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. จัดทำขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ทั้งนี้ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 203/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2562 เพื่อทำหน้าที่ตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

เหตุผลในการร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. เนื่องจากโดยที่ มาตรา 258 ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (2) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 บัญญัติให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านกระบวนการยุติธรรมให้เกิดผล โดยปรับปรุงระบบ

¹⁰² เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

¹⁰³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

¹⁰⁴ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ 657/2545).

การสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจน เพื่อมิให้คดีขาดอายุความ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา และเพื่อให้ระบบการสอบสวนคดีอาญาสามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สมควรให้มีกฎหมายกลาง ว่าด้วยการสอบสวนคดีอาญาของข้าราชการตำรวจ เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานสอบสวน ร่วมกันระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง และยกระดับการให้บริการแก่ประชาชนที่ดีและมีมาตรฐาน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มีจำนวน 25 มาตรา โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา ดังนี้

1) ขอบเขตการใช้บังคับ

ร่างมาตรา 3 กำหนดว่า “การสืบสวนและการสอบสวนของข้าราชการตำรวจ ถ้ามิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

2) คำนิยามคำว่า “พนักงานสอบสวน”

ร่างมาตรา 4 “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า “พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเฉพาะที่เป็นข้าราชการตำรวจ”

3) คดีที่พนักงานสอบสวนดำเนินการร่วมกับพนักงานอัยการ

ร่างมาตรา 15 กำหนดว่า “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีดังต่อไปนี้ และได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย

(1) คดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษขั้นต่ำให้จำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น

(2) คดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

(3) คดีอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

เมื่อได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนให้พนักงานอัยการมีอำนาจไปเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน หรือขอให้พนักงานสอบสวนแจ้งความสืบหน้าในการสอบสวนให้ทราบเป็นระยะ หรือขอให้ตรวจสอบพยานหลักฐานหรือ

ประเด็นใดเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะก็ได้แต่ไม่เป็นการตัดอำนาจพนักงานสอบสวนในการดำเนินการสอบสวนไปก่อนที่พนักงานอัยการจะเข้าร่วมสอบสวน

ในการสอบสวนร่วมกันตามวรรคหนึ่งหรือในกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าควรได้รับคำปรึกษาแนะนำจากพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการเห็นสมควร ให้พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อให้คำแนะนำหรือตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่มการสอบสวน โดยให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำแนะนำของพนักงานอัยการในเรื่องที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดี แต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวนไม่เห็นด้วยกับคำแนะนำนั้นหรือมีเหตุขัดข้องไม่อาจปฏิบัติตามคำแนะนำนั้นได้ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการไม่เห็นด้วยหรือเหตุขัดข้องพร้อมด้วยเหตุผลนั้นไว้ในสำนวนการสอบสวน

ในการดำเนินการตามวรรคสองและวรรคสาม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่อัยการสูงสุดและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติร่วมกันกำหนด ในระหว่างที่ยังมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการไปตามที่พนักงานอัยการแจ้งให้ทราบตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่อัยการสูงสุดกำหนด

ในการแจ้งหรือติดต่อประสานงานกันตามมาตรานี้ จะแจ้งหรือติดต่อกันทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้”

4) พนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม

ร่างมาตรา 19 “เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานมาให้ซักถามหรือส่งพยานหลักฐานอื่นมาใช้ประกอบสำนวน หรือเมื่อมีเหตุอันควร พนักงานอัยการจะไปร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเองก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องก็ได้”

ให้นำความในมาตรา 10 วรรคหนึ่ง มาใช้บังคับกับการสอบสวนของพนักงานอัยการด้วยโดยอนุโลม”

จากบทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการ ในการสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย ที่กล่าวมาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า บทบัญญัติกฎหมายทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายพิเศษ ได้มีแนวโน้มที่จะกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนและร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน เพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ

2. หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ

2.1 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

2.1.1 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) สาธารณรัฐฝรั่งเศสถือเป็นจุดเริ่มต้นของพนักงานอัยการ โดยจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1302 พนักงานอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นพัฒนามาจากตำแหน่งทนายของกษัตริย์ หรือ Procureurs du roi ที่มีอยู่แล้ว โดยทนายของกษัตริย์มีหน้าที่หลักคือ ปกป้องทรัพย์สินและสวัสดิการของกษัตริย์ และจัดการต่อผู้ที่ประพฤติเป็นปฏิปักษ์หรือบ่อนทำลายผลประโยชน์ของกษัตริย์¹⁰⁵ สาธารณรัฐฝรั่งเศสภูมิใจว่าองค์กรอัยการมีจุดเริ่มต้นที่สาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยมีได้มีแบบอย่างมาจากประเทศใด ปัจจุบันพนักงานอัยการ ได้ถูกบัญญัติรับรองความเป็นอิสระไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยในหมวดที่ 9 แห่งรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ได้บัญญัติถึงเรื่องเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการไว้ 3 มาตรา ซึ่งพนักงานอัยการถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการประเภทหนึ่งด้วย¹⁰⁶

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส คำว่า “ข้าราชการตุลาการ” มีความหมายรวมถึง “พนักงานอัยการ” ด้วย โดยพนักงานอัยการและผู้พิพากษามีฐานะและอัตราเงินเดือนเท่ากัน และสามารถสลับเปลี่ยนหน้าที่กันได้ กล่าวคือ พนักงานอัยการอาจจะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษา และผู้พิพากษาที่อาจจะได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานอัยการได้ เมื่อทำหน้าที่พนักงานอัยการ เรียกว่า “ตุลาการฝ่ายพนักงานอัยการ”¹⁰⁷ พนักงานอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยสาธารณะ ทั้งในทางอาญา ทางแพ่ง และทางปกครอง แต่พนักงานอัยการจะมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา มากกว่าคดีทางแพ่ง และคดีทางปกครอง โดยในการฟ้องคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศส นั้นเป็นอำนาจของรัฐแต่เพียงผู้เดียว กล่าวคือ การฟ้องคดีอาญาจะต้องดำเนินการโดยพนักงานอัยการเท่านั้น ผู้เสียหายที่เป็นเอกชนไม่สามารถฟ้องคดีอาญาได้เองโดยตรง แต่อาจฟ้องได้โดยทางอ้อมในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา

¹⁰⁵ ปาณิส วังศ์ทุมมาลา. *ความเป็นภาวะวิสัยของพนักงานอัยการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและฝรั่งเศส*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2555. หน้า 8.

¹⁰⁶ นันทวัฒน์ บรมานันท์. *คณะกรรมการตุลาการฝรั่งเศส. เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย*. 5 มิถุนายน 2564 สืบค้นจาก <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=943>.

¹⁰⁷ สุข เปรุณาวิน. *ระบบอัยการสากล*. กรุงเทพมหานคร: กรมอัยการ. 2507. หน้า 48-49.

กล่าวคือ ผู้เสียหายที่เป็นเอกชนทำการฟ้องคดีแพ่งต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา ทำให้พนักงานอัยการต้องดำเนินคดีอาญานั้นด้วย แม้พนักงานอัยการจะมีความเห็นเป็นอย่างอื่น¹⁰⁸

พนักงานอัยการของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีในศาลแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่อื่นอีกมากมาย เช่น การรับคำร้องทุกข์ การรับคำกล่าวโทษ อำนาจหน้าที่ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีชั้นผู้ใหญ่กิจการของตำรวจฝ่ายคดี (La Police Judiciaire) ในเขตศาลชั้นต้นอยู่ในความอำนวยการประจำศาลชั้นต้น และพนักงานอัยการอาจทำการสอบสวนความผิดที่มีโทษสูงและโทษปานกลางได้ด้วยตนเอง

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้แบ่งการสอบสวนคดีอาญาออกเป็น 3 กรณี ตามประเภทของการสอบสวน ได้แก่

1. การสอบสวนความผิดซึ่งหน้า เป็นการสอบสวนที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีในการปฏิบัติหน้าที่ และใช้กระบวนการต่างๆ เพื่อการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความจริง มากกว่าการสอบสวนประเภทอื่น เนื่องจากเป็นความผิดที่เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้ชิดกับการจับกุมผู้กระทำความผิด การสอบสวนความผิดซึ่งหน้าเป็นการสอบสวนที่ใช้กับความผิดที่มีความร้ายแรง คือ ความผิดอุกฉุกฎ์โทษและความผิดฆังฉฉิมโทษที่มีโทษจำคุก เท่านั้น

ในการปฏิบัติหน้าที่เมื่อได้พบหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าเกิดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีต้องรีบเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุ และแจ้งให้พนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐทราบ โดยทันที และเพื่ออำนวยการปฏิบัติงานพนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐสามารถเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุได้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่

เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ไปถึงที่เกิดเหตุแล้ว มีอำนาจใช้วิธีการสอบสวนทุกอย่างเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เช่น การเก็บของกลาง การตรวจค้น การควบคุมตัว การจับ การสอบปากคำพยานบุคคล เป็นต้น

2. การสอบสวนเบื้องต้น เป็นการสอบสวนอีกประการหนึ่งซึ่งกระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเช่นเดียวกับการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า การสอบสวนเบื้องต้นอาจเริ่มต้นโดยพนักงานอัยการเมื่อได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ แล้วส่งเรื่องให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนหรืออาจเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้รับแจ้งเรื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี หรือมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแล้วรายงานให้พนักงานอัยการทราบ แล้วพนักงานอัยการได้มีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนต่อไป

¹⁰⁸ จิราธร เจริญวุฒิ. วัฒนากการการสอบสวนคดีอาญา: ศักยภาพของพนักงานอัยการ. หน้า 21.

โดยการสอบสวนเบื้องต้นนั้นสามารถใช้ได้กับความผิดทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นความผิดลหุโทษ ที่มีเพียงโทษปรับ ซึ่งแตกต่างกับการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า

3. การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน เป็นลักษณะเฉพาะของวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ที่มีผู้พิพากษาไต่สวนเข้ามาทำการสอบสวนคดีอาญา โดยเรียกชื่อการไต่สวนดังกล่าวว่า “การไต่สวนคดีอาญา” การไต่สวนคดีอาญาจะเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงจริงที่จะเป็นประโยชน์ต่อศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดี อย่างไรก็ตามการไต่สวนมีความแตกต่างจากการสอบสวน 3 ประการ คือ

1. การไต่สวนกระทำได้โดยไม่จำกัดเวลาในการดำเนินงาน
2. การกระทำของผู้พิพากษาไต่สวนนั้นมีความหลากหลายและมีขอบเขตที่ไม่จำกัดเหมือนการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี
3. การไต่สวนจะกระทำได้ต่อเมื่อได้มีการเริ่มคดีอาญา บุคคลที่อยู่ในกระบวนการไต่สวนจะไม่ใช่อำนาจของผู้ต้องสงสัยหรือผู้เสียหายอีกต่อไป แต่จะมีฐานะเป็นผู้ถูกไต่สวนและคู่ความฝ่ายแพ่ง

โดยตำรวจฝ่ายคดีของสาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นกลไกของการอำนวยความสะดวกซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจตุลาการและจะเข้ามาในคดีต่อเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว เปรียบเทียบได้กับพนักงานสอบสวนของไทย ตำรวจฝ่ายคดีแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีและเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ได้แก่ บุคคลตาม มาตรา 16 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี¹⁰⁹ ทหารชั้นสัญญาบัตรของกองบัญชาการรักษาสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือผู้ตรวจราชการตำรวจ (จเรตำรวจ) หรือผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการตำรวจฝ่ายคดีประจำกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงกลาโหม

อำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี กำหนดไว้ในมาตรา 14 และมาตรา 17 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยมีอำนาจรับคำร้องทุกข์และคำกล่าวโทษทำการสอบสวนในเบื้องต้น มีอำนาจการสอบสวนอย่างกว้างขวางในกรณีที่ทำการสอบสวนความผิดอุกฤษฏ์โทษและความผิดมหัศจรรย์โทษซึ่งหน้า ร้องขอความช่วยเหลือจากกองกำลังสาธารณะ ปฏิบัติการตามคำร้องขอส่งประเด็นการสอบสวน และอำนาจควบคุมตัว

¹⁰⁹ CODE OF CRIMINAL PROCEDURE Article 16 “The following have the status of judicial police officer: 1. mayors and their deputies;”

2. เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี เปรียบเสมือนผู้ช่วยของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ได้แก่ บุคคลตามตามมาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ทหารตำรวจซึ่งไม่มีฐานะของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ข้าราชการซึ่งเป็นผู้บังคับหน่วยที่สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติและไม่มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ข้าราชการที่สังกัดหน่วยควบคุมและบังคับใช้กฎหมายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและไม่มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี เป็นต้น

อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี มีฐานะเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีในการปฏิบัติภารกิจ เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี มีอำนาจในการลงบันทึกการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นและบันทึกคำให้การของพยาน อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีไม่มีอำนาจในการควบคุมตัวบุคคลต้องสงสัย

จากการศึกษาผู้ศึกษาเห็นว่า การสอบสวนคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมีข้อดี คือ การให้ความสำคัญกับการสอบสวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเข้าสู่สำนวนคดี โดยไม่ได้กำหนดให้การสอบสวนเป็นอำนาจหน้าที่ของตำรวจเท่านั้น แต่ให้อำนาจในการสอบสวนแก่พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาไต่สวนด้วย โดยพนักงานอัยการเข้ามีส่วนร่วมในการสอบสวนตั้งแต่มีการพบหรือได้รับแจ้งเหตุ มีอำนาจตั้งแต่ชั้นรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ และสามารถเดินทางไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุด้วยตนเอง ซึ่งย่อมทำให้พนักงานอัยการที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีในศาลสามารถรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดีในศาลเข้าสู่สำนวนคดีอย่างครบถ้วน และทำให้พนักงานอัยการรับรู้และเข้าใจข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในคดีชัดเจนซึ่งช่วยลดระยะเวลาการพิจารณาสำนวนของพนักงานอัยการลง นอกจากนี้การกำหนดให้การสอบสวนเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานหลายฝ่ายยังเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ถูกสอบสวนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ให้ถูกระทบจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าพนักงานในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยเฉพาะ แต่การที่กำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีสามารถเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุได้ทันทีในการสอบสวนความผิดซึ่งหน้า ซึ่งจำกัดเฉพาะความผิดอุกฉุกฎ์โทษและความผิดมัจฉิมโทษที่มีโทษจำคุก เท่านั้น แต่หากเป็นความผิดเป็นความผิดลหุโทษที่มีเพียงโทษปรับแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะทำการสอบสวนได้เมื่อได้รับมอบหมายจากพนักงานอัยการเท่านั้น อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนคดีได้

2.1.2 ประเทศญี่ปุ่น

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศญี่ปุ่น ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรมที่สูงที่สุดในโลก มีจำนวนคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลน้อยที่สุดในโลก และมีอัตราการยกฟ้องในอัตราที่ต่ำมาก ๆ¹¹⁰

องค์กรอัยการเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศญี่ปุ่น โดยองค์กรอัยการสังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรม การจัดตั้งสำนักงานอัยการญี่ปุ่น เพื่อรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องคดีอาญาทั้งระบบและมีอำนาจหน้าที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายสูงสุดของนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ตรวจสอบร่างกฎหมายและสนธิสัญญา ศึกษาวิจัยระบบงานยุติธรรมและกฎหมาย รวมทั้งปฏิบัติงานด้านคดีแพ่ง คดีปกครอง และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอีกด้วย¹¹¹

ในปี ค.ศ. 1880 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มแรกขององค์กรอัยการนั้น พนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาเอง มีเพียงอำนาจร้องขอให้มีการสอบสวนคดีอาญาเท่านั้น แต่ในปี ค.ศ. 1896 มีปัญหาเกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจาก มีคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสอบสวน แต่เมื่อฟ้องเป็นคดีต่อศาลแล้ว ศาลพิพากษายกฟ้องเป็นจำนวนมาก จึงเกิดข้อเรียกร้องจากประชาชนที่มีความรู้และนักวิชาการทางกฎหมายต่าง ๆ ให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทและเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญาแทน เนื่องจากต้องการให้คดีอาญาที่จะฟ้องต่อศาลนั้นจะต้องมีพยานหลักฐานที่หนักแน่นและเพียงพอเพื่อให้ศาลสามารถลงโทษผู้กระทำผิดที่แท้จริงได้และเห็นว่าพนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาในศาลจึงทำให้ทราบว่าจะพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ศาลลงโทษโดยปราศจากข้อสงสัยได้อย่างไร¹¹²

ในปี ค.ศ. 1879 – 1916 พนักงานอัยการจึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญามากขึ้น ส่งผลจนถึงปัจจุบันที่พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาอย่างกว้างขวาง ไม่มีจำกัด โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นให้อำนาจพนักงานอัยการในการรับคำร้องทุกข์กล่าวโทษได้ และพนักงานอัยการสามารถเริ่มคดีได้เองแม้ไม่มีผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษก็ตาม พนักงานอัยการเป็นทนายความของแผ่นดิน เป็นตัวแทนในการรักษาประโยชน์สาธารณะ และสาธารณชนให้ความเชื่อมั่นต่อวิชาชีพพนักงานอัยการเป็นอย่างมากและ

¹¹⁰ ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ. เปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นตำรวจของประเทศต่าง ๆ ใน *แนวทางการศึกษาชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบขั้นสูง* เล่มที่ 2, หน้าที่ 11., ปรับปรุงครั้งที่ 4. นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2563. หน้า 96-97.

¹¹¹ ศิระ บุญกินนธ์. อัยการญี่ปุ่น. บทบัณฑิตย์. เล่ม 54 ตอน 4 ธันวาคม 2541. หน้า 4.

¹¹² วีระพงษ์ บุญโญภาส. *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ*. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม. 2547. หน้า 347-350.

เนื่องจากปรัชญาการทำงานของพนักงานอัยการประเทศญี่ปุ่นนั้นถือหลักว่า “พนักงานอัยการต้องควบคุมการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่ให้ใช้อำนาจเกินขอบเขตของกฎหมาย บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดถูกต้อง เป็นธรรม ควบคุมกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในชั้นศาลให้ถูกต้อง (Due Process of Law) โดยจะต้องไม่มีผู้บริสุทธิ์คนใดต้องถูกลงโทษ” ดังนั้น พนักงานอัยการจึงมีบทบาทที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การดำเนินคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่นนั้น พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวนจนถึงการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล โดยพนักงานอัยการมีภารกิจสำคัญ 5 ประการ คือ

1. สืบสวนสอบสวนและดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาที่เสนอต่อพนักงานอัยการโดยเจ้าพนักงานตำรวจ
2. สืบสวนสอบสวนและดำเนินการเกี่ยวกับคดีอาญาที่เอกชนได้ร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อพนักงานอัยการหรือที่พนักงานอัยการได้ทราบมาไม่ว่าจะโดยทางใด
3. ฟ้องคดีอาญาต่อศาล ในประเทศญี่ปุ่นอำนาจฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลเป็นอำนาจของพนักงานอัยการเท่านั้น ตำรวจหรือผู้เสียหายไม่มีอำนาจฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลได้ โดยในการฟ้องคดีอาญานั้นพนักงานอัยการใช้หลักปราศจากความสงสัยในการพิจารณาว่าจะฟ้องคดีหรือไม่ฟ้องคดีนั้น
4. ดำเนินการและดูแลการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล โดยพนักงานอัยการมีบทบาทที่สำคัญในการบังคับคดี กล่าวคือ พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งการเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล โดยหากปราศจากคำสั่งจากพนักงานอัยการแล้ว เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ไม่อาจบังคับคดีได้ และพนักงานอัยการที่อำนาจวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นบังคับคดี แล้วจึงเสนอเพื่อขอให้ศาลเห็นชอบต่อไป

5. ปฏิบัติการอื่น ๆ ในฐานะผู้แทนหรือผู้รักษาผลประโยชน์ของมหาชน¹¹³

ในประเทศญี่ปุ่นพนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญา โดยพนักงานอัยการมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ได้และมีอำนาจเริ่มทำการสอบสวนเองจนเสร็จสิ้นโดยไม่ต้องอาศัยตำรวจ และเป็นผู้ควบคุมดูแลการสอบสวน โดยถือว่าการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีอาญา เป็นกระบวนการเดียวกัน ไม่อาจแบ่งแยกจากกันได้ เพราะข้อเท็จจริงที่จะใช้ในชั้นพิจารณาคดีของศาลนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาจากกระบวนการสอบสวน พนักงานอัยการจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรวบรวมพยานหลักฐานและตรวจสอบพยานหลักฐาน เพื่อป้องกัน

¹¹³ ทวีศักดิ์ วัฒนกุล. งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. ใน *รวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ*. 2526. หน้า 86-87.

ข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นจากการสอบสวน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการสังคดีและการพิจารณาคดีในชั้นศาลต่อไป

ในประเทศญี่ปุ่นแม้จะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้นก็ตาม แต่ในระหว่างดำเนินการนั้นจะต้องรายงานไปยังพนักงานอัยการ โดยสำนักงานอัยการจะมอบหมายให้พนักงานอัยการคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละคดี ซึ่งขั้นตอนนี้ยังอยู่ระหว่างการสอบสวนที่เป็นขั้นตอนการรับผิดชอบของพนักงานสอบสวน ยังไม่มีการส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ แต่พนักงานอัยการจะเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องตั้งแต่แรก พนักงานอัยการจะทำการสอบคำให้การผู้ต้องหา บุคคลที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบหลักฐานในคดีด้วยตนเองได้ โดยพนักงานอัยการอาจทำการสอบสวนคดีเองจนกว่าจะได้ข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะวินิจฉัยสังคดี¹¹⁴ และพนักงานอัยการจะดำเนินคดีด้วยตนเอง หากเห็นว่าคดีนั้นมีอิทธิพลทางการเมืองและพนักงานสอบสวนจะไม่ดำเนินการสอบสวนคดีนั้น

ในการสอบสวนของประเทศญี่ปุ่นนั้น นอกจากจะมีตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนแล้ว ยังมีหน่วยงานสอบสวนอื่นอีก แต่หน่วยงานสอบสวนอื่นนั้น จะมีอำนาจจำกัดเพียงบางประเภทคดีเท่านั้น เช่น เจ้าพนักงานความปลอดภัยทางทะเล พนักงานสอบสวนคดียาเสพติด เจ้าพนักงานคุ้มครองแรงงาน เป็นต้น หากคดีใดเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยงานการสอบสวนอื่น ๆ เป็นผู้เริ่มต้นทำการสอบสวน เจ้าพนักงานตำรวจและหน่วยงานการสอบสวนอื่น ๆ นั้นต้องส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมง หลังจากจับผู้ต้องหาได้โดยพนักงานอัยการมักสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยงานการสอบสวนทำการสอบสวนต่อไป¹¹⁵

นอกจากนี้พนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่นจะมีความชำนาญในการสอบสวนคดี โดยได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีในการรวบรวมพยานที่มีความสำคัญต่อการฟ้องคดีในชั้นศาล เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจแก่สาธารณชนให้เชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมาย และได้มีการจัดตั้งหน่วยงานสอบสวนพิเศษ (Special Investigation Department: SID) ในสำนักงานอัยการบางท้องที่ เช่น โตเกียว โอซากา และนาโกยา เป็นต้น โดยจะเป็นผู้สืบสวนสอบสวนคดีที่มีความซับซ้อน คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คดีที่มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวกับ ในหน่วยงานสอบสวนพิเศษ (SID) จะมีผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และพนักงานอัยการในกองประมาณ 30 – 40 คน

¹¹⁴ ศุภันธุ์ ชูลาก. บทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบสวนความคิดนอกราชอาณาจักร. หน้า 75-77.

¹¹⁵ กุลพล พลวัน. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นอัยการของประเทศต่าง ๆ เปรียบเทียบ. ใน แนวทางการศึกษาชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง เล่มที่ 2, หน่วยที่ 12, ปรับปรุงครั้งที่ 4. นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2563. หน้า 53.

โดยจะมีการตั้งคณะทำงานขึ้น และคัดเลือกพนักงานอัยการเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน มีการมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบคดี ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะทำงาน ซึ่งในการสอบสวนพนักงานอัยการในคณะทำงานมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับการสอบสวนคดีทั่ว ๆ ไป¹¹⁶

เมื่อตำรวจได้เสนอสำนวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้พนักงานอัยการตรวจสำนวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม โดยพนักงานอัยการในประเทศญี่ปุ่นนั้น มีอำนาจสอบสวนเพิ่มเติมคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง เช่น สอบสวนบุคคลเป็นผู้ต้องหาเพิ่มเติม นอกจากผู้ต้องหาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการสอบสวนไว้

การกำหนดให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนด้วยนี้ ส่งผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก เห็นได้จากผลทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อปี ค.ศ. 1986 ก่อนพนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนจากตำรวจ พบว่า มีอัตราการฟ้อง การยกฟ้องในชั้น ได้สวนมูลฟ้องและการยกฟ้องในชั้นพิจารณาคดีของศาล คือ 80% 14% และ 7% ตามลำดับ ต่อมาเมื่อพนักงานอัยการเข้ามารับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญาแทน มีการสำรวจทางสถิติ พบว่า คดีอาญาที่สอบสวนโดยพนักงานอัยการนั้นมีอัตราการยกฟ้องของศาลลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่ามีอัตราการฟ้อง การยกฟ้องในชั้น ได้สวนมูลฟ้องและการยกฟ้องในชั้นพิจารณาคดีของศาล คือ 31% 5% 1.6% ตามลำดับ โดยในปัจจุบันนี้การพิจารณาตั้งฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการจะเป็นไปอย่างรอบคอบเพราะในประเทศญี่ปุ่นพนักงานอัยการสั่งฟ้องคดีอาญา ก็ต่อเมื่อพนักงานอัยการมีความมั่นใจและเชื่อมั่นในพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริงและศาลจะพิพากษาว่าผู้ต้องหากระทำความผิดต่อกฎหมาย แต่ถ้าพนักงานอัยการไม่มีความมั่นใจและไม่เชื่อมั่นในพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวนหรือมีความเป็นไปได้ว่าศาลจะพิพากษาว่าผู้ต้องหาไม่ได้กระทำความผิดต่อกฎหมายพนักงานอัยการก็จะทำคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาญา¹¹⁷

จากการศึกษาผู้ศึกษาเห็นว่า การสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นนั้น มีข้อดีที่สำคัญคือการกำหนดให้พนักงานอัยการรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องคดีอาญาทั้งระบบ ตั้งแต่การสอบสวน การฟ้องร้องและการดำเนินคดีในศาล ตลอดจนการดำเนินการและดูแลการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล โดยในการสอบสวนนั้นพนักงานอัยการมีอำนาจเริ่มทำการสอบสวนเองจนเสร็จสิ้นโดยไม่ต้องอาศัยตำรวจ และเป็นผู้ควบคุมดูแลการสอบสวน การกำหนดให้พนักงานอัยการที่รู้ว่าการดำเนินคดีในศาลจะต้องอาศัยพยานหลักฐานใดเพื่อให้ศาล

¹¹⁶ จิราธร เจริญวุฒิ. *วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ*. หน้า 34 – 35.

¹¹⁷ อรรถพล ใหญ่สว่าง. *บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา. ใน แนวทางการศึกษาชุดวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง*. หน้า 48.

เชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริงมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นคดีนั้น จะทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็น การป้องกันไม่ให้เกิดกรณีการฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลไปก่อนโดยพยานหลักฐานยังไม่เพียงพอ เมื่อพนักงานอัยการเข้ามา มีบทบาทในการสอบสวนแล้ว ปรากฏชัดเจนว่าการยกฟ้องในชั้นได้สวนมูลฟ้องและการยกฟ้องในชั้นพิจารณา คดีของศาลลดลงเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากยิ่งขึ้น

2.2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี

2.2.1 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศต้นแบบของระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) ในอดีตใช้ระบบดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน โดยมีแนวความคิดว่าประชาชนทุกคนในสังคมมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ดังนั้น เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นประชาชนทุกคนจึงสามารถฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ แม้บุคคลนั้นจะไม่ใช่ผู้เสียหายที่แท้จริงก็ตาม¹¹⁸ แต่ก็มีปรากฏบ่อยครั้งว่า การดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายนั้นมีการกระทำในลักษณะที่หละหลวม ไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ และยังเปิดโอกาสให้มีการลี้ภัย กินสินบน และการประนีประนอมให้แก่กัน ในคดีอาญา จึงเกิดการเรียกร้องให้เจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้มีบทบาทในการดำเนินคดีอาญา โดยให้เจ้าพนักงานของรัฐนั้นมีหน้าที่ในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานในคดี และเป็น ผู้พิจารณาว่าพยานหลักฐานนั้นเพียงพอที่จะฟ้องร้องผู้กระทำความผิดหรือไม่ กล่าวคือ เป็นการเรียกร้องให้มีพนักงานอัยการตามหลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐนั่นเอง

ในปี ค.ศ. 1986 ประเทศอังกฤษได้เปลี่ยนมาใช้หลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐ โดยมีการจัดตั้ง Crown Prosecution Service (CPS) อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของ Director of Public Prosecution (D.P.P) มีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องคดีอาญาซึ่งตำรวจเป็นผู้สอบสวน อย่างไรก็ตาม ผู้เสียหายก็ยังคงมีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนอยู่ แต่การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายนั้นจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ Crown Prosecution Service (CPS) โดย Crown Prosecution Service (CPS) อาจเข้าไปดำเนินคดีเอง และอาจใช้ดุลพินิจระงับการฟ้องคดีนั้น ๆ ได้ตามที่เห็นสมควร ซึ่งเห็นได้ว่า Crown Prosecution Service (CPS) ของประเทศอังกฤษ มีอำนาจหน้าที่เปรียบเทียบกับพนักงานอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั่นเอง¹¹⁹

¹¹⁸ จิราธร เจริญวุฒิ. *วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ*. หน้า 24.

¹¹⁹ ปิยพร เกษมศักดิ์พงษ์. *บทบาทของอัยการในการกำกับดูแลการสอบสวน : ศึกษากรณีการตรวจสอบการขออนุญาตหมายอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน*. หน้า 25-28.

การสอบสวนคดีอาญาในประเทศอังกฤษ โดยหลักแล้วเป็นอำนาจของ ตำรวจ โดย Crown Prosecution Service (CPS) จะเป็นผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา การตรวจ การพิจารณาพยานหลักฐานแก่ตำรวจ เพื่อพิจารณาว่าพยานหลักฐานจากการสอบสวนนั้น มีความน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีในศาลหรือไม่ โดยมีวัตถุประสงค์ให้การดำเนินคดี อาญาเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ ในระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการดำเนินการฟ้องร้องความผิดอาญา ค.ศ. 1946 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่รายงานคดีอาญาบางประเภทให้ Director of Public Prosecution (D.P.P) ทราบ โดยส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่มีความสำคัญ ยุ่งยาก ซับซ้อน หรือ กระทบกระเทือนต่อชุมชน เช่น ความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงาน ความผิดฐานเจ้าพนักงานทุจริต ต่อหน้าที่ หรือความผิดฐานเปิดเผยความลับของราชการ ความผิดฐานปลอมแปลงเงินตรา เป็นต้น เพื่อให้ Director of Public Prosecution (D.P.P) เป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง และการสอบสวนความผิด ดังกล่าว Crown Prosecution Service (CPS) จะส่งพนักงานอัยการที่มีความเชี่ยวชาญในคดีประเภท ต่าง ๆ ให้คำแนะนำกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบสวนตั้งแต่เริ่มแรก แต่อำนาจดังกล่าวนี้ไม่มี ลักษณะเป็นการบังคับ โดยพนักงานสอบสวนยังคงมีดุลพินิจในการทำการสอบสวน¹²⁰ ดังนั้น แม้ พนักงานอัยการของประเทศอังกฤษจะไม่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญาตามกฎหมาย แต่ก็เข้า ร่วมการสอบสวนกับตำรวจตามความเป็นจริง ทำให้การดำเนินคดีสำคัญประสบความสำเร็จ¹²¹ โดยมีแนวโน้มว่า Crown Prosecution Service (CPS) จะมีบทบาทกำกับดูแลการสอบสวน ได้มากขึ้น¹²²

ในปี พ.ศ. 2547 ได้ให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่เพิ่มเติม โดยมีผล ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2547 คือ อำนาจในการตั้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา (Charging) เนื่องจาก มีการศึกษาเพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา มีการเสนอแนะให้พนักงาน อัยการมีอำนาจตั้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา โดยได้มีการจัด โครงการนำร่องในปีงบประมาณ 2545 -2546 โดยให้พนักงานอัยการเป็นผู้เสนอแนะในการ แจ้งข้อหา ใน 5 เขตพื้นที่ ซึ่งปรากฏผลการประเมินว่าทำให้การสอบสวนและรูปคดีถูกต้อง ตามข้อเท็จจริง และผู้ต้องหาให้การรับสารภาพทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นศาลเพิ่มมากขึ้น จึงได้มี

¹²⁰ วรวิทย์ สุนทรเสถียรเลิศ. การเริ่มคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). มหาวิทยาลัย ชุรุภักย์บัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2557. หน้า 76.

¹²¹ จิราธร เจริญวุฒิ. วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ. หน้า 27.

¹²² สุกัญฐ์ ชูลาภ. บทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา : ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบสวนความผิดนอก ราชอาณาจักร. หน้า 68.

กฎหมาย Criminal Justice Act 2003 โดยบัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการตั้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา¹²³

จากการศึกษาผู้ศึกษาเห็นว่า การสอบสวนคดีอาญาของประเทศอังกฤษนั้น มีจุดค้อยที่อำนาจในการสอบสวนคดีอาญาเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น โดย Crown Prosecution Service (CPS) ไม่มีอำนาจในการสอบสวนเพียงแต่มีอำนาจในการให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบสวนคดีเท่านั้น แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจยังคงมีดุลพินิจในการสอบสวนคดีไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของ Crown Prosecution Service (CPS) ซึ่งระบบดังกล่าวทำให้เกิดปัญหา คือ กระบวนการในการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหากระทำความผิดและยังส่งผลกระทบต่อผู้บริสุทธิ์ที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวหา จนถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาล แต่ก็มีความพยายามในการเพิ่มบทบาทของ Crown Prosecution Service (CPS) ในการตั้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาเพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2.2.2 สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาคือประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) และเคยอยู่ภายใต้อาณานิคมของประเทศอังกฤษ จึงได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายประเทศอังกฤษ โดยมีการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน แต่ต่อมาเมื่อประกาศอิสรภาพแล้ว เกิดการต่อต้านประเทศอังกฤษอย่างรุนแรงในทุก ๆ ด้าน รวมถึงระบบการดำเนินคดีอาญาด้วย จึงมีการนำระบบการดำเนินคดีอาญาสมัยใหม่ที่ผู้ดำเนินคดี คือ เจ้าพนักงานของรัฐมาใช้ โดยมีการจัดตั้งองค์กรอัยการขึ้น เช่นเดียวกับสาธารณรัฐฝรั่งเศส¹²⁴

เนื่องจากรูปแบบการปกครองของสหรัฐอเมริกามีทั้งรัฐบาลกลางและรัฐบาลของแต่ละมลรัฐ รูปแบบขององค์กรอัยการจึงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ¹²⁵

1. พนักงานอัยการประจำสหรัฐ (Federal Prosecutors) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา โดยความเห็นชอบของวุฒิสภา (The Senate) มีหน้าที่ดำเนินการฟ้องร้องผู้ละเมิดกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (Federal Laws)

2. พนักงานอัยการประจำมลรัฐ (State Prosecutors) ซึ่งได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนในท้องที่ มีหน้าที่ฟ้องร้องคดีอาญาตามกฎหมายของมลรัฐที่ได้รับการเลือกตั้ง

¹²³ วรวิทย์ สุนทรเสถียรเลิศ. การเริ่มคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ. หน้า 76.

¹²⁴ ปิยพร เกษมศักดิ์พงษ์. บทบาทของอัยการในการกำกับดูแลการสอบสวน: ศึกษากรณีการตรวจสอบการขอลอกรหมายอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน. หน้า 27.

¹²⁵ ศุภณัฐ ชูลาก. บทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบสวนความผิดนอกราชอาณาจักร. หน้า 70.

พนักงานอัยการในสหรัฐอเมริกามีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีอาญา ตั้งแต่ในชั้นการสอบสวน การใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง หากพนักงานอัยการเห็นว่าคดีนั้นไม่มีพยานหลักฐานที่จะสนับสนุน พนักงานอัยการมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาได้ นอกจากนี้หลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว พนักงานอัยการยังมีหน้าที่ในการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล และช่วยดูแลการคุมประพฤติด้วย

ในการสอบสวนคดีอาญานั้น เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น พนักงานอัยการในสหรัฐอเมริกาจะเป็นผู้มีบทบาทรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องตามหลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐ โดยพนักงานอัยการมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ได้เองเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และจะต้องใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการค้นหาความจริงและข้อกฎหมายเพื่อพิสูจน์ว่าควรจะสั่งฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ โดยพนักงานอัยการมีอำนาจในการเข้าร่วมหรือควบคุมการสอบสวนของพนักงานสอบสวนได้อย่างใกล้ชิด ได้ตั้งแต่เริ่มต้น กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น พนักงานอัยการจะทำหน้าที่เป็นผู้บริหารประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการสอบสวน พนักงานอัยการสามารถอยู่ร่วมในการสอบสวนและร่วมทำการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้ นอกจากนี้พนักงานอัยการสามารถเริ่มการสอบสวนคดีอาญาได้ด้วยตนเองแล้วจึงให้ตำรวจทำการสอบสวนต่อไปหรือพนักงานอัยการจะทำการสอบสวนเองจนเสร็จสิ้นในฐานะหัวหน้าพนักงานสอบสวน โดยในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะเข้าไปเกี่ยวข้องเฉพาะในคดีอุกฉกรรจ์หรือมีความยุ่งยากซับซ้อน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะแจ้งให้พนักงานอัยการทราบถึงคดีสำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้น และในบางท้องที่จะมีพนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่อยู่ตลอด 24 ชั่วโมง เมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการก็จะเข้าร่วมสอบสวนในเวลาไม่นานนัก

การที่พนักงานอัยการอยู่ร่วมในการสอบสวนได้นั้น เนื่องจากต้องการให้เกิดการคานอำนาจระหว่างองค์กร (Check and Balance) เพราะการที่พนักงานอัยการอยู่ร่วมด้วยมีผลเป็นการยับยั้งการสอบสวนโดยมิชอบของตำรวจ โดยในการสอบสวนตำรวจจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าการสอบสวนมีผลต่อการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ เนื่องจากหากการสอบสวนไม่ชอบย่อมมีผลต่อการฟ้องคดีของพนักงานอัยการ

ในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการนั้น เนติบัณฑิตยสภาของสหรัฐอเมริกา (American Bar Association : ABA) ได้กำหนดเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการไว้ ดังนี้¹²⁶

¹²⁶ อรุณี กระจ่างแสง. พนักงานอัยการกับการสอบสวนคดีอาญา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2532. หน้า 48-49.

1. พนักงานอัยการในฐานะเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายในเขตอำนาจของตน โดยปกติเมื่อมีการกล่าวหาว่ามีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นเป็นหน้าที่ของตำรวจและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการสอบสวน แต่พนักงานอัยการจะเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนที่ถูกสงสัยว่าเป็นความผิดเมื่อองค์กรดังกล่าวนั้นสอบสวนยังไม่เพียงพอ

2. พนักงานอัยการไม่ควรใช้วิธีการที่ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยผิดกฎหมาย หรือจัดทำขึ้นหรือสร้างพยานหลักฐานขึ้นเอง หรือสนับสนุนให้ใช้วิธีการดังกล่าว

3. พนักงานอัยการไม่ควรขัดขวางการติดต่อระหว่างบุคคลที่เป็นพยานกับทนายความฝ่ายจำเลย เป็นการผิดหลักวิชาชีพของพนักงานอัยการที่จะแนะนำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลต่อผู้คดี

4. พนักงานอัยการจะกำหนดให้บุคคลใดมาสอบถาม โดยใช้วิธีการติดต่อใด ๆ อันปรากฏหรือมีลักษณะว่าเป็นหมายเรียกหรือวิธีการทางศาลอื่นใด อันคล้ายคลึงกันมิได้ เว้นแต่จะมีอำนาจทำได้ตามกฎหมาย

5. พนักงานอัยการอาจให้คำมั่นว่าจะไม่ดำเนินการฟ้องคดีในการกระทำ ความผิดอาญาใดก็ได้ เว้นแต่การกระทำผิดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงการในการสอบสวน และบังคับใช้กฎหมายซึ่งอยู่ในความดูแลของทางการ

6. พนักงานอัยการควรหลีกเลี่ยงการสอบถามพยาน เว้นแต่จะมีบุคคลที่สามอยู่ด้วย หรือพนักงานอัยการจะไม่ฟ้องหรือเอาความกับพยานนั้น

จากการศึกษาผู้ศึกษาเห็นว่า การสอบสวนคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา นั้นมีข้อดี คือ การให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญา โดยการเข้าร่วมในการสอบสวนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวน และในบางพื้นที่ได้กำหนดให้มีพนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สามารถสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานได้ทันทีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

3. เปรียบเทียบบทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา

หากเปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย กับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ พบว่า แม้โดยหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจะแยกกระบวนการสอบสวน และกระบวนการฟ้องร้องออกจากกัน แต่มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและมีกฎหมายอื่นที่กำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมกับพนักงานสอบสวนในการสอบสวน เช่น การ

สอบสวนคดีอาญาที่มีโทษตามกฎหมายไทยซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร การสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ซึ่งเห็นได้ว่าประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะยอมรับให้พนักงานอัยการมีบทบาทในคดีอาญาตั้งแต่ในชั้นสอบสวนซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญา ซึ่งโดยหลักการเป็นไปตามระบบอัยการสากลและสอดคล้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในหลาย ๆ ประเทศ แต่หากพิจารณาในรายละเอียดยังมีข้อที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. พนักงานสอบสวนที่พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ให้คำนิยามคำว่า “พนักงานสอบสวน” ว่าหมายความว่า พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เฉพาะที่เป็นข้าราชการตำรวจ เท่านั้น ดังนั้น พนักงานอัยการจะเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายดังกล่าวได้เฉพาะในคดีที่ข้าราชการตำรวจเป็นพนักงานสอบสวนเท่านั้น แต่หากพิจารณาการสอบสวนคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสแล้ว พบว่า เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เป็นความผิดซึ่งหน้าและมีอำนาจสอบสวนเบื้องต้น ซึ่งพนักงานอัยการเป็นผู้กำกับดูแลการสอบสวนนั้น นอกจากจะหมายถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดียังหมายความรวมถึงบุคคลตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 16 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เช่น นายกเทศมนตรีและรองนายกเทศมนตรี เจ้าพนักงานหรือทหารชั้นสัญญาบัตรของกองบัญชาการรักษาสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือผู้ตรวจราชการตำรวจ (จรตำรวจ) หรือผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการตำรวจฝ่ายคดีประจำกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงกลาโหม หากพิจารณาการสอบสวนคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น พบว่า นอกจากจะมีตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้น ยังมีหน่วยงานสอบสวนอีกหลายหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนคดี เช่น เจ้าพนักงานความปลอดภัยทางทะเล พนักงานสอบสวนคดียาเสพติด เจ้าพนักงานคุ้มครองแรงงาน เป็นต้น และในสหรัฐอเมริกาพนักงานอัยการสามารถอยู่ร่วมในการสอบสวนและร่วมทำการสอบสวนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการสอบสวนได้ ดังนั้น ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา แม้เจ้าหน้าที่ที่ทำการสอบสวนเบื้องต้นไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการก็มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาได้

2. ขั้นตอนการสอบสวนที่พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวน

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วางหลักว่า เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีตามที่กฎหมายกำหนด และได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย จึงเห็นได้

ว่า พนักงานอัยการจะเข้ามามีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาก็ต่อเมื่อผู้ต้องหาได้รับการแจ้งข้อหาจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนจึงแจ้งให้พนักงานอัยการทราบ แต่หากพิจารณากรณีที่พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนคดีพิเศษบางประเภทตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 พนักงานอัยการจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน ได้ตั้งแต่เริ่มการสอบสวน โดยให้เริ่มดำเนินการนับแต่โอกาสแรกเท่าที่ฟังจะกระทำได้ และตามมาตรา 20 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การสอบสวนคดีอาญาที่มีโทษตามกฎหมายไทยซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักรนั้น ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทน หรือพนักงานอัยการที่ได้รับมอบหมายให้ทำการสอบสวนหรือสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวน โดยมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ทำให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวน ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการสอบสวนคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่กำหนดให้ พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่ขั้นตอนการรับคำร้องทุกข์ รับคำกล่าวโทษ โดยการสอบสวนความผิดร้ายแรงที่เป็นความผิดอุกฉุกฎโทษ และความผิดฆนัตโทษที่มีโทษจำคุก ซึ่งเป็นการสอบสวนความผิดซึ่งหนักนั้น เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีได้พบหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหนักเกิดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีต้องรีบเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุ และแจ้งให้พนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐทราบ โดยทันที และเพื่ออำนวยความสะดวกปฏิบัติงาน พนักงานอัยการแห่งสาธารณรัฐสามารถเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุได้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ และในการสอบสวนเบื้องต้นนั้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะทำการสอบสวนได้เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งเป็นหนังสือ ในประเทศญี่ปุ่น ปัจจุบันพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาทั้งระบบ โดยมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้น มีอำนาจเริ่มทำการสอบสวนเองตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสอบสวน พนักงานอัยการจะทำการสอบคำให้การผู้ต้องหา บุคคลที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบหลักฐานในคดีด้วยตนเองได้ แต่หากคดีใดเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้นก็จะมีกรรายงานไปยังพนักงานอัยการ โดยจะมีการมอบหมายพนักงานอัยการคนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละคดี ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาของสหรัฐอเมริกาที่พนักงานอัยการบทบาทสำคัญ ตั้งแต่ในชั้นการสอบสวน โดยเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ โดยสามารถรับคำร้องทุกข์ได้เองเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ อยู่ร่วมและร่วมทำการสอบสวนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อย่างใกล้ชิดได้ตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวน ส่วนในประเทศอังกฤษ แม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญา โดยพนักงานอัยการไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา แต่พนักงานอัยการจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในการสอบสวนคดีอาญาแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้การสอบสวนและการฟ้องร้อง

คดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า พนักงานอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา มีบทบาทในการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวนคดีอาญา ส่วนในประเทศอังกฤษ พนักงานอัยการจะให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบสวนคดีอาญาได้ ตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวน

3. ประเภทคดีที่พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวน

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคหนึ่ง กำหนดว่า เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนในคดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษขั้นต่ำให้จำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น คดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือคดีอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เมื่อผู้ต้องหาได้รับการแจ้งข้อหาแล้ว พนักงานสอบสวนจะต้องแจ้งพนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจให้ทราบด้วย ทำให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนได้เฉพาะคดีตามที่กำหนดเท่านั้น แต่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นอกจากจะกำหนดให้คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม และคดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ต้องมีพนักงานอัยการมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกกรณีแล้ว ยังกำหนดให้คดีพิเศษคดีหนึ่งคดีใดหรือคดีประเภทใดตามที่คณะกรรมการคดีพิเศษเห็นชอบ ให้มีพนักงานอัยการหรืออัยการทหาร มาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้คำแนะนำในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน ตั้งแต่เริ่มสอบสวน แต่ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา พนักงานอัยการจะมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาได้ ไม่ข้อจำกัด และในประเทศอังกฤษมีการกำหนดให้ตำรวจต้องรายงานคดีอาญาบางประเภทให้ Director of Public Prosecution (D.P.P) ทราบ โดยส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่มีความสำคัญ ยุ่งยาก ซับซ้อน หรือกระทบกระเทือนต่อชุมชน เช่น ความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงาน ความผิดฐานเจ้าพนักงานทุจริตต่อหน้าที่ หรือความผิดฐานเปิดเผยความลับของราชการ ความผิดฐานปลอมแปลงเงินตรา เป็นต้น โดยในการสอบสวนความผิดดังกล่าว Crown Prosecution Service (CPS) จะส่งพนักงานอัยการที่มีความเชี่ยวชาญในคดีประเภทต่าง ๆ ให้คำแนะนำกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบสวนตั้งแต่เริ่มแรก

4. สถานที่ที่พนักงานอัยการทำการสอบสวนได้

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคสอง กำหนดให้พนักงานอัยการไปเข้าร่วมการสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน เท่านั้น พนักงานอัยการจึงไม่สามารถร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนในสถานที่อื่น นอกจากที่ทำการของพนักงาน

สอบสวนได้ หากพิจารณาพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จะพบว่า คดีพิเศษบางประเภทกฎหมายกำหนดให้มีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารแล้วแต่กรณี มาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องสถานที่แต่อย่างใด และสาธารณรัฐฝรั่งเศสพนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนได้ในทุกสถานที่ ไม่มีข้อจำกัด โดยพนักงานอัยการสามารถเดินทางไปสถานที่เกิดเหตุเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงได้ตั้งแต่ทราบหรือพบการทำความผิด เช่นเดียวกับในประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาที่พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนได้ในทุกสถานที่ โดยไม่มีข้อจำกัด

5. เหตุที่พนักงานอัยการร่วมสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนเพิ่มเติมเอง

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 19 กำหนดว่า เมื่อพนักงานอัยการได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการจะร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเองก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องได้เฉพาะเมื่อมีเหตุอันควรเท่านั้น แต่หากพิจารณาบทบาทการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการในประเทศญี่ปุ่นแล้ว พบว่า กำหนดให้พนักงานอัยการรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องคดีอาญาทั้งระบบ โดยเมื่อตำรวจได้เสนอสำนวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้พนักงานอัยการตรวจสำนวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมได้และพนักงานอัยการสามารถทำการสอบสวนเพิ่มเติมเองได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลในการสอบสวนเพิ่มเติมแต่อย่างใด

จากการศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า ในต่างประเทศทั้งในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี และระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรต่างก็ให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวน ในประเทศไทยแม้จะมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ซึ่งกำหนดให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการสอบสวนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในบางประเภทคดี แต่บทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ยังมีข้อจำกัดอยู่บางประการ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้ศึกษาต่อไป

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทยกับต่างประเทศ

หัวข้อ	ประเทศไทย	สาธารณรัฐ ฝรั่งเศส	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศ อังกฤษ	สหรัฐอเมริกา	
	ร่าง พระราชบัญญัติ การสอบสวน คดีอาญา พ.ศ.	การสอบสวน คดีอาญาที่มีโทษ ตามกฎหมาย ไทยซึ่งได้ กระทำนอก ราชอาณาจักร	พระราชบัญญัติ การสอบสวน คดีพิเศษ พ.ศ. 2547			
พนักงาน สอบสวนที่ พนักงาน อัยการ เข้าร่วม สอบสวน ได้	เฉพาะคดีที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นพนักงาน สอบสวน หรือให้ทำการ สอบสวน ร่วมกับพนักงาน สอบสวน	คดีที่พนักงาน อัยการได้รับ มอบหมายให้ เป็นพนักงาน สอบสวน ผู้รับผิดชอบ หรือให้ทำการ สอบสวน ร่วมกับพนักงาน สอบสวน	คดีที่พนักงาน สอบสวนคดี พิเศษ เป็นผู้ สอบสวนตาม พระราชบัญญัติ การสอบสวน คดีพิเศษ พ.ศ. 2547	ไม่จำกัดเฉพาะ เจ้าพนักงาน ตำรวจฝ่ายคดี เท่านั้น แต่ยัง รวมถึงเจ้าหน้าที่ อื่นด้วย เช่น นายกเทศมนตรี	ไม่จำกัดเฉพาะ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เท่านั้น แต่ยัง รวมถึงหน่วยงาน สอบสวนอีก หลายหน่วยงาน ที่มีอำนาจ สอบสวนคดี เช่น เจ้าพนักงาน ความปลอดภัย ทางทะเลพนักงาน สอบสวนคดียา เสพติด	ให้คำแนะนำ แก่เจ้าหน้าที่ ตำรวจในการ สอบสวน เจ้าหน้าที่ ตำรวจเท่านั้น แต่ยังรวมถึง เจ้าหน้าที่อื่น ซึ่งทำการ สอบสวนได้
ขั้นตอนการ สอบสวนที่ พนักงาน อัยการ มีอำนาจ สอบสวน	เมื่อพนักงาน สอบสวนได้ แจ้งข้อหาให้ ผู้ต้องหาทราบ แล้ว และแจ้ง ให้พนักงาน อัยการที่มีเขต อำนาจทราบ	ตั้งแต่เริ่มต้น เนื่องจากได้รับ มอบหมายให้ เป็นพนักงาน สอบสวน ผู้รับผิดชอบ หรือให้ทำการ สอบสวนร่วมกับ พนักงานสอบสวน	เริ่มดำเนินการ นับแต่โอกาส แรกเท่าที่พึงจะ กระทำได้	ตั้งแต่เจ้าพนักงาน ตำรวจฝ่ายคดี พบหรือได้รับ แจ้งเหตุหรือ พนักงานอัยการ ได้รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ	มีอำนาจเริ่มทำ การสอบสวนเอง ตั้งแต่เริ่มต้น โดยมีอำนาจ รับคำร้องทุกข์ หรือคำกล่าวโทษ ได้	ให้คำแนะนำ แก่เจ้าหน้าที่ ตำรวจในการ สอบสวนคดีอาญา ได้ตั้งแต่เริ่มต้น ทำการสอบสวน สอบสวน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

หัวข้อ	ประเทศไทย	สาธารณรัฐ ฝรั่งเศส	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศ อังกฤษ	สหรัฐอเมริกา		
	ร่าง พระราชบัญญัติ การสอบสวน คดีอาญา พ.ศ.	การสอบสวน คดีอาญาที่มีโทษ ตามกฎหมาย ไทยซึ่งได้ กระทำลงนอก ราชอาณาจักร	พระราชบัญญัติ การสอบสวน คดีพิเศษ พ.ศ. 2547				
ประเภท คดีที่ พนักงาน อัยการมี อำนาจ สอบสวน	(1) คดีความผิด อาญาที่มีอัตรา โทษขั้นต่ำให้ จำคุกตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไปหรือโทษ สถานหนักกว่า นั้น (2) คดีตาม กฎหมายว่าด้วย การป้องกันและ ปราบปรามการ ฟอกเงินและ กฎหมายว่าด้วย การป้องกันและ ปราบปราม การค้ายาเสพติด (3) คดีอื่น ตามที่รัฐมนตรี กำหนด	เฉพาะความผิด ที่มีโทษตาม กฎหมายไทย ที่กระทำลงนอก ราชอาณาจักร	- คดีพิเศษที่ กคพ. ให้ความ เห็นชอบ - คดีตาม มาตรา 21 วรรค 1 (1) (ค) หรือ (ง) กล่าวคือ เป็น คดีที่เป็นการ กระทำ ความผิดข้าม ชาติ หรือกระทำ โดยองค์กร อาชญากรรม หรือเป็นคดีที่มี ผู้ทรงอิทธิพลที่ สำคัญ เป็น ตัวการ ผู้ใช้ หรือสนับสนุน	ไม่มีข้อจำกัด	ไม่มีข้อจำกัด	ให้คำแนะนำ แก่เจ้าหน้าที่ ตำรวจในคดีที่ มีความสำคัญ ยุ่งยาก ซับซ้อน หรือกระทบ กระเทือนต่อ ชุมชน เช่น ความผิดฐาน ให้สินบน เจ้าพนักงาน ความผิดฐาน เจ้าพนักงาน ทุจริตต่อหน้าที่ หรือความผิดฐาน เปิดเผยความลับ ของราชการ ความผิดฐาน ปลอมแปลง เงินตรา เป็นต้น	ไม่มีข้อจำกัด

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

หัวข้อ	ประเทศไทย	สาธารณรัฐ ฝรั่งเศส	ประเทศญี่ปุ่น	ประเทศ อังกฤษ	สหรัฐอเมริกา
ร่าง พระราชบัญญัติ การสอบสวน คดีอาญา พ.ศ.	การสอบสวน คดีอาญาที่มีโทษ ตามกฎหมาย ไทยซึ่งได้ กระทำลงนอก ราชอาณาจักร	พระราชบัญญัติ การสอบสวน คดีพิเศษ พ.ศ. 2547			
สถานที่ที่ พนักงาน อัยการ ทำการ สอบสวน ได้	ณ ที่ทำการ ของพนักงาน อัยการ สอบสวน	ไม่มีข้อจำกัด	ไม่มีข้อจำกัด	ไม่มีข้อจำกัด	ไม่มีข้อจำกัด
เหตุที่ พนักงาน อัยการร่วม สอบสวน เพิ่มเติม หรือ สอบสวน เพิ่มเติม เอง	เมื่อมีเหตุอัน สมควร	-	-	พนักงานอัยการ มีอำนาจสอบสวน เพิ่มเติมได้อย่าง กว้างขวาง	-

บทที่ 4

วิเคราะห์บทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.

ปัจจุบันระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย แยกกระบวนการในขั้นตอนการสอบสวนและขั้นตอนการฟ้องร้องออกจากกันอย่างเด็ดขาด โดยกำหนดให้อำนาจในการสอบสวนเป็นของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการจะมีบทบาทในการพิจารณาสำนวนการฟ้องร้องและดำเนินคดีในศาล โดยความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการจะเป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน กล่าวคือ พนักงานอัยการไม่มีอำนาจสอบสวน หรืออำนาจการหรือกำกับดูแลการสอบสวนของพนักงานสอบสวน บทบาทหน้าที่การดำเนินคดีของพนักงานอัยการจะเริ่มเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนที่ตำรวจส่งมายังพนักงานอัยการแล้ว ซึ่งหลักการดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ กล่าวคือ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว รัฐจะเป็นผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบในการค้นหาความจริง รวบรวมพยานหลักฐานและพิจารณาพิพากษาคดี โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้รับผิดชอบตั้งแต่ในขั้นตอนการสอบสวนตลอดจนถึงการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยพนักงานสอบสวนเป็นเพียงผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการจะเป็นความสัมพันธ์ในแนวตั้ง กล่าวคือ พนักงานอัยการเข้าควบคุมการปฏิบัติงานของตำรวจในการสอบสวนคดี โดยมีอำนาจออกคำสั่งและกำกับดูแลการสอบสวนคดีอาญาของตำรวจได้ตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวน

แต่เดิมก่อนมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 พนักงานอัยการเคยมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับระบบพนักงานอัยการสากล คือ มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาครบถ้วนทุกขั้นตอน แต่ต่อมาเมื่อประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 อำนาจในการสอบสวนกลับเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยได้มีการกล่าวถึงเหตุผลในการแยกอำนาจสอบสวนออกจากอำนาจการฟ้องร้องคดีว่ามีที่มาจากกฎหมายประเทศแอฟริกาใต้ เนื่องจากในขณะนั้น คณะราษฎรเพิ่งเข้ายึดอำนาจปกครองของประเทศ อำนาจของคณะราษฎรจึงยังไม่เข้มแข็งมั่นคง รัฐบาลจึงมีความจำเป็นต้องรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาฐานอำนาจเป็นสำคัญ จึงได้นำรูปแบบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญาของประเทศแอฟริกาใต้ซึ่งมีปัญหาการแบ่งแยกสีผิว การเรียกร่องสิทธิต่าง ๆ และการปะทะกันด้วยกำลังมาใช้ในประเทศไทย

ต่อมาได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนมากยิ่งขึ้น เช่น การกำหนดให้อัยการสูงสุด หรือผู้รักษาการแทน หรือพนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนที่อัยการสูงสุด หรือผู้รักษาการแทนมอบหมายให้เป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญาที่มีโทษตามกฎหมายไทย ซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 20 โดยสาเหตุในการปรับแก้ไข เพื่อให้การสอบสวนความผิดดังกล่าวเป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹ หรือการกำหนดพนักงานอัยการต้องเข้าร่วมในการสอบปากคำเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในฐานะผู้เสียหาย หรือพยานและในฐานะผู้ต้องหาในบางประเภทคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ และมาตรา 134/2 หรือการกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนและการทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพคดีวิสามัญฆาตกรรม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 3 ซึ่งสาเหตุที่ให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทเนื่องจากต้องการให้มีการตรวจสอบถ่วงดุลกันของผู้ร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพ และสมควรให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนชั้นสูตรพลิกศพและการสอบสวนคดีดังกล่าวด้วย เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้มีการกำหนดให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนคดีพิเศษ ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยพนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีอาญากับพนักงานคดีพิเศษตั้งแต่เริ่มต้นคดี แต่ยังคงจำกัดอยู่เฉพาะในคดีบางประเภทเท่านั้น คือ คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม และคดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวละครผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน และคดีที่คณะกรรมการคดีพิเศษให้ความสำคัญให้คดีพิเศษคดีหนึ่งคดีใด หรือคดีประเภทใดต้องมีพนักงานอัยการมาร่วมทำการสอบสวน

การกำหนดบทบาทให้พนักงานอัยการมีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีอาญากับพนักงานสอบสวนได้ถูกยกขึ้นพิจารณาเพื่อให้ครอบคลุมคดีประเภทอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น โดยได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ซึ่งได้กำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ตั้งแต่ในชั้นสอบสวน ซึ่งถือเป็นข้อดีที่สำคัญที่จะช่วยให้พนักงานอัยการสามารถรับทราบข้อเท็จจริงในคดีได้ตั้งแต่ในชั้นสอบสวน และสามารถ

¹ สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2551/A/030/16.PDF>. 9 กรกฎาคม 2564.

ให้คำแนะนำแก่พนักงานสอบสวนในการรวบรวมข้อเท็จจริงและแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปอย่างรอบคอบ เนื่องจากพนักงานอัยการมีประสบการณ์ในการนำพยานเข้าสืบในชั้นศาล และยังเป็นการคุ้มครองและป้องกันไม่ให้สิทธิของผู้ถูกสอบสวนถูกระทบจากการสอบสวนหรือการถูกฟ้องคดีต่อศาลทั้งที่พยานหลักฐานไม่เพียงพอ แต่อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มีบทบัญญัติในบางประเด็นที่เป็นข้อจำกัดและส่งผลให้พนักงานอัยการไม่สามารถเข้าร่วมการสอบสวนคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. ประเด็นพนักงานสอบสวนที่พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้

พนักงานสอบสวนที่พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนด้วยได้นั้น ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่จำกัดเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจ เท่านั้น โดยหมายความรวมถึงบุคคลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 16 เช่น นายกเทศมนตรีและรองนายกเทศมนตรี เจ้าพนักงานหรือทหารชั้นสัญญาบัตรของกองบัญชาการรักษาสงเวียนร้อยแห่งชาติ หรือผู้ตรวจราชการตำรวจ (จเรตำรวจ) หรือผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการฝ่ายคดีประจำกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงกลาโหมด้วย ในประเทศญี่ปุ่นนอกจากตำรวจแล้วยังมีหน่วยงานสอบสวนอีกหลายหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนคดี เช่น เจ้าพนักงานความปลอดภัยทางทะเล พนักงานสอบสวนคดียาเสพติด เจ้าพนักงานคุ้มครองแรงงาน เป็นต้น และในสหรัฐอเมริกาพนักงานอัยการสามารถอยู่ร่วมในการสอบสวนและร่วมทำการสอบสวนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการสอบสวนได้ จึงเห็นได้ว่าในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกานั้น ไม่ได้จำกัดให้พนักงานอัยการร่วมทำการสอบสวนได้เฉพาะในคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการสอบสวน เท่านั้น แต่ยังรวมถึงคดีที่อยู่ในอำนาจสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย ทำให้การสอบสวนทั้งที่อยู่ในอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่อื่นเป็นไปด้วยความรอบคอบ มีประสิทธิภาพ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้กำหนดว่า ผู้ที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา คือ พนักงานสอบสวน ซึ่ง “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา มิใช่หมายถึงเพียงพนักงานสอบสวนเฉพาะที่เป็นข้าราชการตำรวจเท่านั้น แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 18 กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองและปลัดอำเภอ มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเช่นเดียวกัน

แม้ปัจจุบันจะมีกฎกระทรวงกำหนดการสอบสวนความผิดอาญาบางประเภทในจังหวัดอื่นนอกจาก กรุงเทพมหานคร โคนพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2554 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จำกัดอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองให้สอบสวนได้เฉพาะความผิดตามกฎหมาย 16 ฉบับ เท่านั้น โดยคณะกรรมการกฤษฎีกา เห็นว่าพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองมีอำนาจสอบสวนเฉพาะตามกฎหมาย 16 ฉบับ แต่ก็มีความเห็นของสำนักงานอัยการสูงสุดว่า กฎกระทรวงดังกล่าวมิได้มีผลลบล้างหรือจำกัดอำนาจของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 18 วรรคแรก แต่ประการใด พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองยังคงมีอำนาจสอบสวนคดีความผิดอาญาทุกประเภท จึงเห็นได้ว่า ปัจจุบันพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองยังคงมีอำนาจสอบสวนคดีอาญา แต่ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 3 และ มาตรา 4 กำหนดให้ใช้บังคับกับการสืบสวนและการสอบสวนของข้าราชการตำรวจ เท่านั้น และได้ให้คำนิยามคำว่า “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเฉพาะที่เป็นข้าราชการตำรวจ เท่านั้น พนักงานอัยการจึงไม่สามารถเข้าร่วมการสอบสวนคดีอาญาในคดีที่พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเป็นผู้ทำการสอบสวนได้ โดยหากพิจารณาเหตุผลในการตราร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ที่กำหนดว่าเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา และเพื่อให้ระบบการสอบสวนคดีอาญาสามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ประกอบกับพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองอาจไม่มีทักษะ ความชำนาญในการสอบสวนคดีอาญา การกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองย่อมทำให้การสอบสวนคดีอาญาสามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพตรงตามเจตนารมณ์ในการตราร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ.

ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแก้ไขให้พนักงานอัยการร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

2. ประเด็นขั้นตอนการสอบสวนที่พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวน

กระบวนการสอบสวนคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดให้ พนักงานอัยการ มีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่ขั้นตอนการรับคำร้องทุกข์ รับคำกล่าวโทษ โดยการ

สอบสวนความผิดร้ายแรงที่เป็นความผิดอุกฤษฏ์โทษและความผิดมิชฌิมโทษที่มีโทษจำคุก ซึ่งเป็นการสอบสวนความผิดซึ่งหน้านั้น เมื่อพนักงานอัยการได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานตำรวจ ฝ่ายคดีแล้ว พนักงานอัยการสามารถเดินทางไปสถานที่เกิดเหตุด้วยตนเองเพื่ออำนวยความสะดวก การปฏิบัติงาน ในประเทศญี่ปุ่น ปัจจุบันพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนและ ฟ้องร้องคดีอาญาทั้งระบบ โดยมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้น มีอำนาจเริ่มทำ การสอบสวนเองตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นการสอบสวน และในสหรัฐอเมริกาซึ่งพนักงานอัยการ บทบาทสำคัญ ตั้งแต่ในชั้นการสอบสวน โดยเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้องจะเห็นได้ว่า พนักงานอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา มีบทบาทในการสอบสวน ตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ส่วนใน ประเทศอังกฤษ แม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนคดีอาญา โดยพนักงาน อัยการไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา แต่พนักงานอัยการจะเป็นผู้ให้คำแนะนำในการ สอบสวนคดีอาญาแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในคดีที่มีความสำคัญ ยุ่งยาก ซับซ้อน หรือกระทบกระเทือน ต่อชุมชน เช่น ความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงาน ความผิดฐานเจ้าพนักงานทุจริตต่อหน้าที่ หรือ ความผิดฐานเปิดเผยความลับของราชการ ความผิดฐานปลอมแปลงเงินตรา เพื่อให้การสอบสวน และการฟ้องร้องคดีอาญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 ที่กำหนดว่า เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีตามที่กฎหมายกำหนด และได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหา ทราบแล้วให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย ส่งผลให้พนักงานอัยการจะเข้าร่วมการ สอบสวนกับพนักงานสอบสวนเมื่อได้มีการแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ซึ่งทำให้พนักงาน อัยการไม่ได้เข้าร่วมการสอบสวนตั้งแต่พนักงานสอบสวนเริ่มทำการสอบสวน แต่หากพิจารณา ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งเป็นหลักการที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาตัดสินคดีอาญาของประเทศไทย จะพบว่า องค์การของรัฐทุกฝ่ายในกระบวนการยุติธรรมต่างก็ร่วมมือในการค้นหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ รัฐเป็นผู้รับผิดชอบในการค้นหาความจริง รวบรวมพยานหลักฐานและพิจารณาพิพากษาคดี โดยมีพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการ สอบสวนฟ้องร้อง โดยตำรวจเป็นเพียงผู้ทำการสอบสวนเบื้องต้นเท่านั้น พนักงานอัยการในฐานะ เป็นผู้รับผิดชอบ ในการสอบสวนจึงต้องมีบทบาทในการค้นหาความจริงและรวบรวม พยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการสอบสวนซึ่งสอดคล้องกับหลักการสอบสวนฟ้องร้อง เป็นกระบวนการเดียวกันที่การสอบสวนของตำรวจอยู่ภายใต้การตรวจสอบและดูแลของพนักงาน อัยการ โดยพนักงานอัยการมีอำนาจในการกำหนดทิศทางในการสอบสวนคดี หรือกำกับดูแล

การสอบสวนคดีตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวน นอกจากนี้ตามหลักการฟังความทุกฝ่าย ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการสอบสวนคดีอาญา ที่ให้ความสำคัญกับสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหา โดยผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบก่อน จึงจะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นการกำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามาสอบสวนเมื่อพนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาแล้ว ทำให้ในขั้นตอนการแจ้งข้อกล่าวหาเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแต่เพียงฝ่ายเดียว อาจทำให้การแจ้งข้อกล่าวหาไม่ได้เป็นไปอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และหากการแจ้งข้อกล่าวหาไม่ชอบ อาจส่งผลถึงอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการด้วย และหากพิจารณาบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จะพบว่าได้บัญญัติ ว่าความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม และคดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน หรือคดีหรือประเภทคดีที่คณะกรรมการคดีพิเศษให้ความเห็นชอบว่าต้องมีพนักงานอัยการ มาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนคดีได้ตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวน โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้ให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐาน ได้ตั้งแต่ขั้นเริ่มการสอบสวนในคดีพิเศษ และให้เริ่มดำเนินการนับแต่โอกาสแรกเท่าที่ฟังจะกระทำได้ ซึ่งการกำหนดให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่เริ่มต้นสอบสวนคดีอย่างบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญาของต่างประเทศ หรือตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ย่อมทำให้พนักงานอัยการสามารถดำเนินการสอบสวน ให้คำแนะนำแก่พนักงานสอบสวนได้ตั้งแต่ต้น ซึ่งพยานหลักฐานในการกระทำความผิดยังมีความสมบูรณ์ สามารถแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และพยานบุคคลที่ให้ถ้อยคำใกล้เคียงกับเวลาที่เกิดเหตุจะสามารถจดจำและถ่ายทอดข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ และทำให้พนักงานอัยการรับทราบและสามารถทำความเข้าใจข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในคดีได้ตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวน

ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแก้ไขให้พนักงานอัยการเข้ามีส่วนร่วมในการสอบสวน ทั้งการลงพื้นที่ที่เกิดเหตุและการสอบปากคำพยานบุคคลตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวน ดังนั้น เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และบทบาทของพนักงานอัยการในประเทศฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ที่พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้นการสอบสวน และประเทศอังกฤษที่พนักงานอัยการ

ให้คำแนะนำในการสอบสวนคดีอาญาแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวน และยังเป็นการคุ้มครองสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาอีกด้วย

3. ประเด็นประเภทคดีที่ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวน

ประเภทคดีที่พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา นั้น พนักงานอัยการจะมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาได้ทุกคดีไม่ข้อจำกัด ซึ่งทำให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง ส่วนในประเทศอังกฤษมีการกำหนดให้ตำรวจต้องรายงานคดีอาญาบางประเภทให้ Director of Public Prosecution (D.P.P) ทราบ โดยส่วนใหญ่จะเป็นคดีที่มีความสำคัญ ยุ่งยาก ซับซ้อน หรือกระทบกระเทือนต่อชุมชน เช่น ความผิดฐานให้สินบนเจ้าพนักงาน ความผิดฐานเจ้าพนักงานทุจริตต่อหน้าที่ หรือความผิดฐานเปิดเผยความลับของราชการ ความผิดฐานปลอมแปลงเงินตรา เป็นต้น โดยในการสอบสวนความผิดดังกล่าวจะมีพนักงานอัยการที่มีความเชี่ยวชาญในคดีประเภทต่าง ๆ ให้คำแนะนำกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการสอบสวนตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งเห็นได้ว่าการกำหนดความผิดที่พนักงานอัยการให้คำแนะนำได้นั้น จะพิจารณาจากความยุ่งยากซับซ้อน หรือผลกระทบต่อสังคมมากกว่าจะพิจารณาจากอัตราโทษที่กฎหมายกำหนด การที่สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกาคำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญาได้ทุกประเภทคดี มีข้อดีคือทำให้กระบวนการสอบสวนมีประสิทธิภาพในทุกคดีและได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน

ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กำหนดให้ คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม และคดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน หรือคดีหรือประเภทคดีที่คณะกรรมการคดีพิเศษให้ความเห็นชอบว่าต้องมีพนักงานอัยการ มาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งคณะกรรมการคดีพิเศษมีดุลพินิจในการพิจารณาความสำคัญ ความยุ่งยากซับซ้อนของแต่ละคดีได้ โดยไม่ถูกจำกัดตามประเภทคดีที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เท่านั้น แต่ตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคหนึ่ง กำหนดว่าเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนในคดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษขั้นต่ำห้าจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น คดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด หรือคดีอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เมื่อได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหา

ทราบแล้วให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย ทำให้พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนได้เฉพาะคดีตามที่กำหนด เท่านั้น ซึ่งข้อจำกัดตามร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคหนึ่ง นั้น ทำให้คดีบางคดีแม้จะมีความยุ่งยากซับซ้อนในการกระทำความผิดหรือการแสวงหาพยานหลักฐาน ผลกระทบต่อสังคม หรือเป็นคดีมีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีที่พนักงานอัยการจะต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจากการสอบสวน แต่คดีดังกล่าวหากไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 15 วรรค 1 แล้ว พนักงานอัยการย่อมไม่อาจเข้าร่วมการสอบสวนได้ อย่างไรก็ตามแม้ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกากำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญาได้ทุกประเภทคดี แต่สำหรับประเทศไทยในช่วงเริ่มแรก การกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนในทุกคดีอาจเป็นการสร้างภาระแก่พนักงานอัยการ

ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอเพิ่มประเภทคดีที่พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนคดีได้ คือ คดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนในการสอบสวนหรือการแสวงหาพยานหลักฐาน หรือคดีที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ หรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ และได้รับความเห็นชอบจากอัยการสูงสุด โดยกำหนดลักษณะคดีจากความยุ่งยากซับซ้อน หรือคดีที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับประเทศอังกฤษที่ให้พนักงานอัยการเข้าให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในคดีประเภทดังกล่าวได้ และการให้ดุลพินิจแก่อัยการสูงสุดในการพิจารณาเป็นรายคดีสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ที่ให้อำนาจคณะกรรมการคดีพิเศษให้ความเห็นชอบเป็นรายคดีได้

4. ประเด็นสถานที่ที่พนักงานอัยการร่วมการสอบสวนได้

การสอบสวนคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศส พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนได้ในทุกสถานที่ ไม่มีข้อจำกัด โดยพนักงานอัยการสามารถเดินทางไปสถานที่เกิดเหตุเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงได้ตั้งแต่ทราบหรือพบการกระทำความผิด เช่นเดียวกับในประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาที่พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนได้อย่างกว้างขวาง ไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่ ทำให้พนักงานอัยการสามารถตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและแสวงหาพยานหลักฐานที่แวดล้อมที่เกิดเหตุเพื่อนำเข้าสู่สำนวนการสอบสวนได้ตั้งแต่เริ่มต้น ก่อนที่พยานหลักฐานจะถูกลบทำลายหรือถูกทำให้เสียหาย

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 130 กำหนดให้การสอบสวน จะทำการในที่ไหนใด เวลาใดแล้วแต่จะเห็นสมควร จึงเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้ในทุกสถานที่ ไม่มีข้อจำกัด โดยตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กำหนดว่า คดีพิเศษบางประเภทที่กฎหมายกำหนดให้มีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารแล้วแต่กรณี มาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ โดย “การสอบสวนร่วมกัน” หมายความว่ารวมถึง การสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานอัยการจึงมีอำนาจทำการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ในทุกสถานที่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 130 นอกจากนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 กรณีพนักงานอัยการทำการสอบสวนหรือร่วมทำการสอบสวนคดีอาญาที่มีโทษตามกฎหมายไทยซึ่งได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร ไม่ได้มีการจำกัดสถานที่ที่พนักงานอัยการทำการสอบสวนได้แต่อย่างใด แต่ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคสอง กำหนดให้พนักงานอัยการไปเข้าร่วมการสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน เท่านั้น ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้ในทุกสถานที่ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 กำหนดไว้ ซึ่งทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและสังเกตสภาพแวดล้อมที่เกิดเหตุได้ นอกจากนี้หากมีพยานบุคคลที่สำคัญในคดีแต่ไม่อาจเดินทางมายังที่ทำการของพนักงานสอบสวนได้จะทำให้พนักงานอัยการไม่อาจเข้าร่วมสอบปากคำพยานบุคคลนั้น ณ สถานที่อื่นนอกที่ทำการของพนักงานสอบสวนได้ ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคสอง จึงเป็นข้อจำกัดในการสอบสวนของพนักงานอัยการ และหากพิจารณาแนวทางว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้ ข้อ 11 กำหนดให้ พนักงานอัยการพึงดำเนินบทบาทเชิงรุกในการดำเนินคดีอาญาและการดำเนินงานอื่น ๆ ตลอดจนในกรณีที่มีกฎหมายหรือทางปฏิบัติกำหนดให้พนักงานอัยการมีบทบาทหรือควบคุมในการสอบสวนคดีอาญา จะเห็นว่า การจำกัดให้พนักงานอัยการทำการสอบสวนได้เฉพาะ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวนย่อมไม่อาจทำให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนคดีในเชิงรุกได้

ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแก้ไขร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคสอง ให้พนักงานอัยการสอบสวนได้ในทุกสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และทำให้พนักงานอัยการมีบทบาทเชิงรุกในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานตามแนวทางว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้

5. ประเด็นเหตุที่พนักงานอัยการร่วมสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนเพิ่มเติมเอง

การสอบสวนคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่น พนักงานอัยการบทบาทการสำคัญในการสอบสวนคดี โดยกำหนดให้พนักงานอัยการรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องคดีอาญาทั้งระบบ และเมื่อตำรวจได้เสนอสำนวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้พนักงานอัยการตรวจสำนวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้ตำรวจทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้ และพนักงานอัยการสามารถทำการสอบสวนเพิ่มเติมเองได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลในการสอบสวนเพิ่มเติมแต่อย่างใด ทำให้เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนจากตำรวจแล้ว เห็นว่ายังไม่สมบูรณ์เพียงพอ พนักงานอัยการสามารถทำการสอบสวนเพิ่มเติมเองได้ เพื่อให้ได้พยานหลักฐาน ข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะพิจารณาต่อไป

ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 19 กำหนดว่า เมื่อพนักงานอัยการได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการจะร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเองก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องได้เฉพาะเมื่อมีเหตุอันควร เท่านั้น ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการตีความ คำว่า เหตุอันควร และเกิดข้อจำกัดหากพนักงานอัยการเห็นว่าสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนยังไม่มี ความสมบูรณ์เพียงพอที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี จนอาจเกิดกรณีฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลก่อน แล้วจึงไปต่อสู่คดีในชั้นศาล ซึ่งเป็นการสร้างภาระและกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา นอกจากนี้ อาจเกิดความล่าช้าในการสอบสวนหากพนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนสอบสวนเพิ่มเติม แต่พนักงานสอบสวนมีสำนวนที่อยู่ระหว่างสอบสวนเป็นจำนวนมาก หรือพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนไม่ตรงตามประเด็นหรือไม่ครบถ้วนเพียงพอตามความต้องการของพนักงานอัยการ และหากพนักงานสอบสวนที่ทำการสอบสวนเพิ่มเติมไม่ใช่พนักงานสอบสวนที่เคยสอบสวนมาก่อน อาจเนื่องจากพนักงานสอบสวนที่เคยสอบสวนย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ในท้องที่อื่น ทำให้พนักงานสอบสวนที่ทำการสอบสวนเพิ่มเติมต้องศึกษาและทำความเข้าใจสำนวนการสอบสวนใหม่ ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าในการสอบสวนเพิ่มเติม หากพิจารณาหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐที่ถือ ว่ากระบวนการในการสอบสวนและฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้อง ซึ่งเป็นหลักการของระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์ และแนวทางว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 14 ซึ่ง กำหนดว่า พนักงานอัยการจะต้องไม่สั่งฟ้องหรือดำเนินการฟ้องร้องในกรณีที่เกิดจากการสอบสวนโดยชอบพบบว่ายังไม่มีความเพียงพอ หากแต่พนักงานอัยการจะต้องใช้ความพยายามให้มีการค้นหา

ความจริงหรือสอบสวนเพิ่มเติมให้ได้ความแน่ชัด จะเห็นว่า การจำกัดอำนาจพนักงานอัยการในการสอบสวนเพิ่มเติมเป็นการจำกัดไม่ให้พนักงานอัยการดำเนินค้นหาความจริงในคดีอาญาได้อย่างเต็มที่

ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอแก้ไขให้พนักงานอัยการจึงควรมีบทบาทในการสอบสวนเพิ่มเติมหรือร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่จำกัดเฉพาะกรณีมีเหตุอันควรเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในประเทศญี่ปุ่น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

บทบาทของพนักงานอัยการตามระบบพนักงานอัยการสากลหรือระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์นั้น พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในคดีอาญาตั้งแต่ในชั้นการสอบสวนคดีอาญา โดยจะถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ โดยพนักงานอัยการต้องปฏิบัติหน้าที่เชิงรุก ในการตรวจสอบพยานหลักฐานเพื่อนำเสนอในการพิจารณาคดีของศาล แต่ในประเทศไทยปัจจุบันบทบาทของพนักงานอัยการ มีอำนาจหน้าที่เพียงการกลั่นกรองข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาเท่านั้น โดยพนักงานอัยการไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาแต่อย่างใด

ปัจจุบันมีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวน ทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ และเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและสามารถก่อให้เกิดความยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้อย่างแท้จริง โดยมีสาระสำคัญประการหนึ่ง คือ การกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญากับพนักงานสอบสวนที่เป็นข้าราชการตำรวจซึ่งในหลักการเป็นไปตามระบบพนักงานอัยการสากลหรือระบบพนักงานอัยการที่สมบูรณ์และ สอดคล้องกับบทบาทของพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

จากการศึกษา ผู้ศึกษาพบว่าร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนของพนักงานอัยการมีบทบัญญัติที่จำกัดบทบาทของพนักงานอัยการซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการร่วมสอบสวนคดีอาญา ดังนี้

1. การจำกัดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้ในคดีที่พนักงานสอบสวนเป็นข้าราชการตำรวจ เท่านั้น แต่หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วจะพบว่าพนักงานสอบสวนมิได้มีเฉพาะข้าราชการตำรวจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง ทำให้พนักงานอัยการไม่อาจเข้าร่วมสอบสวนในคดีที่พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเป็นพนักงานสอบสวนได้

2. การจำกัดไม่ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้น โดยกำหนดว่า เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีตามที่กฎหมายกำหนด และได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้วให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย ทำให้พนักงานอัยการไม่ได้ร่วมสอบสวนตั้งแต่พนักงานสอบสวนเริ่มทำการสอบสวนและไม่ได้เข้าร่วมในการแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาซึ่งอาจทำให้การแจ้งข้อกล่าวหาและการรวบรวมพยานหลักฐานไม่ครบถ้วนและอาจทำให้เกิดกรณีการแจ้งข้อหาไม่ชอบซึ่งอาจส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องคดี

3. การจำกัดประเภทคดีที่พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้ โดยกำหนดว่า พนักงานอัยการร่วมสอบสวนได้เฉพาะในคดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษขั้นต่ำให้จำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น คดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือคดีอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เท่านั้น โดยไม่ได้พิจารณาความซับซ้อนของการสอบสวน ข้อเท็จจริงและลักษณะการสอบสวนของแต่ละคดีประกอบ

4. การจำกัดสถานที่ที่พนักงานอัยการร่วมสอบสวนได้ กล่าวคือ โดยกำหนดว่าพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน เท่านั้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดว่า การสอบสวนจะทำการในที่ใด เวลาใด ก็ได้ ทำให้พนักงานอัยการไม่อาจเข้าร่วมสอบสวน ณ สถานที่อื่นนอกจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนได้

5. การจำกัดบทบาทของพนักงานอัยการในการการสอบสวนเพิ่มเติมก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง โดยกำหนดว่า พนักงานอัยการจะร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเองก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องได้เฉพาะเมื่อมีเหตุอันควร เท่านั้น ซึ่งอาจเกิดปัญหาการตีความคำว่า “มีเหตุอันควร” และอาจเกิดผลกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาหากพนักงานสอบสวนสอบสวนเพิ่มเติมล่าช้าหรือไม่ตรงตามที่พนักงานอัยการให้สอบสวนเพิ่มเติม

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า แม้ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. จะได้กำหนดให้พนักงานอัยการมีบทบาทในการสอบสวนคดีอาญา แต่ยังมีบทบาทบัญญัติบางประเด็นซึ่งอาจส่งผลให้พนักงานอัยการไม่มีบทบาทในการสอบสวนอย่างแท้จริง จึงเห็นควรแก้ไขปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ดังนี้

1. ประเด็นพนักงานสอบสวนที่พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนได้

การที่ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 3 กำหนดให้ใช้บังคับกับการสืบสวนและการสอบสวนของข้าราชการตำรวจ เท่านั้น และมาตรา 4 ได้ให้คำนิยามคำว่า “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเฉพาะที่เป็นข้าราชการตำรวจ เท่านั้น ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถเข้าร่วมการสอบสวนคดีอาญาในคดีที่พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเป็นผู้ทำการสอบสวนได้ จึงเห็นควรแก้ไขให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ แม้พนักงานสอบสวนมิใช่ข้าราชการตำรวจ โดยแก้ไขความในร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 3 จากเดิม “การสืบสวนและการสอบสวนของข้าราชการตำรวจ ถ้ามิได้กำหนดไว้ เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้ ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมเป็นถ้อยคำ ดังต่อไปนี้ “การสืบสวนและการสอบสวนคดีอาญา ถ้ามิได้กำหนดไว้ เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้ ให้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

แก้ไขความในร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 4 คำนิยาม พนักงานสอบสวน จากเดิม “พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเฉพาะที่เป็นข้าราชการตำรวจ”

เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมเป็นถ้อยคำ ดังต่อไปนี้ “พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”

2. ประเด็นขั้นตอนการสอบสวนที่พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวน

การที่ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 ที่กำหนดว่าเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีตามที่กฎหมายกำหนด และได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย จึงทำให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวน ได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว แล้วจึงแจ้งให้พนักงานอัยการทราบ ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถเข้าร่วมการสอบสวนได้ตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวนจึงเห็นควรแก้ไขให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนได้ตั้งแต่เริ่มต้นทำการสอบสวน โดยแก้ไขความในร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคแรก จากเดิม “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนคดีดังต่อไปนี้ และได้แจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย”

เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมเป็นถ้อยคำ ดังต่อไปนี้ “เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เมื่อพนักงานสอบสวนได้พบหรือได้รับแจ้งเหตุว่ามีการกระทำความผิดคดีดังต่อไปนี้ ให้แจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจทราบด้วย”

3. ประเด็นประเภทคดีที่ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวน

การที่ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคหนึ่ง กำหนดว่าเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนในคดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษขั้นต่ำให้จำคุก ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปหรือโทษสถานหนักกว่านั้น คดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือคดีอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด เท่านั้น ทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำการสอบสวนของพนักงานอัยการ และการกำหนดว่าคดีอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ทำให้ไม่มีความยืดหยุ่นในการพิจารณาให้พนักงานอัยการเข้าร่วมทำการสอบสวนในแต่ละคดี จึงควรเพิ่มเติมลักษณะของคดีที่พนักงานอัยการทำการสอบสวนได้

เห็นสมควร เพิ่มเติมถ้อยคำ ดังต่อไปนี้เป็นมาตรา 15 วรรคสอง แห่งร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. “นอกจากคดีตามวรรคหนึ่ง หากอัยการสูงสุดเห็นหรือได้รับการร้องขอว่าคดีใดเป็นคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนในการสอบสวนหรือในการแสวงหาพยานหลักฐาน หรือคดีที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ หรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจ อัยการสูงสุดอาจมอบหมายให้พนักงานอัยการทำการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนได้”

4. ประเด็นสถานที่ที่พนักงานอัยการทำการสอบสวนได้

การที่ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคสอง กำหนดให้พนักงานอัยการไปเข้าร่วมการสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน เท่านั้น ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถสอบสวนในสถานที่อื่น ๆ ตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 130 กำหนดว่า การสอบสวนจะทำการในที่ใด เวลาใด ก็ได้ ให้เกิดข้อจำกัดในการทำการสอบสวนของพนักงานอัยการ จึงเห็นควรแก้ไขร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 15 วรรคสอง จากเดิม “เมื่อได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนให้พนักงานอัยการมีอำนาจไปเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน”

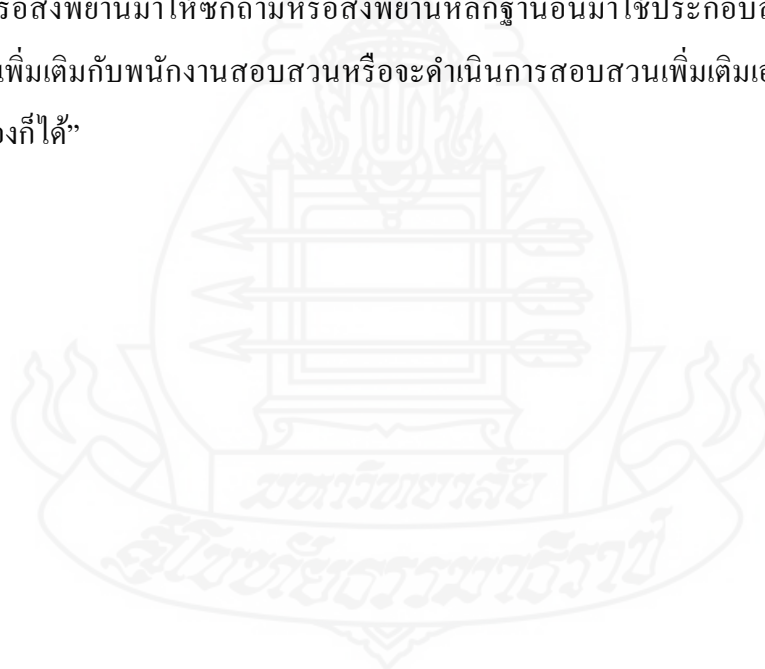
เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมเป็นถ้อยคำ ดังต่อไปนี้ “เมื่อได้รับแจ้งจากพนักงานสอบสวนให้พนักงานอัยการมีอำนาจไปเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวน”

5. ประเด็นเหตุที่พนักงานอัยการร่วมสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนเพิ่มเติมเอง

การที่ร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 19 กำหนดว่าเมื่อพนักงานอัยการได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการจะร่วม

สอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเองก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องได้เฉพาะเมื่อมีเหตุอันควร เท่านั้น ทำให้เกิดข้อจำกัดของพนักงานอัยการในการร่วมสอบสวนเพิ่มเติมหรือสอบสวนเพิ่มเติมเองภายหลังพนักงานสอบสวนส่งสำนวนมาให้พนักงานอัยการ จึงเห็นควรกำหนดให้พนักงานอัยการร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเองได้ในทุกกรณี ไม่จำกัดเฉพาะกรณีมีเหตุอันควร เท่านั้น โดยแก้ไขร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. มาตรา 19 จากเดิม “เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานมาให้ ชักถามหรือส่งพยานหลักฐานอื่นมาใช้ประกอบสำนวน หรือเมื่อมีเหตุอันควร พนักงานอัยการจะไปร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเอง ก่อนมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องก็ได้”

เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมเป็นถ้อยคำ ดังต่อไปนี้ “เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานมาให้ ชักถามหรือส่งพยานหลักฐานอื่นมาใช้ประกอบสำนวน หรือไปร่วมสอบสวนเพิ่มเติมกับพนักงานสอบสวนหรือจะดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเอง ก่อนมีคำสั่ง ฟ้องหรือไม่ฟ้องก็ได้”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์.(2543). *กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา นัตรไพฑูรย์. (2551). *ประมวลจริยธรรมและมาตรฐานการปฏิบัติงานของพนักงานอัยการในนานาประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- กุลพล พลวัน.(2563). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นอัยการของประเทศต่าง ๆ เปรียบเทียบ. ใน *แนวทางการศึกษาวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง* (หน่วยที่ 12, น. 53). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- โกเมน ภัทรภิรมย์.(2512). การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส. ใน *อัยการนิเทศ*, 31 (4). 342.
- โกเมน ภัทรภิรมย์.(2512). งานอัยการในกระบวนการยุติธรรม. ใน *อัยการนิเทศ*, 31(4). 486.
- โกเมน ภัทรภิรมย์.(2533). *เผยเหตุ...ตั้งอำนาจสอบสวนจากมือตำรวจผู้พนักงานอัยการ* ใน *มติชน*.
- ขรมันดี ศิริฤทัยวัฒนา. (2554). *บทบาทพนักงานอัยการในกรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐตกเป็นจำเลยในคดีอาญาในความคิดต่อตำแหน่งหน้าที่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- เข้มชัย ชูติวงศ์.(2527) *การบริหารงานยุติธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- คณะกรรมการการกบริหารและการยุติธรรมวุฒิสภา.(2539) พัฒนาการขององค์กรหรือ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและทางแพ่ง. ใน *บทบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา*, 52 (1). 149-150.
- คณิต ฅ นคร. (2544) บทบาทของศาลในคดีอาญา ใน *วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิต* 1(1). 52.
- คณิต ฅ นคร.(2536). แนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลของพนักงานอัยการ. ใน *100 ปีพนักงานอัยการ*. สำนักงานอัยการสูงสุด.
- คณิต ฅ นคร.(2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณิต ฅ นคร.(2551). *ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

- คณิต ฌ นคร.(2556) *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา : หลักกฎหมายและพื้นฐานการเข้าใจ*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณิง ภาไชย.(2531). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คิงงาม คงตระกูล.(2546). *ระบบไต่สวนในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครองของไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- จิราธร เจริญวุฒิ. (2550). *วิวัฒนาการการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษาบทบาทของพนักงานอัยการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- ทวีศักดิ์ ฌ ตะกั่วทั้ง.(2526). งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น. ใน *รวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ*. 86 - 87.
- ธันยวดี ธัญญเจริญ. (2522) *เชื่อมการาระและสัมภาษณ์พระยามานวราชเสวี*. *วารสารอัยการ* 3(35). 19.
- ธานีศ เกศวพิทักษ์.(2549). *ปัญหากฎหมายในกรณีที่พนักงานสอบสวนมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา134 ที่แก้ไขใหม่*. *รพี'49 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*. หน้า 19 – 20.
- นันท์วัฒน์ บรรณานันท์.(2564). *คณะกรรมการตุลาการฝรั่งเศส. เครือข่ายกฎหมายมหาชนไทย*. สืบค้นจาก <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=943>.
- ประกาศ กคพ. (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 เรื่อง *กำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำ ความผิดที่เป็นคดีพิเศษ ตามมาตรา 20 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547. (2562,5 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน 32 ง. หน้า 5 – 6.*
- ประพันธ์ นัยโกวิท.(2539). *การอำนวยความยุติธรรมในคดีอาญา โดยพนักงานอัยการ*. *บทบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา*. 52(4). 113.
- ปานิศ วงศ์ทุมมาลา.(2555). *ความเป็นภาวะวิสัยของพนักงานอัยการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและฝรั่งเศส*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.

- ปิยพร เกษมภักดีพงษ์. (2556) *บทบาทของอัยการในการกำกับดูแลการสอบสวน: ศึกษากรณี การตรวจสอบการขอลอกหมายอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499. (2499,21 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอน 16. หน้า 126-141.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523. (2523,25 มกราคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอน 113. หน้า 1 - 4.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542. (2542,14 กันยายน) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอน 81 ก. หน้า 30 – 35.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542. (2542,30 ธันวาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอน 137 ก. หน้า 17 – 22.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2550. (2550,28 ธันวาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอน 100 ก. หน้า 1 - 5.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 27) พ.ศ. 2550. (2551,7 มกราคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอน 3 ก. หน้า 15 – 18.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2553. (2551,7 กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอน 30 ก. หน้า 16 - 18.
- พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 (2553,7 ธันวาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอน 75 ก. หน้า 38 – 50.
- วรรณภัส ตั้งสมชัยศิลป์.(2559). *การสอบสวนคดีพิเศษ : กระบวนการสอบสวนฟ้องร้องที่เป็น กระบวนการเดียวกัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- วรรณิสา เพชรสุทธิ.(2559). *บทบาทพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกคุมขัง โดยมีขอบด้วยกฎหมาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

- วรรณิศา เพชรสุทธี.(2559). *บทบาทพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ถูกคุมขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- วรวิทย์ สุนทรเสถียรเลิศ.(2557). *การเริ่มคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส.(2547). *อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ*. กรุงเทพมหานคร. นิติธรรม.
- ศิริระ บุญภินนท์.(2541). อัยการญี่ปุ่น. *บทบัญญัติ เนติบัณฑิตยสภา*. 54(4).
- ศิริชัย พลการ.(2550). *บทบาทของพนักงานอัยการในตรวจสอบกระบวนการยุติธรรม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- ศิริรณกา สมภาร.(2560). *ปัญหาอำนาจการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพมหานคร.
- ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ.(2563). *เปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นตำรวจของประเทศต่าง ๆ ในแนวทางการศึกษาชุดวิชาการบริหารงานยุติธรรมเปรียบเทียบชั้นสูง* (หน่วยที่ 11, น. 96) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศุภณัฐ ชูลาภ.(2556) *บทบาทพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีการสอบสวนความผิดนอกราชอาณาจักร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- สหรัฐ กิติ สุภการ. (2563). *หลักและคำพิพากษา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. (2564). *การก่อกำเนิดสถาบันพนักงานอัยการไทย*. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. (2564). *พนักงานอัยการไทยในปัจจุบัน*. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>
- สำนักงานอัยการสูงสุด. (2564). *พนักงานอัยการไทยยุคหลังจัดตั้งกรมพนักงานอัยการ*. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. (2564). *ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ก่อนการก่อตั้งสถาบันพนักงานอัยการ*. สืบค้นจาก <http://www.ago.go.th/history.php>.

- สำนักงานอัยการสูงสุด.(2564). *อำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของพนักงานอัยการ*. สืบค้นจาก <http://www.utadit.ago.go.th/index.php/2013-01-18-03-12-23/2013-01-18-03-15-44>.
- สุข เปรมนาวิน.(2507). *ระบบอัยการสากล*. กรุงเทพมหานคร: กรมอัยการ.
- สุจินต์ ทิมสุวรรณ.(2525) *กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ.
- โสภณ รัตนกร.(2543). *หลักวิชาชีพนักกฎหมาย: ตุลาการ. รวมคำบรรยายหลักวิชาชีพนักกฎหมาย*. 154.
- อนุชาติ คงมาลัย.(2564). การตรวจพิจารณาคำนวนคดีวิสามัญฆาตกรรม. *สำนักงานอัยการสูงสุด*. สืบค้นจาก http://www.ago.go.th/articles_56/article_300456.pdf หน้า 1-2.
- อรรถน์ ขาวแสง.(2558). *บทบาทของพนักงานอัยการในการคุมประพฤติในชั้นก่อนฟ้อง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- อรรถพล ใหญ่สว่าง.(2562). *บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา.ใน แนวทางการศึกษาชุดวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง* (หน่วยที่ 5, น. 24) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรรถพล ใหญ่สว่าง.(2524). *ผู้เสียหายในคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- อรุณี กระจ่างแสง.(2532). *พนักงานอัยการกับการสอบสวนคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติ).มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- อิงครัต คลเจิม และคณะ (2562) การตรวจสอบค้นหาความจริงในวัตถุแห่งคดีของพนักงานสอบสวน *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*, 6(10). 4722.
- อุดม รัฐอมฤต.(2535). *การฟ้องคดีอาญา. รวมบทความทางวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 80 ปี ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม*. 481.
- อุทัย อาทิวะช.(2562). *การสอบสวน*. กรุงเทพมหานคร: วี.เจ. พรินต์ติ้ง.

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาวพรรัตน์ มู่ละมัย
วัน เดือน ปีเกิด	26 กันยายน 2531
สถานที่เกิด	เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตร์บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2554 รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2554 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2555
สถานที่ทำงาน	สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	นิติกร

